

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av konkurrenslagen och till vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att konkurrenslagen ändras så att till konkurrenslagen fogas en ny konkurrensneutralitetsregel där det föreskrivs att om kommuner, samkommuner, landskap, staten eller enheter som de har bestämmande inflytande över bedriver ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden ska de ha separat redovisning för den ekonomiska verksamheten.

Konkurrenslagens bestämmelser om inspektioner ska ändras så att Konkurrens- och konsumentverket i sina egna lokaler ska kunna göra sökningar i sådana tillfälliga kopior av data som verket gjort i samband med en inspektion. Dessutom görs det en precisering enligt vilken Konkurrens- och konsumentverkets granskningsrätt ska vara oberoende av lagringsmedia. Förfarandet för befrielse från påföljdsavgift och nedsättning av påföljdsavgiften ska ändras genom att användningsområdet för s.k. förkortad ansökning utvidgas.

Informationsutbytet mellan nationella myndigheter ska bli utökat i och med att ytterligare myndigheter som Konkurrens- och konsumentverket trots sekretessbestämmelserna kan lämna ut uppgifter och handlingar till läggs till.

I propositionen föreslås dessutom att lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi ändras, så att enheten kan utarbeta en fullgöranderapport med tanke på tillsynen över att bestämmelserna om vissa konkurrensbegränsningar följs, och att lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter ändras så att Skatteförvaltningen på eget initiativ ska kunna ge Konkurrens- och konsumentverket sådana uppgifter om beskattningen som kan ha betydelse för tillsynen över att bestämmelserna om vissa konkurrensbegränsningar följs. Bestämmelserna om olika aktörers skyldighet att lämna upplysningar till Konkurrens- och konsumentverket ska samlas i en paragraf i konkurrenslagen för att verket ska ha samma rätt att få uppgifter oberoende av förfarandet som är föremål för undersökning. I detta sammanhang ska upplysningsskyldigheten för kommuner, samkommuner, staten och de enheter som de har bestämmande inflytande över samt för näringsidkarna och näringsidkarnas sammanslutningar utvidgas, så att den omfattar också upphandlande enheter och landskap.

Till konkurrenslagens bestämmelse om ärendenas angelägenhetsordning och lämnande av ett ärende utan prövning ska fogas en prioriteringsgrund på basis av vilken Konkurrens- och konsumentverket ska kunna beakta konkurrensbegränsningens betydelse som en grund för att lämna ärendet utan prövning. I fråga om temporära bestämmelser ska Konkurrens- och konsumentverkets behandlingsfrist för att utreda ärendet förlängas. En klagande ändring av teknisk natur ska göras i konkurrenslagens bestämmelse om undantag från tillämpningsområdet som gäller jordbruket.

Syftet med propositionen är att trygga konkurrensen på marknaden och förutsättningarna för företagsverksamheten genom att tillsynen över konkurrensbegränsningarna och konkurrensneutraliteten effektiviseras. Ett ytterligare syfte är att skapa klarhet i vissa bestämmelser om konkurrensmyndigheternas behörighet och förfaranden.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt. Konkurrenslagens bestämmelser om skyldigheten att ha separat redovisning och de ändringar som gäller de nya landskapen avses dock

RP 68/2018 rd

träda i kraft den 1 januari 2020. Därför avses konkurrenslagens temporära bestämmelse om upplysningsskyldighet vara i kraft fram till den 31 december 2019.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	3
ALLMÄN MOTIVERING	5
1 INLEDNING.....	5
1.1 Utveckling av den nationella konkurrenslagstiftningen.....	5
1.2 Tillsättandet av en arbetsgrupp för revidering av konkurrenslagen.....	7
1.3 Betänkandet från arbetsgruppen för revidering av konkurrenslagen	7
2 NULÄGE	8
2.1 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU.....	8
Europeiska kommissionens direktivförslag.....	8
Fortsatt elektronisk inspektion i konkurrensmyndighetens lokaler.....	9
Behandlingsfrister vid tillsynen över företagsförvärv	9
Temporära bestämmelser	9
2.2 Lagstiftning och bedömning av nuläget.....	10
De första förslagen till ändring av konkurrenslagen	10
Begränsningar av konkurrenslagens tillämpningsområde	10
Förkortad ansökan	11
Behandlingsfrister vid tillsynen över företagsförvärv	13
Hur konkurrenslagens bestämmelser om neutralitet tillämpas på landskapens ekonomiska verksamhet	14
Ärendenas angelägenhetsordning och lämnande av ett ärende utan prövning.....	21
Upplysningsskyldighet och informationsutbytet mellan myndigheter.....	21
Konkurrens- och konsumentverkets inspektionsrätt	25
Förfarandet vid inspektioner	27
Temporära bestämmelser	28
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	29
3.1 Målsättning	29
3.2 Alternativ	29
Behoven att ändra konkurrenslagen och alternativ	29
Fristen vid tillsynen över företagsförvärv	30
Konkurrensneutralitet.....	30
Fortsatt elektronisk inspektion i konkurrensmyndighetens lokaler.....	33
Skyddet för utomstående juridisk rådgivning samt procedurregler	34
Informationsutbytet mellan myndigheter	36
Temporära bestämmelser	36
3.3 De viktigaste förslagen.....	36
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	37
4.1 Ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för företagen.....	37
Effektiv konkurrens och konkurrenstillsyn	37
Undantag som gäller jordbruket	38
Förkortad ansökan	38
Separat redovisning	38
Fortsatt elektronisk inspektion i konkurrensmyndighetens lokaler.....	41
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	41
Förkortad ansökan	41
Behandlingsfrister vid tillsynen över företagsförvärv	41
Separat redovisning	41

	Prioritering i verket	41
	Fortsatt elektronisk inspektion i konkurrensmyndighetens lokaler	42
	Inspektionsrätt som är oberoende av lagringsmedia	42
	Informationsutbytet mellan myndigheter	42
	Temporära bestämmelser	43
	Sammandrag av konsekvenserna	43
5	BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	43
5.1	Beredningsskeden och beredningsmaterial	43
5.2	Remissyttranden och hur de har beaktats	44
	Remissyttrandena över betänkandet	44
	Hur remissyttrandena över betänkandet beaktats	47
	Remissyttranden över utkastet till regeringens proposition	47
	Hur remissyttrandena över utkastet till regeringens proposition har beaktats	48
6	SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER	49
6.1	Samarbetsavtalet mellan de nordiska konkurrensmyndigheterna	49
6.2	Lag om statens tillstånds- och tillsynsverk	50
6.3	Landskaps- och social- och hälsovårdsreformen	50
6.4	Kommissionens direktivförslag om nationella konkurrensmyndigheters genomdrivandebefogenheter	50
6.5	Lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi	51
	DETALJMOTIVERING	52
1	LAGFÖRSLAG	52
1.1	Lag om ändring och temporär ändring av konkurrenslagen	52
1.2	Lag om ändring av konkurrenslagen	53
1.3	Lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi	70
1.4	Lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter	71
2	IKRAFTTRÄDANDE	72
3	FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSDRÖNING	72
3.1	Inspektioner	72
3.2	Informationsutbyte	73
	LAGFÖRSLAG	75
	1. Lag om ändring och temporär ändring av konkurrenslagen	75
	2. Lag om ändring av konkurrenslagen	75
	3. Lag om ändring av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi	81
	4. Lag om ändring av 18 § i lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter	81
	BILAGA	83
	PARALLELLTEXT	83
	1. Lag om ändring och temporär ändring av konkurrenslagen	83
	2. Lag om ändring av konkurrenslagen	84
	3. Lag om ändring av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi	93
	4. Lag om ändring av 18 § i lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter	95

ALLMÄN MOTIVERING

1 INLEDNING

1.1 Utveckling av den nationella konkurrenslagstiftningen

Den första konkurrenslagen i Finland, lagen om övervakning av konkurrensbegränsning inom näringslivet (47/1957), trädde i kraft 1958. Lagens syfte var att registrera konkurrensbegränsningar. Med stöd av lagen hade myndigheterna rätt att på begäran av näringsidkaren få upplysningar om konkurrensbegränsningar och offentliggöra konkurrensbegränsningar. Myndigheterna hade dock inte haft möjlighet att ingripa mot konkurrensbegränsningar.

Lagen om främjande av ekonomisk konkurrens (1/1964) som trädde i kraft 1964 hade som mål att ge myndigheten möjlighet att ingripa mot skadliga konkurrensbegränsningar. I lagen fanns bestämmelser t.ex. om förbud mot bestämda priser samt om förhandlingsförfarande för att undanröja förbjudna konkurrensbegränsningar.

Lagen om främjande av ekonomisk konkurrens upphävdes år 1973 genom en lag med samma namn (423/1973), då bl.a. näringsidkarnas anmälningsskyldighet utvidgades. Genom lagen om konkurrensbegränsningar från 1988 (709/1988) upphävdes lagen om främjande av ekonomisk konkurrens, reformerades myndighetsorganisationen för konkurrenstillsyn och tillämpningsområdet för konkurrensreglerna utvidgades. Genom lagen om konkurrensbegränsningar från 1992 (480/1992) infördes en förbudsprincip, som tagit intryck av EG:s konkurrensrätt, och administrativa påföljder i samband med den. Till lagen om konkurrensbegränsningar fogades år 1998 bestämmelser om tillsynen över företagsförvärv (ändringsförfattning 303/1998, RP 243/1997 rd).

Genom en lag om ändring av lagen om konkurrensbegränsningar, som trädde i kraft i 2004 (ändringsförfattning 318/2004, RP 11/2004 rd), harmoniserades lagens förbudsbestämmelser med EG:s konkurrensregler. Till lagen fogades också samtidigt bestämmelser om att ett företag som deltagit i en kartell under vissa förutsättningar kan bli befriad från den påföljdsavgift som bestäms med stöd av konkurrenslagen, om företaget bistår Konkurrensverket vid avslöjandet och utredningen av en kartell. Lagen om konkurrensbegränsningar upphävdes år 2011 genom konkurrenslagen (948/2011).

De viktigaste ändringar som gjordes i samband med totalreformen av konkurrenslagen år 2011 berörde bestämmelserna om påföljdssystemet, skadeståndet, förfarandet i konkurrensärenden och tillsynen över företagsförvärv. Många ändringar hade samband med att bestämmelserna ändrades för att de tydligare skulle överensstämma med EU:s lagstiftning. Bestämmelserna om påföljdsavgift preciserades och det föreskrevs att påföljdsavgift även kan fastställas för en sådan näringsidkare eller en sammanslutning av näringsidkare till vilken den näringsverksamhet som var delaktig i överträdelsen har övergått till följd av ett företagsförvärv eller något annat företagsarrangemang. Bestämmelserna om preskription av påföljdsavgiften samt om befrielse från påföljdsavgift och nedsättning av påföljdsavgiften ändrades. I samband med att konkurrenslagen stiftades utvidgades tillämpningsområdet för konkurrenslagens bestämmelse om skadestånd för konkurrensbegränsningar, så att var och en som lidit skada av konkurrensbegränsningen ska ha rätt till ersättning. Också preskriptionstiderna för skadestånd preciserades. Vid bedömningen av företagsförvärv infördes ett bedömningsförfarande enligt EU-lagstiftningen (ett s.k. SIEC-test). Också bestämmelserna om förfaranden vid tillsynen över företagsförvärv, såsom behandlingsfristerna och bestämmelserna om villkoren för företagsförvärv, preciserades.

Till konkurrenslagen fogades en prioriteringsbestämmelse som innebär att verket ska ställa sina uppgifter i angelägenhetsordning. Konkurrensverket gavs dessutom rätt att företa inspektioner också i andra än näringsidkares affärslokaler och till lagen fogades bestämmelser om hörande av personer som misstänks för delaktighet i konkurrensbegränsning. Till lagen fogades också bestämmelser om näringsidkarens rätt att försvara sig. Definitionen på näringsidkare ändrades så att den tydligare motsvarar det företagsbegrepp som tillämpas inom EU-rätten.

Flera ändringar har gjorts i konkurrenslagen efter 2011 års totalreform. År 2013 trädde ändringar av teknisk natur i kraft. Dessa berodde på att Konkurrensverket och Konsumentverket sammanslogs till Konkurrens- och konsumentverket (ändringsförfattning 662/2012, RP 108/2012 rd). I början av september 2013 trädde bestämmelserna om konkurrensneutralitet i 4 a kap. i konkurrenslagen i kraft (ändringsförfattning 595/2013, RP 40/2013 rd) och år 2014 bestämmelserna i lagens 4 a § om dominerande marknadsställning inom dagligvaruhandeln (ändringsförfattning 586/2013, RP 197/2012 rd). År 2015 ändrades bestämmelserna om Konkurrens- och konsumentverkets inspektionsförfarande i 37 § i konkurrenslagen genom ett klargörande av verkets rätt att företa inspektion i en situation där ett företag har lagt sin dataförvaltning ut på entreprenad hos en utomstående tjänsteleverantör (ändringsförfattning 78/2015, RP 253/2014 rd). I december 2016 trädde ändringar av konkurrenslagen som hänför sig till stiftandet av en ny lag om konkurrensrättsligt skadestånd (1077/2016) i kraft (ändringsförfattning 1078/2016, RP 83/2016 rd).

Vid ingången av 2017 trädde sådana ändringar av konkurrenslagen och lagen om Konkurrens- och konsumentverket i kraft som har samband med lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016, nedan *upphandlingslagen*) och lagen om upphandling och koncession inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (1398/2016) och den tillsynsuppgift som i dem åläggs Konkurrens- och konsumentverket (ändringsförfattning 1401/2016, RP 108/2016 rd).

I konkurrenslagen har dessutom gjorts också andra ändringar. Dessa har varit huvudsakligen av teknisk natur och haft samband med ändringen av någon annan lag. Vid ingången av 2017 trädde i kraft en ändring av 39 § som gäller informationsutbytet mellan myndigheter och som berättigar Konkurrens- och konsumentverket att lämna uppgifter också till Patent- och registerstyrelsen (ändringsförfattning 1496/2016, RP 119/2016 rd). Den speciella bestämmelse i konkurrenslagen som gällde företagsförvärv på elmarknaden upphävdes som onödigt och denna ändring trädde i kraft i maj 2017 (ändringsförfattning 227/2017, RP 256/2016 rd).

Målet för den nuvarande konkurrenspolitiken är att skapa och upprätthålla sådan omgivning där alla företag har lika verksamhetsförutsättningar och möjlighet att nå framgång genom kunnande. Konkurrenslagens syfte har skrivits in i lagens 1 §. I 1 § 1 mom. föreskrivs att syftet med lagen är att trygga en sund och fungerande ekonomisk konkurrens mot skadliga konkurrensbegränsningar. I 1 § 2 mom. föreskrivs att när konkurrenslagen tillämpas ska särskild hänsyn tas till skyddande av marknadsens verksamhetsbetingelser och friheten att idka näring så att också kunderna och konsumenterna kan dra nytta av konkurrensen. En effektiv konkurrens skapar förutsättningar för ökad produktivitet och ekonomisk tillväxt. En effektiv konkurrensövervakning har således en stor betydelse inte enbart för tryggheten av lika konkurrensförutsättningar för företagen och i vidare bemärkelse förutsättningar för företagsverksamhet, utan också för möjliggörandet av ökad produktivitet och ekonomisk tillväxt.

Verkställandet av Finlands nationella konkurrenspolitik bygger på konkurrenslagen och den myndighet som tillämpar lagen är Konkurrens- och konsumentverket. Konkurrenslagen innehåller motsvarande materiella bestämmelser som artiklarna 101 och 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). I konkurrenslagens 4 a kap. ingår dessutom bestämmelser om konkurrensneutralitet, som gäller tryggheten av en jämlik konkurrens mel-

lan offentlig och privat näringsverksamhet samt bestämmelser om dominerande marknadsställning inom dagligvaruhandeln i 4 a §, vilka inte finns i EU-lagstiftningen.

1.2 Tillsättandet av en arbetsgrupp för revidering av konkurrenslagen

Arbets- och näringsministeriet tillsatte den 25 augusti 2015 en arbetsgrupp med uppgift att bereda revidering av konkurrenslagen enligt de riktlinjer som statsminister Juha Sipiläs regering fastställt och för att bedöma behovet av vissa andra preciseringar och för att lägga fram behövliga ändringsförslag. I regeringens program Lösningar för Finland - Förhandlingsresultat om det strategiska regeringsprogrammet konstateras i avsnittet Bioekonomi och ren energi att den finländska matproduktionen ska bli lönsam och handelsbalansen bättre. Som en av åtgärderna genom vilka målet ska uppnås nämns bedömning av behovet av ändringar i konkurrenslagstiftningen, och vidtagande av behövliga åtgärder inom ramen för EU:s konkurrenslagstiftning.

I beslutet om tillsättande av arbetsgruppen gavs arbetsgruppen två olika uppgiftshelheter. Enligt uppgift nummer ett skulle arbetsgruppen före utgången av april 2016 efter ett ändamålsenligt samråd med Europeiska kommissionen göra en bedömning av behoven att ändra konkurrenslagstiftningen i enlighet med föresatserna i regeringsprogrammet samt att efter att ha inhämtat remissyttranden framlägga förslag på eventuella ändringsbehov. Arbetsgruppen publicerade sin mellanrapport om uppgift nummer ett den 2 maj 2016 (ANM:s rapporter 2/2016). I sin mellanrapport föreslog arbetsgruppen inte några betydande ändringar i konkurrenslagen eller någon sektorspecifik reglering om livsmedelskedjans avtalsverksamhet. Arbetsgruppen föreslog dock som en ändring av teknisk natur att större klarhet skapas i det undantag från tillämpningsområdet som gäller jordbruket i 2 § 2 mom. i konkurrenslagen. Arbets- och näringsministeriet skickade mellanrapporten ut på remiss och publicerade ett sammandrag av utlåtandena.

Uppgift nummer två å sin sida gällde bedömningen av konkurrenslagstiftningens aktualitet. Vad gällde uppgift nummer två skulle arbetsgruppen utreda andra behov att revidera konkurrenslagstiftningen utgående från rekommendationer från Europeiska konkurrensnätverket, med avseende på överensstämmelsen mellan EU:s konkurrensregler och de nationella konkurrensreglerna samt utifrån de bedömnings- och reformförslag som gäller den inhemska myndighets- och domstolspraxisen samt lägga fram förslag på behövliga ändringar. Arbetsgruppens mandat för uppgift nummer två omfattade perioden 1.9.2015–28.2.2017. I behandlingen av uppgift nummer två deltog arbetsgruppens medlemmar samt permanenta sakkunniga för uppgifterna ett och två. I anslutning till frågorna kring de grundläggande rättigheterna och människorättsfrågorna hörde arbetsgruppen professor Tuomas Ojanen och när det gällde genomförandet av Konkurrens- och konsumentverkets elektroniska kontroller Konkurrens- och konsumentverkets systemexpert. När konkurrensneutralitetsfrågor behandlades deltog en företrädare för Kommunförbundet i arbetsgruppens möte.

I arbetsgruppen ingick förutom företrädare för Konkurrens- och konsumentverket samt arbets- och näringsministeriet dessutom också företrädare för Finlands Näringsliv, Företagarna i Finland, Advokatförbundet och justitieministeriet. Justitieministeriet var representerat i arbetsgruppen fram till mars 2016. När det gällde uppgift nummer ett ingick i arbetsgruppen permanenta sakkunniga från jord- och skogsbruksministeriet, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK, Livsmedelsindustriförbundet och Finlands Dagligvaruhandel/Finsk Handel. Med tanke på uppgift nummer två utsågs justitierådet Maarit Lindroos och justitierådet Eija Siitari till permanenta sakkunniga. Arbetsgruppens sekreterare var tjänstemän vid arbets- och näringsministeriet och vid Konkurrens- och konsumentverket.

1.3 Betänkandet från arbetsgruppen för revidering av konkurrenslagen

Arbetsgruppen för revidering av konkurrenslagen överlämnade sitt betänkande (ANM:s publikationer 16/2017) den 14 mars 2017. Betänkandet lämnades alltså innan Europeiska kommissionen den 22 mars 2017 publicerade sitt direktivförslag (COM(2017) 142) som gäller nationella konkurrensmyndigheters genomdrivandebefogenheter, oberoende ställning och resurser (Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad, nedan *direktivförslaget*). Arbetsgruppens uppgift var att granska konkurrenslagen med avseende på effektiv konkurrenstillsyn och näringsidkarnas rättsskydd. Arbetsgruppen beslutade föreslå ändringar bl.a. i bestämmelserna om inspektioner, bestämmelserna om påföljder och bestämmelserna om informationsutbytet mellan myndigheterna.

Arbetsgruppen föreslog att det skulle vara möjligt att fortsätta med de elektroniska inspektionerna i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler efter inspektionen av inspektionsobjektet och att inspektionen också skulle kunna utsträckas till mobil utrustning. Den föreslog precisering av de förfaranderegler som gäller Konkurrens- och konsumentverkets bedömning av vilka dokument som omfattas av skyddet för utomstående juridisk rådgivning (s.k. LPP, dvs. Legal Professional Privilege).

För att effektiva påföljdsavgifter ska kunna påföras för sådan begränsning av konkurrensen som sker genom branschsammanlutningar föreslog arbetsgruppen att man vid beräkningen av det maximala beloppet av påföljdsavgift för branschsammanlutningar beaktar utöver sammanlutningens omsättning dessutom också omsättningen för vissa medlemmar. Arbetsgruppen föreslog vidare att påföljdsavgift skulle kunna påföras för brott mot procedurreglerna, såsom försummelse av skyldigheten att lämna upplysningar. Som en ny metod i konkurrenslagen föreslogs strukturella korrigeringar som skulle kunna användas om snäva villkor uppfylls. För att konkurrensneutralitetsövervakningen skulle kunna effektiviseras föreslog arbetsgruppen som ett alternativ bestämmelser om att offentliga samfund ska ha bokföringsmässig särredovisning om de bedriver både ekonomisk och annan verksamhet.

Arbetsgruppen beslutade att inte föreslå bestämmelser om alla frågor som behandlades, t.ex. affärsverksamhetsförbud eller sanktioner för underlåtelse att iaktta beslut om åtagande. Det sistnämnda föreslås dock i det direktivförslag som publicerades efter att betänkandet hade lämnats. Till betänkandet fogades yttranden och avvikande åsikter. Betänkandet var ute på remiss. Ett sammandrag av utlåtandena har publicerats.

2 Nuläge

2.1 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU

Europeiska kommissionens direktivförslag

Europeiska kommissionen framlade den 22 mars 2017 ett direktivförslag, som gäller nationella konkurrensmyndigheters genomdrivandebefogenheter, självständighet och resurser. Direktivförslaget handlar om ett effektivt genomförande av EU:s viktigaste konkurrensregler, dvs. artiklarna 101 och 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, i medlemsstaterna samt undanröjande av hinder för den inre marknadens effektiva funktion. Ett av målen är bl.a. en tillräckligt effektiv och harmoniserad tillämpning av konkurrensreglerna i medlemsländerna. Direktivet avser att effektivisera den nationella tillsynen över efterlevnaden av konkurrensreglerna i fråga om förfarandena för undersökning, beslutsfattande och sanktioner. Direktivförslaget har ett samband också med betänkandet från den nationella arbetsgruppen för revidering av konkurrenslagen (ANM:s publikationer 16/2017) där flera ändringar föreslås i konkurrenslagen. Direktivförslaget ligger i linje med arbetsgruppens ändringsförslag men går

längre än de, men betänkandet från den nationella arbetsgruppen för revidering av konkurrenslagen innehåller å andra sidan också sådana förslag som inte har några beröringspunkter med direktivförslaget. Ett effektivt genomförande av konkurrensreglerna i alla EU-medlemsstater är en viktig sak för att en fungerande konkurrens och jämlika verksamhetsförutsättningar på den inre marknaden ska kunna tryggas.

Behandlingen av direktivförslaget i rådet inleddes i maj 2017 och den fortsatte år 2018. Under det arbete som gjorts i rådets arbetsgrupp har arbets- och näringsministeriet samarbetat särskilt med Konkurrens- och konsumentverket, men också i viss mån med justitieministeriet.

Fortsatt elektronisk inspektion i konkurrensmyndighetens lokaler

Majoriteten av de nationella konkurrensmyndigheter som hör till Europeiska konkurrensnätverket fortsätter granskningen av elektroniskt material i sina egna lokaler. Rätt till s.k. fortsatt elektronisk inspektion har exempelvis konkurrensmyndigheterna i Sverige, Norge, Danmark, Tyskland och Storbritannien. I Sverige har konkurrensmyndigheten under flera års tid fortsatt inspektionen med granskning av elektroniskt material i sina egna lokaler med ett samtycke från föremålet för inspektion. I januari 2016 intogs bestämmelser om praxisen i fråga i den svenska konkurrenslagen (konkurrenslagen 2008:579, Regeringens proposition 2014/15:96). I motsats till Sverige, Norge och Danmark förutsätter en fortsatt granskning av elektroniskt material i myndighetens lokaler inte samtycke från föremålet för inspektion.

Behandlingsfrister vid tillsynen över företagsförvärv

Vid Europeiska kommissionen och i de övriga nordiska länderna har konkurrensmyndigheterna 25 arbetsdagar till sitt förfogande i första skedet för att göra en undersökning av ett företagsförvärv. Behandlingsfristen är således fastställd som arbetsdagar till skillnad från den gällande konkurrenslagen.

Temporära bestämmelser

Enligt rekommendationen från Europeiska konkurrensnätverket bör konkurrensmyndigheterna ha möjlighet att använda sig av interimistiska åtgärder vars varaktighet är sådan att allvarliga skador på konkurrensen kan undvikas. Förordnande om interimistiska åtgärder kommer ofta i fråga på sådana marknader där bedömningen av läget på och utvecklingen av marknaden kräver betydande sakkunskap. Det framgår av den utredning av tillämpningen av interimistiska åtgärder som Europeiska konkurrensnätverket gjort att i de flesta medlemsstater har varaktigheten av förordnanden om interimistiska åtgärder inte begränsats i lag eller att förordnandet om interimistiska åtgärder upphör att gälla när ett avgörande i saken meddelas. I de medlemsstater där varaktigheten av interimistiska åtgärder har angetts i lag, varierar tidsperiodens längd i regel mellan tre månader och ett år. I den rekommendation om interimistiska åtgärder som utfärdats av Europeiska konkurrensnätverket har medlemsstaterna delats grovt in i tre grupper: 1) medlemsstater där varaktigheten av interimistiska åtgärder har begränsats exempelvis till tre eller sex månader eller ett år, 2) medlemsstater där varaktigheten inte har begränsats i lag, men där tidsperioden i regel anges i beslutet om interimistiska åtgärder samt 3) medlemsstater där beslutet om interimistiska åtgärder gäller tills förfarandet har slutförts eller tills myndigheten meddelat ett beslut i ärendet.

Förordnandet om interimistiska åtgärder är i kraft ända tills beslut i ärendet meddelas bl.a. i Sverige och fram till dess att utredningen har slutförts t.ex. i Storbritannien. I artikel 8 i förordning (EG) nr 1/2003 anges att kommissionens beslut om interimistiska åtgärder ska gälla för en bestämd tid och får förnyas i den mån detta är nödvändigt och lämpligt. Enligt rapporten från Europeiska konkurrensnätverket har varaktigheten av interimistiska åtgärder begrän-

sats till tre månader i Bulgarien och Portugal. I Portugal är det möjligt att förlänga förordnandets giltighetstid genom ett motiverat beslut med en period på högst 90 dagar. Utredningen ska dock slutföras inom 180 dagar, vilket innebär att interimistiska åtgärder högst kan vara i kraft under två nittiodagarsperioder. I Tyskland har giltighetstiden för interimistiska åtgärder i regel begränsats till ett år, men i exceptionella fall kan giltighetstiden var längre än ett år. I Belgien och Frankrike t.ex. sträcker sig giltighetstiden för interimistiska åtgärder ända tills ärendet har avgjorts, men det är möjligt att fastställa giltighetstiden särskilt i ett beslut om förordnande av interimistiska åtgärder.

2.2 Lagstiftning och bedömning av nuläget

De första förslagen till ändring av konkurrenslagen

Vid arbets- och näringsministeriet har man i samband med den fortsatta beredningen bedömt vilka förslag av arbetsgruppen för revidering av konkurrenslagen som det skulle vara ändamålsenligt att lägga fram innan man känner till direktivförslagets slutliga utgång. Direktivförslagets utgång blir klar under 2018. Vid arbets- och näringsministeriet har förslagen delats in i två grupper. De första förslagen till ändring av konkurrenslagen lämnas som en del av denna regeringsproposition, och resten när direktivförslagets utgång är klar och de därpå följande ändringsförslagen har utformats så att de bildar en regeringsproposition.

Begränsningar av konkurrenslagens tillämpningsområde

I 2 § 2 mom. i konkurrenslagen finns ett s.k. undantag från tillämpningsområdet som gäller jordbruket. I sin mellanrapport om revideringen av konkurrenslagen (ANM:s rapporter 20/2016) beslutade arbetsgruppen i fråga om det undantag från tillämpningsområdet som gäller jordbruket för att konkurrenslagen inte ska ändras innehållsmässigt. Arbetsgruppen föreslog dock som en ändring av teknisk natur att konkurrenslagens undantag som gäller jordbruket i 2 § skulle göras tydligare, så att det från 2 § 2 mom. stryks en mening där det hänvisas till samarbetsformer enligt den gamla förordningen om de gemensamma organisationerna av marknaden, och avsikten är att formuleringen i fortsättningen ska omfatta alla arrangemang som är tillåtna enligt EU-lagstiftningen. Enligt 2 § 2 mom. i konkurrenslagen tillämpas 5 § inte på arrangemang som lantbruksproducenter, sammanslutningar av lantbruksproducenter, branschsammanlutningar och sammanslutningar som bildas av sådana sammanslutningar har vidtagit, och som gäller produktion eller försäljning av jordbruksprodukter eller utnyttjande av gemensamma anläggningar för lagring, behandling eller förädling av jordbruksprodukter, om arrangemanget uppfyller de innehållsmässiga förutsättningar som fastställts enligt artikel 42 i EUF-fördraget på basis av vilka konkurrensreglerna i artiklarna 101 och 102 i det fördraget inte ska tillämpas. Enligt undantaget som gäller jordbruket lämnas vissa samarbetsarrangemang mellan jordbruksproducenter utanför tillämpningsområdet för 5 § i konkurrenslagen.

I förarbetena till bestämmelsen om undantag som gäller jordbruket har det för EU-rättsakternas del hänvisats till artikel 42 och artikel 43 i EUF-fördraget och till rådets förordning (EG) nr 1234/2007 om upprättande av en gemensam organisation av jordbruksmarknaderna och om särskilda bestämmelser för vissa jordbruksprodukter och förordning (EG) nr 1184/2006 om tillämpning av vissa konkurrensregler på produktion av och handel med vissa jordbruksvaror, vilka har utfärdats med stöd av dem. Förordning (EG) nr 1234/2007 har sedermera upphävts och ersatts med förordning (EU) nr 1308/2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter (nedan *marknadsordningsförordningen*). Marknadsordningsförordningen (artikel 209) innehåller ett allmänt undantag som gäller jordbruket, som i sak motsvaras av konkurrenslagens nuvarande undantag för jordbruket. Med stöd av artikel 206 i den marknadsordningsförordningen kan det dessutom i förordningen separat beskrivas om sådana arrangemang som artikel 101 i EUF-fördraget inte tillämpas på. De sär-

skilda undantagen från tillämpningsområdet i marknadsordningsförordningen gällde sektorn för mjölk och mjölkprodukter (artikel 149) samt sektorn för olivolja, nöt- och kalvköttssektorn och vissa jordbruksgrödor (artiklarna 169 – 171). De särskilda undantagen från tillämpningsområdet i marknadsordningsförordningen möjliggjorde ett mer omfattande samarbete för de ifrågavarande sektorerna än vad som tillåts enligt det allmänna undantaget i artikel 209. Dessutom ägde artikel 222 i marknadsordningsförordningen tillämpning på producentorganisationerna.

Konkurrenslagens undantag som gäller jordbruket motsvarade dock inte de särskilda undantagen enligt artiklarna 149 och 169–171 i den nya marknadsordningsförordningen, så att tolkad enligt sin ordalydelse utgjorde undantaget som gäller jordbruket inte arrangemang enligt bestämmelserna om särskilda undantag. Arbetsgruppen föreslog att bestämmelsen om undantaget för jordbruk skulle ändras så att den motsvarar de bestämmelser som den nya marknadsordningsförordningen möjliggör. I propositionen föreslås således att en ändring av teknisk natur ska göras i det undantag för tillämpningsområdet som gäller jordbruket så att det tydligare ska täcka alla arrangemang som är tillåtna enligt EU-lagstiftningen.

EU har godkänt den s.k. Omnibus-förordningen. Genom förordningen ändras bl.a. förordning (EU) nr 1308/2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter. Med förslaget till Omnibus-förordning avses förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om finansiella regler för unionens allmänna budget samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EU) nr 1296/2013, (EU) nr 1299/2013, (EU) nr 1301/2013, (EU) nr 1303/2013, EU nr 1304/2013, (EU) nr 1305/2013, (EU) nr 1306/2013, (EU) nr 1307/2013, (EU) nr 1308/2013, (EU) nr 1309/2013, (EU) nr 1316/2013, (EU) nr 223/2014, (EU) nr 283/2014, (EU) nr 652/2014 och Europaparlamentets och rådets beslut nr 541/2014/EU. I fråga om jordbruket innehöll förslaget flera ändringar som gäller producenternas ställning. När förslaget genomfördes, utökades undantagen angående jordbruket vid tillämpningen av konkurrenslagstiftningen, så att bl.a. prisöverenskommelser möjliggjordes i viss utsträckning.

De ändringar i förordningsförslaget som handlar om jordbruket trädde i kraft vid ingången av 2018. De ändringar av artikel 152 i marknadsordningsförordningen som trädde i kraft vid ingången av året gäller tillåtet samarbete mellan producenter. Vid samma tillfälle upphävdes de ovan nämnda artiklarna 169–171 i marknadsordningsförordningen. Efter den föreslagna tekniska ändringen av konkurrenslagens bestämmelse om det undantag för tillämpningsområdet som gäller jordbruket avser undantaget i 2 § i konkurrenslagen att omfatta också de ändringar som har samband med tillämpningen av konkurrenslagstiftningen också efter det att Omnibus-förordningen trätt i kraft.

Separat från revideringen av konkurrenslagen har jord- och skogsbruksministeriet i slutet av september 2017 tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att ta fram ett underlag för regeringens proposition med förslag till lag om livsmedelsmarknaden. Arbetsgruppens uppdrag innehåller också förberedelser inför inrättandet av en tjänst som livsmedelsombudsman samt fastställande av ombudsmannens juridiska ställning, uppgifter och förläggningssort. Arbetsgruppen ska ta ställning till tillämpningsområdet för lagen om livsmedelsmarknaden och särskilt till avtalspraxis och ojust handelskutym. Arbetsgruppen avslutade sitt arbete vid utgången av januari 2018 och lagen avses träda i kraft vid ingången av 2019. Arbetsgruppen föreslog att det ska inrättas en tjänst som livsmedelsombudsman. För att säkerställa att god handelssed följs beslutade arbetsgruppen också föreslå att det införs ett krav på att köpavtalen om jordbruksprodukter görs skriftligen och att ombudsmannen ska få möjlighet att ge en anmärkning eller en offentlig varning om avtalspraxisen inte följs.

Förkortad ansökan

Bestämmelser om befrielse från påföljdsavgift och nedsättning av påföljdsavgiften i kartellfall finns i 14–17 § i konkurrenslagen. Bestämmelser om förkortad ansökan finns i konkurrenslagens 17 § 2 mom., där det föreskrivs att om näringsidkaren har inlämnat eller har för avsikt att inlämna en ansökan om befrielse från påföljd i samma ärende enligt 14 § 1 mom. 1 punkten till Europeiska kommissionen eller den behöriga myndigheten i en annan av Europeiska unionens medlemsstater, kan villkorlig befrielse beviljas på basis av en förkortad ansökan. På basis av 14 § 1 mom. 1 punkten i konkurrenslagen ska en näringsidkare som deltagit i en konkurrensbegränsning inte åläggas att betala någon påföljdsavgift i kartellfall, om den näringsidkare som deltagit i kartellen lämnar en företagsförklaring samt uppgifter och bevis på basis av vilka Konkurrens- och konsumentverket kan förrätta en i 35 eller 36 § avsedd inspektion. Enligt konkurrenslagen är alltså en förkortad ansökan alltså inte möjlig i de fall som nämns i 14 § 1 mom. 2 punkten, där konkurrensmyndigheten redan har förrättat inspektion i näringsidkarens lokaler och näringsidkaren vill ansöka om befrielse från påföljdsavgift. En förkortad ansökan kan inte heller göras när man ansöker om nedsättning av påföljdsavgiften enligt 15 §.

Enligt förarbetena till konkurrenslagen är målet med ett förkortat ansökningsförfarande att minska den administrativa börda som medförs för näringsidkaren. I regeringspropositionen konstateras att i en förkortad ansökan ska sökanden uppge sitt namn och sin adress, parterna i kartellen, de berörda produkterna, kartellens geografiska omfattning, kartellens tidsmässiga varaktighet, kartellens karaktär, de medlemsstater i vilka de uppgifter och bevis som avses i 14 § 1 mom. 1 punkten i konkurrenslagen finns samt uppgifter om tidigare och möjligen kommande ansökningar om befrielse från påföljdsavgift och om lindring av påföljderna. Enligt Europeiska konkurrensnätverkets modellanvisning om leniency gäller förkortade ansökningar sådana fall där antingen kommissionen eller konkurrensmyndigheterna i flera medlemsstater eventuellt skulle vara behöriga att behandla ett visst konkurrensbegränsningsfall.

Arbetsgruppen granskade bestämmelserna om systemet med förmånlig behandling särskilt med avseende på Europeiska konkurrensnätverkets modellprogram för förmånlig behandling (ECN Model Leniency Programme, 2012). I internationella kartellfall kan de företag som ansöker om befrielse från påföljdsavgift eller nedsättning av påföljdsavgiften lämna in fullständiga ansökningar till konkurrensmyndigheterna i flera medlemsstater, fastän kommissionen skulle vara bäst lämpad för att behandla fallet. Ansökningar som lämnats in för säkerhets skull medför onödigt börda för både kommissionen och de nationella myndigheterna. Med tanke på sådana fall har det till det uppdaterade modellprogrammet fogats en möjlighet för nationella konkurrensmyndigheter att ge besked om företräde (application marker) vid behandlingen av förkortade ansökningar, på basis av vilket en näringsidkare som lämnat in en förkortad ansökan får företräde när det gäller befrielse från påföljdsavgift eller nedsättning av påföljdsavgiften vid den nationella myndighetens förfarande, om myndigheten i fråga beslutar att undersöka det fall som ansökan gäller.

Enligt modellprogrammet kan en förkortad ansökan lämnas in i följande fall: i) när den sökande lämnar konkurrensmyndigheten uppgifter på basis av vilka myndigheten kan förrätta en inspektion med tanke på kartellen, ii) när den sökande, efter att en inspektion har förrättats, lämnar konkurrensmyndigheten uppgifter på basis av vilka myndigheten kan fatta ett beslut om att överträdelse av artikel 101 i EUF-fördraget i kartellfall har skett eller iii) när den sökande ansöker om nedsättning av påföljdsavgiften i ett fall där den sökande inte uppfyller villkoren för befrielse från påföljdsavgift. Enligt modellprogrammet beviljar inte de nationella konkurrensmyndigheterna villkorlig befrielse eller befrielse från påföljdsavgift på basis av en förkortad ansökan, utan sökanden får besked om företräde. Beskedet om företräde avser att trygga den sökandes ställning vid det nationella leniency-förfarandet under tiden att beslut fattas om det vilken myndighet som ska behandla fallet. Om en förkortad ansökan lämnas in till flera myndigheter som är lämpade för att behandla ärendet, ska varje sådan myndighet enligt modellprogrammet lämna sökanden besked om företräde. Om ärendet hänskjuts till en

nationell myndighet och sökanden kompletterar uppgifterna i ett senare skede, anses uppgifterna har erhållits vid den tidpunkt då företrädesbeskedet gavs. Om kommissionen åtar sig att behandla ärendet, förlorar de nationella myndigheterna sina befogenheter att utreda saken och de företräden som beviljats nationellt förlorar sin betydelse.

Bestämmelserna om förkortad ansökan i 17 § 2 mom. i konkurrenslagen skiljer sig från modellprogrammet på det sätt att förkortade ansökningar om befrielse från påföljdsavgift är möjliga också i situationen efter en inspektion och vid ansökan om nedsättning av påföljdsavgiften, medan den sökande enligt modellprogrammet endast beviljas företräde på basis av en förkortad ansökan. I konkurrenslagen ingår inte heller särskilda bestämmelser om förfarandet i samband med förkortad ansökan. Bestämmelserna i 17 § 2 mom. i konkurrenslagen kan även anses lämna rum för tolkning. Bestämmelsens ordalydelse ”kan villkorlig befrielse beviljas” kan ge intryck av att det är möjligt att få befrielse på basis av en förkortad ansökan och de avsiktligt bristfälliga uppgifter som lämnats i samband med den. Det faktum att konkurrenslagen lämnar rum för tolkning orsakar problem särskilt i fråga om förutsättningarna för beviljande av villkorlig befrielse. Vid beviljandet av villkorlig befrielse på basis av förkortad ansökan är problemet särskilt det att den villkorliga befrielsen beviljas då på grunder som är svagare än de som förutsätts i 14 § i konkurrenslagen, dvs. innan företagsförklaring, uppgifter och bevis enligt 14 § har lämnats in.

Konkurrenslagens bestämmelser om förkortade ansökningar motsvarar inte det som föreskrivs om förkortade ansökningar i Europeiska konkurrensnätverkets modellprogram för förmånlig behandling (ECN Model Leniency Programme). Eftersom förkortade ansökningar har skapats för situationer där en kartell har verkat eller utsträckt sin verkan till flera medlemsstaters område, skulle det vara viktigt att förfarandet med förkortade ansökningar motsvarar bestämmelserna i modellprogrammet. Arbetsgruppen föreslog således att konkurrenslagen ska ändras så att den motsvarar innehållet i det gällande modellprogrammet.

Ändringen av 17 § har också ett samband med kapitel VI om immunitet mot och nedsättning av böter i direktivförslaget och särskilt med artikel 21 som gäller förenklade ansökningar. Ändringen av paragrafen ligger i linje med direktivförslaget, men när direktivförslagets slutliga utformning blir klar görs vid behov kompletterande ändringar i paragrafen. Enligt artikel 21 kan förenklad ansökan tillämpas också vid ansökan om nedsättning av böter i kartellfall. Enligt artikel 16 i direktivförslaget kan immunitet mot böter beviljas också i sådana fall där företaget är det första som lämnar sådana bevis på basis av vilka den nationella konkurrensmyndigheten anser sig kunna konstatera att en överträdelse av konkurrensregler skett, förutsatt att den nationella konkurrensmyndigheten ännu inte förfogade över bevis för att konstatera överträdelse. En ytterligare förutsättning är att något annat företag inte tidigare i samband med samma kartell beviljats immunitet mot böter på den grunden att det först lämnade in uppgifter som möjliggjorde förrättande av inspektion.

På ovan angivna grunder och för att säkerställa att leniency-systemet fungerar på samma sätt i hela EU anses det behövligt att utvidga tillämpningsområdet för förkortade ansökningar, så att en förkortad ansökan ska kunna lämnas in när man ansöker om nedsättning av påföljdsavgiften i kartellfall samt när konkurrensmyndigheten redan förrättat en inspektion i ärendet.

Behandlingsfrister vid tillsynen över företagsförvärv

Behandlingsfristerna enligt 26 § i konkurrenslagen i samband med tillsynen över företagsförvärv räknas i kalendermånader oberoende av månadens längd eller hur många helgdagar som månaden innehåller. För att en tillräckligt grundlig undersökning skulle kunna garanteras i alla fall oberoende av tidpunkten för inlämnandet av ansökan, behandlade arbetsgruppen möjlig-

heten att ange behandlingsfristens längd som arbetsdagar i stället för kalendermånader i det första skedet av undersökningen av företagsförvärv.

I 26 § 1 mom. i konkurrenslagen föreskrivs det att Konkurrens- och konsumentverket ska pröva en anmälan om företagsförvärv omedelbart. Initialt ska Konkurrens- och konsumentverket avgöra om fortsatt utredning ska företas i saken. Om Konkurrens- och konsumentverket inte meddelar beslut om fortsatt utredning inom en månad från det att anmälan togs emot, anses företagsförvärvet ha blivit godkänt. Fristen börjar inte löpa om anmälan har väsentliga brister. Enligt konkurrenslagen löper behandlingsfristen av ett företagsförvärvsärende i det s.k. första skedet ut en månad efter det att anmälan har gjorts, dvs. vid tjänstetidens utgång på den dag som har motsvarande ordningsnummer som dagen för inlämnandet av anmälan. Om månaden i fråga inte har motsvarande dag, går fristen ut den sista dagen i månaden. På grund av att sättet att räkna behandlingsfristen är kopplad till kalendermånaderna varierar antalet arbetsdagar som Konkurrens- och konsumentverket har till sitt förfogande för undersökning av företagsförvärv mellan 18 och 23 dagar beroende på när anmälan om företagsförvärv gjorts. I 26 § 2 mom. i konkurrenslagen föreskrivs att om Konkurrens- och konsumentverket inte uppställer några villkor för eller gör någon framställning om förbud mot företagsförvärvet inom tre månader från det att verket fattade beslut om fortsatt utredning, anses företagsförvärvet ha blivit godkänt. Marknadsdomstolen kan förlänga fristen med högst två månader.

Fristerna enligt konkurrenslagen beräknas i enlighet med lagen om beräkning av laga tid (150/1930). Fristen om en kalendermånad börjar löpa när anmälan om företagsförvärv inkommit till Konkurrens- och konsumentverket. Fristen löper ut efter en månad, vid tjänstetidens utgång på den dag som har samma ordningsnummer. Längden på den tid som Konkurrens- och konsumentverket har till sitt förfogande för undersökning av ett företagsförvärv varierar beroende på när anmälan om företagsförvärvet lämnats in. En kalendermånad innehåller högst 23 vardagar under vilka statens ämbetsverk håller öppet. I praktiken kan antalet arbetsdagar som i det första skedet av undersökningen av företagsförvärv står till förfogande vara betydligt mindre beroende på kalendermånadens längd och det huruvida kalendermånaden i fråga innehåller kyrkliga högtidsdagar eller andra lediga dagar som infaller på en vardag. Arbetsgruppen föreslog att behandlingsfristen i det första skedet ska beräknas i arbetsdagar och att antalet arbetsdagar ska vara 23.

För att en tillräckligt grundlig undersökning ska kunna säkerställas i varje fall oberoende av tidpunkten för inlämnande av anmälan samt med tanke på säkerställandet av ett enhetligt sätt att beräkna behandlingsfristens längd finns det skäl att ändra behandlingsfristen för undersökning av företagsförvärv i både det första och det andra skedet så att den uttrycks i arbetsdagar.

Hur konkurrenslagens bestämmelser om neutralitet tillämpas på landskapens ekonomiska verksamhet

Det centrala målet för den riksomfattande social- och hälsovårds- samt landskapsreformen är att inrätta nya landskap och föreskriva om deras förvaltning och ekonomi samt att överföra ansvaret för ordnande av social- och hälsovårdstjänster från kommuner till landskap den 1 januari 2020. I samband med landskapsreformen samlas cirka 400 olika kommunala eller statliga myndigheters uppgifter och överförs på 18 landskap. De viktigaste lagförslag som ingår i propositionen (RP 15/2017 rd) är landskapslagen, lagen om ordnande av social- och hälsovård, lagen om införande av landskapslagen och lagen om ordnande av social- och hälsovård, lagen om landskapens finansiering och lagen om statsandelssystemet för kommunernas basservice. En reviderad proposition med förslag till lag om kundens valfrihet inom social- och hälsovården (RP 16/2018 rd) lämnades till riksdagen den 8 mars 2018.

Reformen av tillväxttjänster och regionutveckling är också ett led i landskapsreformen. I fortsättningen ska konkurrenslagens neutralitetsregler också kunna tillämpas på den ekonomiska verksamhet som bedrivs av landskap och sammanslutningar som landskap har bestämmande inflytande över såsom föreslås i 117 § i förslaget till landskapslag. Tillväxttjänsterna har samband med bl.a. arbets- och näringsstjänsterna och företagstjänsterna. Utkastet till en lag om regionutveckling och tillväxttjänster befinner sig i arbets- och näringsministeriet för fortsatt beredning, och avsikten är att den lämnas till riksdagen under våren 2018. Arbets- och näringsministeriet har den 5 mars 2018 skickat ett utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om temporärt ordnande av den offentliga arbetskrafts- och företagsservicen ut på remiss.

Bestämmelserna i konkurrenslagens 4 a kap. om tryggnad av jämlik konkurrens mellan offentlig och privat näringsverksamhet äger tillämpning på sådan ekonomisk verksamhet som bedrivs av en kommun, en samkommun, staten eller enheter som de har bestämmande inflytande över. Då även landskapen i fortsättningen kommer att vara offentliga samfund som kan bedriva ekonomisk verksamhet, ska bestämmelserna om neutralitet i 4 a kap. i konkurrenslagen utsträckas till att omfatta också sådan ekonomisk verksamhet som bedrivs av landskap eller enheter som de har bestämmande inflytande över. Ordet landskap bör alltså fogas till 30 a och 30 c § i konkurrenslagen samt till den föreslagna nya 30 d § som gäller separat redovisning. Eftersom skyldigheten att lämna upplysningar till Konkurrens- och konsumentverket ska omfatta också landskapen, bör till konkurrenslagens 33 § fogas ett omnämnande av upplysningsskyldigheten för landskap och enheter som de har bestämmande inflytande över.

I fortsättningen kan behovet av särskilda konkurrensregler för social- och hälsovårdssektorn bedömas som en fråga som är separat från ovan nämnda ändringar av teknisk natur.

Separat redovisning

Bestämmelserna om konkurrensneutralitet fogades till konkurrenslagen år 2013 (lag 595/2013) i form av ett nytt 4 a kap. I det sammanhanget ändrades kommunallagen genom bestämmelser om kommunens verksamhet på marknaden, skyldigheten att bolagisera vissa verksamheter samt om kravet på marknadsmässig prissättning i fall med undantag från bolagiseringsskyldigheten. Bestämmelserna i fråga finns i 15 kap. i den gällande kommunallagen (410/2015). Enligt bestämmelserna i 4 a kap. i konkurrenslagen ska Konkurrens- och konsumentverket ingripa mot bristande neutralitet om den verksamhet som bedrivs av en kommun, en samkommun eller staten tillämpar ett sådant förfarande eller en sådan verksamhetsstruktur som snedvrider eller kan bidra till att snedvrida konkurrensen, hindrar eller kan bidra till att hindra att konkurrens uppstår eller utvecklas, eller står i strid med kravet på marknadsmässig prissättning i kommunallagen. Konkurrens- och konsumentverket ska i första hand genom förhandlingar med kommunen, samkommunen eller staten försöka undanröja förfarandet eller verksamhetsstrukturen. Om förhandlingarna inte leder till resultat, kan verket förbjuda verksamheten eller uppställa villkor för fortsatt verksamhet. I både konkurrenslagen och kommunallagen begränsas dock verkets möjligheter att ingripa genom vissa undantagsbestämmelser samt i situationer där verksamheten baserar sig på lagstiftning.

Riksdagens ekonomiutskott har lämnat ett betänkande (EkUB 20/2016 rd) som gäller regeringens proposition om konkurrensrättsligt skadestånd (RP 83/2016 rd). I sitt betänkande anser utskottet att det i fortsättningen finns skäl att utreda behovet av att utsträcka en reglering som den föreslagna till att gälla också situationer enligt 4 a kap. i konkurrenslagen och bedöma huruvida bestämmelserna om konkurrensneutralitet i 4 a kap. i konkurrenslagen samtidigt bör preciseras eller förtydligas.

Tillsynen över att reglerna om konkurrensneutralitet iakttas har i praktiken visat sig gå långsamt av flera olika skäl, vilket gör att ett tillfredsställande uppnående av målen med lagstiftningen äventyras. Efter att bestämmelserna om bolagiseringsskyldighet i kommunallagen och neutralitetsbestämmelserna i konkurrenslagen hade trätt i kraft upptäcktes, i motsats till vad som från början hade tänkts, att vissa myndigheter bolagiserar både den ekonomiska och den icke ekonomiska verksamheten i samma bolag. Avskiljandet av olika verksamheter vid konkurrensneutralitetstillsynen medförde således extra administrativt arbete. Offentliga samfunds näringsverksamhet har således bolagiserats, men i många fall bedriver bolaget både ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden och annan verksamhet, och den ekonomiska verksamhet som bedrivs på marknaden har i bokföringen inte skiljts åt från annan verksamhet. Av denna orsak kan övervakningen av att kravet på marknadsmässig prissättning förverkligas visa sig vara ytterst svårt och arbetsamt på grund av korssubventioneringen mellan olika verksamheter samt på grund av att utredningen av korrektheten i sättet att hänföra olika intäkter och kostnader blir tillsynsmyndighetens sak. Vid bristen på transparens kan den offentliga ägaren komma att stöda mycket ineffektiv ekonomisk verksamhet på marknaden. Detta beror på att den marknadsmässiga verksamheten i bokföringen inte har skiljts åt från annan verksamhet. Dessutom kan en offentlig ägare stöda en i hög grad ineffektiv verksamhet med offentliga medel utan att låta bolaget gå i konkurs, och bolagiseringen räcker inte till för att undanröja en snedvridning som uppstår på detta sätt. Bolagiseringen räcker dessutom inte heller till att lösa problemet exempelvis i situationer där priset på en offentlig näringsidkares finansiering avviker från det sedvanliga eller när näringsidkaren får lokaler eller anordningar som bekostats med allmänna medel till sitt förfogande till underpris.

När arbetsgruppen diskuterade behovet och möjligheten att skärpa konkurrensneutralitetsreglerna ansåg den att bestämmelserna om konkurrensneutralitet kan betraktas som lyckade i fråga om målsättningen. Arbetsgruppen föreslog att till 4 a kap. i konkurrenslagen fogas en bestämmelse om skyldigheten att ha separat redovisning. I den föreslagna bestämmelsen om separat redovisning finns bestämmelser om skyldigheten för aktörer som avses i 30 a § i konkurrenslagen att ha separat redovisning för olika verksamheter, när aktörerna bedriver både ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden och annan verksamhet.

Regleringen skulle kunna genomföras i enlighet med de principer som anges i lagen om skyldighet att medge insyn i och lämna uppgifter om vissa företags ekonomiska verksamhet (19/2003, nedan *insynslagen*). Regleringen skapar förutsättningar för säkerställande av att näringsverksamheten är lönsam och att prissättningen är kostnadsbaserad vid det interna beslutsfattandet inom offentlig näringsverksamhet. Regleringen effektiviserar samtidigt konkurrensneutralitetstillsynen när Konkurrens- och konsumentverket får uppgifter som baserar sig på bokföringen och kostnadsberäkningen. Regleringen effektiviserar uppfyllandet av kravet på marknadsmässig prissättning och tillsynsmyndighetens konkurrensneutralitetstillsyn i och med att det görs möjligt att få uppgifter som baserar sig på bokföringen och kostnadsberäkningen för konstaterande av eventuell neutralitetsbrist.

Vid den praktiska tillsynen har det upptäckts att bolagiseringen av offentliga samfunds näringsverksamhet inte är en tillräcklig åtgärd för att säkerställa konkurrensneutralitet och marknadsmässig prissättning. När olika verksamheter bolagiserar i ett och samma bolag beaktar aktörerna inte ofta i tillräcklig utsträckning förfaringssättets inverknings på konkurrensneutraliteten. Tillräcklig uppmärksamhet har inte fäst vid t.ex. intäkterna från och kostnaderna för olika verksamheter och således inte heller vid lönsamheten hos den ekonomiska verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden. Om aktörerna åläggs en skyldighet att i bokföringen särredovisa verksamheterna, så att den ekonomiska verksamhet som sker i ett konkurrensläge på marknaden separeras från annan verksamhet, kan verksamhetens genomsynlighet ökas och konkurrensneutralitetsproblemen minskas.

Skyldigheten att ha separat redovisning av verksamheterna effektiviserar tillsynen eftersom Konkurrens- och konsumentverket på ett effektivare sätt kan bedöma marknadsmässigheten hos offentliga samfunds ekonomiska verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden utan några omotiverat arbetsamma och långsamma utredningar.

Bakgrunden till särredovisning har samband med en etablerad princip i Europeiska unionens regler om statligt stöd, som uttrycks bl.a. i kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd (2016/ C 262/01) och kommissionens meddelande om rambestämmelser för statligt stöd till forskning, utveckling och innovation (2014/ C 198/01, det s.k. F&U&I-meddelandet). I punkt 206 i infrastrukturdelen av tillkännagivandet om begreppet statligt stöd konstateras följande: ”Om en enhet bedriver ekonomisk och icke-ekonomisk verksamhet ska medlemsstaterna se till att den offentliga finansiering som beviljas för den icke-ekonomiska verksamheten inte kan användas till att korssubventionera den ekonomiska verksamheten. Detta kan säkerställas framför allt genom att man begränsar den offentliga finansieringen till nettokostnaden (inklusive kapitalkostnaden) av den icke-ekonomiska verksamheten, vilken ska fastställas på grundval av en tydlig särredovisning.” I punkt 12 i tillkännagivandet om begreppet statligt stöd konstateras om ekonomisk verksamhet att ”för att klargöra distinktionen mellan ekonomisk och icke-ekonomisk verksamhet har domstolen konsekvent slagit fast att all verksamhet som går ut på att erbjuda varor och tjänster på en marknad utgör ekonomisk verksamhet.” I punkt 18 i F&U&I-meddelandet konstateras följande: ”Om en och samma enhet bedriver verksamheter av såväl ekonomisk som icke-ekonomisk art ska den offentliga finansieringen av de icke-ekonomiska verksamheterna inte omfattas av artikel 107.1 i fördraget, under förutsättning att de två typerna av verksamheter och kostnader, finansiering och intäkter från dessa klart kan skiljas från varandra så att korssubventionering av den ekonomiska verksamheten faktiskt kan undvikas. Bevis på korrekt kostnadsfördelning, finansiering och intäkter kan läggas fram i den berörda enhetens årsredovisning.”

Bestämmelser om separat redovisning finns även i kommissionens direktiv 2006/111/EG om insyn i de finansiella förbindelserna mellan EU:s medlemsstater och offentliga företag samt i vissa företags ekonomiska verksamhet (nedan *direktivet om insyn*). Enligt direktivet omfattas offentliga och privata företag som åtnjuter en särskild eller exklusiv rättighet eller som har anförtrotts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse under vissa förutsättningar en skyldighet att ha separat redovisning. Genom separat redovisning kan kommissionen vid behov försäkra sig om att offentlig finansiering eller särställning som beror på en särskild eller exklusiv rättighet inte stöder annan verksamhet vid företaget. Enligt direktivet är kravet att medlemsstaterna ser till att de berörda företagen har sådan separat redovisning är det effektivaste sättet att säkerställa en rättvis och effektiv tillämpning av konkurrensreglerna.

Direktivet om insyn har genomförts nationellt genom insynslagen. Enligt 6 § i insynslagen är ett företag skyldigt att ha separat redovisning för de särredovisade verksamheterna och det ska som en not till bokslutet presentera resultaträkningar, varav alla intäkter från och kostnader för respektive verksamhet framgår. De principer som har följts i kostnadsberäkningen ska beskrivas tydligt, de ska kunna motiveras objektivt och tillämpas konsekvent.

Syftet med den skyldighet att ha separat redovisning som föreskrivs i insynslagen är att säkerställa att såväl konkurrensmyndigheterna som den myndighet som har ålagt tjänsteförpliktelsen har möjligheter att övervaka användningen av de ersättningar som har betalats för tillhandahållandet av tjänsten. Enligt förarbetena till insynslagen (RP 217/2009 rd) krävs för att konkurrensneutraliteten ska tryggas att den ersättning som betalas till företaget inte överstiger det som behövs för tillhandahållande av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse inklusive en rimlig vinst. I praktiken förutsätter övervakningen oundvikligen att det finns tillgång till tillförlitlig information om vilka kostnader skyldigheten att tillhandahålla offentliga tjänster orsakar företaget och vilka intäkter företaget får från verksamheten i fråga.

Konkurrenslagens bestämmelser om separat redovisning har samband också med annan gällande och kommande nationell lagstiftning. I den gällande nationella lagstiftningen finns bestämmelser om separat redovisning bl.a. i yrkeshögskolelagen (932/2014). Yrkeshögskolorna ägs av kommuner, universitet, aktiebolag, föreningar och stiftelser. I 55 § i yrkeshögskolelagen föreskrivs att om en yrkeshögskola bedriver affärsverksamhet på annat sätt än i form av en separat bokföringsskyldig enhet, ska uppgifterna om resultaten i fråga om denna affärsverksamhet presenteras separat i noterna till bokslutet i form av en resultaträkning. I motiveringarna till bestämmelsen (RP 26/2014) konstateras att ” Vid yrkeshögskolorna ska den ekonomiska verksamheten hållas bokföringsmässigt åtskild från de offentligrättsliga grundläggande uppgifterna. Som sådana ska särskilt examensundervisning och därtill hörande offentlig utvecklings- och forskningsverksamhet betraktas. Enligt EU:s bestämmelser om konkurrens och statligt stöd är det i regel förbjudet att ge statligt stöd till ekonomisk verksamhet. Om ett offentligt stöd för ekonomisk verksamhet inte är godkänt av EU, anses det vara olagligt. Därför måste verksamhet som genomförs med hjälp av offentlig finansiering hållas separat från ekonomisk verksamhet.”

I 62 § i universitetslagen (558/2009) föreskrivs om uppgifter om affärsverksamhet. I paragrafen konstateras att om ett universitet bedriver affärsverksamhet på annat sätt än i form av en separat bokföringsskyldig enhet, ska uppgifterna om resultaten i fråga om denna affärsverksamhet presenteras separat för varje verksamhet i noterna till bokslutet i form av en resultaträkning. Nationalgalleriet å sin sida är en självständig offentligrättslig stiftelse som staten utövar bestämmande inflytande över. Bestämmelser om dess bokföring finns i 23 § i lagen om Nationalgalleriet (889/2013). Innehållet i paragrafen om Nationalgalleriet motsvarar 62 § i den ovan nämnda universitetslagen. Bestämmelser om skyldighet att särredovisa i bokföringen finns också i 10 kap. 70 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (68/2018, som träder i kraft den 1 juni 2018, den gällande lagen heter informationssamhällsbalken (917/2014). I paragrafen föreskrivs att Kommunikationsverket kan genom ett beslut ålägga ett företag med betydande marknadsinflytande att i bokföringen särredovisa den reglerade verksamheten från teleföretagets övriga utbud av tjänster, om detta behövs för tillsynen av att icke-diskrimineringsskyldigheten fullgörs. I lagens 10 kap. finns dessutom bestämmelser om prissättning och utredningsskyldighet i samband med den samt om systemet för kostnadsberäkning. I förarbetena till informationssamhällsbalken (RP 221/2013 rd) konstateras att särredovisningen ökar verksamhetens transparens och syftet med den är att göra det möjligt att upptäcka korssubventionering mellan ett teleföretags olika funktioner.

I 5 kap. i postlagen (415/2011) finns bestämmelser om prissättning och kostnadsredovisning hos den som tillhandahåller samhällsomfattande tjänster. I 29 § i postlagen finns bestämmelser om fördelningen av kostnaderna mellan bl.a. samhällsomfattande tjänster och andra tjänster, i 30 § bestämmelser om tillsynen över kostnadsredovisningssystemet och i 31 § bestämmelser om skyldighet för den som tillhandahåller samhällsomfattande tjänster att redogöra för prissättning.

Också fler bestämmelser om särredovisning i bokföringen bereds som bäst. Social- och hälsovårdsministeriets reviderade förslag till valfrihetslag som har samband med social- och hälsovårdsreformen har varit ute på remiss i november-december 2017. Efter att remissförfarandet genomförts och de ändringar som följer av det gjorts lämnades regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om kundens valfrihet inom social- och hälsovården (RP 16/2018 rd) den 8 mars 2018.

Enligt propositionen behöver landskapen inte inrätta ett separat bolag för social- och hälsovårdscentralverksamheten, utan social- och hälsovårdscentralen skulle kunna utgöra en del av organisationen för landskapets affärsverk. Av denna anledning föreslås det i 57 § i lagförslaget att de direktvalstjänster som landskapets affärsverk producerar ska särredovisas i bokföringen.

Enligt paragrafen ska direktvalstjänsterna i landskapets bokföring avskiljas från landskapets övriga verksamhet genom att verksamhetens inkomster och utgifter samt tillgångar och kapital hålls åtskilda från landskapets övriga verksamhet och ekonomi, så att det av uppgifterna framgår att fördelningen av direktvalstjänsterna inte snedvrider konkurrensen. I 61 § i den föreslagna valfrihetslagen föreskrivs om en marknadsmässig prissättning av landskapets tjänster i fråga om de direktvalstjänster som landskapets affärsverk producerar. I 58 § i lagförslaget föreskrivs om privata tjänsteproducenters skyldighet att särredovisa sina verksamheter. Enligt paragrafen ska privata tjänsteproducenter i sin bokföring särredovisa kostnaderna för direktvalstjänsterna och den offentliga finansiering som har beviljats för produktionen av tjänsterna. I paragrafen förutsätts således att den privata social- och hälsovårdscentralverksamheten avskiljs från de övriga social- och hälsovårdstjänster som företaget tillhandahåller, t.ex. företagshälsovårdstjänster.

Enligt 62 § i förslaget till valfrihetslag ska dessutom bestämmelser om tryggnad av jämlika verksamhetsförutsättningar för offentlig och privat tjänsteproduktion finnas i konkurrenslagen. I detaljmotiveringen till 62 § i förslaget till valfrihetslag konstateras följande: ”Konkurrens- och konsumentverkets roll som övervakare av konkurrensneutralitet är betydande med tanke på funktionen av valfrihetssystemet. Av denna anledning har också i valfrihetslagen tagits in en klar bestämmelse om Konkurrens- och konsumentverkets behörighet. Konkurrens- och konsumentverket är inte enbart övervakare av att prissättningen sker på ett marknadsmässigt sätt utan också övervakare i fråga om alla andra villkor och förfaranden som äventyrar konkurrensneutraliteten. Utöver detta ska till konkurrenslagen också fogas en sanktionsmöjlighet vid överträdelse av konkurrensneutralitetsreglerna som gäller sådan verksamhet som omfattas av valfrihetslagen samt möjlighet till ersättning av skador som medförs av den. I detaljmotiveringen konstateras dessutom att ”konkurrenslagen, som hör till arbets- och näringsministeriets behörighet, kommer i samband med landskapsreformen att ändras så att också landskapet nämns i konkurrenslagens 30 a, 30 c och 30 d §”.

Enligt regeringens proposition RP 15/2017 rd föreskrivs det i 114 § i den nya landskapslagen att när ett landskap i de fall som avses i 113 § bedriver verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden ska landskapet tillämpa en marknadsmässig prissättning av verksamheten samt särredovisa verksamheten. I 113 § finns bestämmelser om undantag från skyldigheten att bolagisera verksamheterna. I paragrafen föreskrivs det om sådana situationer där landskapet oberoende av bolagiseringsskyldigheten får sköta uppgifter enligt 112 § genom egen verksamhet. Således ska landskap prissätta sin verksamhet marknadsmässigt och tillämpa särredovisning i bokföringen när landskapet bedriver verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden i sådana situationer som inte omfattas av bolagiseringsskyldigheten. I det föreslagna 112 § finns bestämmelser om bolagiseringsskyldigheten när landskapet bedriver verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden. I lagförslaget eller i motiveringen till det konstateras inte uttryckligen att särredovisningsskyldigheten gäller också sådana situationer där verksamheten har bolagiserats, men där samma bolag bedriver både verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden och annan verksamhet. När skyldigheten att särredovisa den ekonomiska verksamheten gäller landskapet i sin helhet ger de uppgifter som särredovisats på landskapsnivå inte en korrekt och tillräcklig bild av det ekonomiska läget för och lönsamheten hos var och en av de enheter som verkar i ett konkurrensläge på marknaden.

I 117 § i lagförslaget föreskrivs att i konkurrenslagen finns bestämmelser om Konkurrens- och konsumentverkets rätt att ingripa när ett landskap eller en sammanslutning som landskapet har bestämmande inflytande över använder förfaranden eller tillämpar verksamhetsstrukturer som strider mot konkurrenslagen. I motiveringarna till 117 § konstateras att konkurrenslagen ska ändras i samband med reformen, så att Konkurrens- och konsumentverkets behörighet att ingripa utsträcks till att omfatta landskapets verksamhet som strider mot konkurrenslagen. Landskapslagens bestämmelse om särredovisning kommer sannolikt att preciseras genom offent-

liga förvaltningens rekommendationer som handlar om omständigheter som har samband med hänförande av kostnader.

Enligt motiveringen till 114 § i den föreslagna landskapslagen finns motsvarande bestämmelse inte i kommunallagen, men EU-kommissionen har krävt att bestämmelsen tas in i kommunallagen. Enligt motiveringarna är särredovisning i bokföringen inte nödvändigt om försäljningen till och inverkningarna på utomstående är mycket små. I sitt utlåtande av den 12 maj 2017 över betänkandet har finansministeriet konstaterat att det i 128 § i kommunallagen föreskrivs att när en kommun eller en samkommun i de fall som avses i 127 § bedriver verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden ska kommunen tillämpa en marknadsmässig prissättning av verksamheten. Enligt utlåtandet har finska staten i de diskussioner som förts med och brev som skickats till kommissionen i samband med den ovan nämnda lagstiftningen förbundit sig vid att till kommunallagen foga bestämmelser om särredovisning i bokföringen av sådan verksamhet som kommunen bedriver på basis av undantaget från bolagisering. Enligt utlåtandet har Finland lovat att göra detta efter det att det pågående programmet för kommuninformation har färdigställts eller senast den 1 januari 2019. Avsikten är att bestämmelserna i kommunallagen bereds som ett led i projektet Framtidens kommun enligt den utsatta tidtabellen.

Den nationella reglering som behandlas ovan är inte till alla delar helt förenlig till sitt innehåll eller i fråga om graden av detaljer. Inga sanktioner eller åtgärder för att säkerställa att särredovisningen genomförs är förenade med försummelse av särredovisningsskyldigheten. Den övriga reglering som bereds omfattar inte heller all ekonomisk verksamhet som bedrivs av staten eller enheter som den har bestämmande inflytande över. Dessutom finns det sådana situationer som inte omfattas av annan reglering, t.ex. när ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden bedrivs av ett bolag som också bedriver verksamhet av icke ekonomisk natur som finansieras med offentliga medel. För att separat redovisning ska genomföras på ett ändamålsenligt sätt och för att säkerställa Konkurrens- och konsumentverkets effektiva konkurrensneutralitetstillsyn finns det behov att utfärda bestämmelser om minst möjligheten att förena särredovisningsskyldigheten med vite för att säkerställa fullgörandet av skyldigheten. Detta stöds också av konstaterandet i förslaget till valfrihetslag att till konkurrenslagen ska fogas en möjlighet till sanktioner för överträdelse av konkurrensneutralitetsbestämmelserna i fråga om den verksamhet som omfattas av valfrihetslagen.

Med beaktande av vad som ovan sagts anses det ändamålsenligt att föreslå att bestämmelser om separat redovisning och om tillsynen över den ska tas in i konkurrenslagen, som är en allmän lag som innehåller bestämmelser om aktörer som bedriver ekonomisk verksamhet. När bestämmelser om tillsynen över separat redovisning ska utfärdas i konkurrenslagen omfattar samma skyldighet, oberoende av sättet att organisera verksamheten och dess juridiska form, jämlikt alla aktörer inom den offentliga förvaltningen som bedriver ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden, inklusive statliga aktörer och aktörer som staten utövar bestämmande inflytande över.

Under det remissförfarande som ordnades för propositionsutkastet med förslag till ändring av konkurrenslagen hade paragrafen om separat redovisning ordningsnummer 30 e §. Eftersom innehållet i den gällande lagens 30 d § om upplysningsskyldighet i fråga om neutralitetsfrågorna på det sätt som föreslås i denna proposition ska flyttas till 33 § och bli en del av den mer allmänna upplysningsskyldigheten, ska den nya paragrafen med bestämmelser om separat redovisning få ordningsnumret 30 d §.

I kapitlet om ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för företagen behandlas offentliga sektorns näringsverksamhet, de aktörer som ska omfattas av den föreslagna bestämmelsens tillämpningsområde och bestämmelsens positiva effekter och å andra sidan konsekvenser i

form av bl.a. administrativ börda. Begränsningen av den föreslagna bestämmelsens tillämpningsområde i fråga om verksamhet i liten skala behandlas i avsnittet om alternativ.

Ärendenas angelägenhetsordning och lämnande av ett ärende utan prövning

Enligt 32 § i konkurrenslagen ska Konkurrens- och konsumentverket ställa sina uppgifter i angelägenhetsordning. Verket kan lämna ett ärende utan prövning om det inte kan anses sannolikt att det är fråga om en förbjuden konkurrensbegränsning enligt 5 eller 7 § i konkurrenslagen eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, om konkurrensen på marknaden i fråga totalt sett kan anses fungera trots den misstänkta konkurrensbegränsningen, då den begäran om åtgärd som lämnats in helt klart saknar grund eller det inte är sannolikt att det förfarande eller den verksamhetsstruktur som avses i 30 a § har betydande konsekvenser med tanke på förutsättningarna för en sund och fungerande konkurrens.

Den gällande bestämmelsen fäster inte någon uppmärksamhet vid konkurrensbegränsningens betydelse som en grund för lämnande av ett ärende utan prövning. Myndighetens begränsade resurser bör dock riktas till utredning av sådana konkurrensbegränsningar som är de mest skadliga med tanke på den samhällsekonomiska prestationsförmågan och den ekonomiska tillväxten.

Arbetsgruppen behandlade förslaget om precisering av 32 § i konkurrenslagen så att det skulle vara möjligt för Konkurrens- och konsumentverket att lämna ett ärende utan prövning om det inte kan anses sannolikt att den misstänkta konkurrensbegränsningen på ett sådant betydande sätt som avses i 1 § i konkurrenslagen skulle påverka förutsättningarna för en sund och fungerande konkurrens. Arbetsgruppen understödde förslaget och det beslutades att förslaget läggs fram också vid den fortsatta beredningen. Dessutom ska första meningen i 32 § 2 mom. kompletteras med ordet "kan" för att klargöra att Konkurrens- och konsumentverket har prövningsrätt när det gäller tillämpningen av 32 §.

Paragrafen har samband också med direktivförslagets artikel 4 om oberoende. Enligt artikel 4.2 e ska medlemsstaterna säkerställa att nationella administrativa myndigheter har befogenhet att fastställa sina prioriteringar för utförande av uppgifter för tillämpning av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget enligt definitionen i artikel 5.2. I artikel 4.2 e i direktivförslaget konstateras dessutom att i den mån som nationella administrativa konkurrensmyndigheter är skyldiga att pröva formellt inlämnade klagomål ska detta omfatta dessa myndigheters befogenhet att avvisa sådana klagomål på den grunden att de inte betraktar dem som en prioritering. Detta påverkar inte nationella konkurrensmyndigheters befogenhet att avvisa klagomål på andra grunder som fastställs i nationell rätt. Enligt direktivförslaget ska den nationella administrativa konkurrensmyndigheten ha rätt att fastställa sina prioriteringar för utförande av uppgifter för tillämpning av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget och rätt att avvisa klagomål på den grunden att den inte betraktar dem som en prioritering. I direktivförslaget föreskrivs inte närmare om prioriteringsgrunder, utan prövningsrätten i det fallet lämnas åt medlemsstaterna.

Också enligt de rekommendationer som Europeiska konkurrensnätverket utfärdat ska konkurrensmyndigheten ha rätt att fastställa prioriteringar i fråga om sina uppgifter samt rätt att fastställa kriterier för prioriteringen. Enligt rekommendationen ska konkurrensmyndigheterna dessutom ha så omfattande rätt som möjligt att lämna ärenden utan prövning om myndigheten inte betraktar dem som betydelsefulla (ECN Recommendation on the power to set priorities, 2013).

Upplysningsskyldighet och informationsutbytet mellan myndigheter

I den gällande konkurrenslagen finns bestämmelser om såväl privata och offentliga aktörers skyldighet att lämna upplysningar som informationsutbytet mellan myndigheter. Bestämmelser om upplysningsskyldighet finns i 33 och 30 d §. I 33 § i konkurrenslagen åläggs en näringsidkare och en sammanslutning av näringsidkare att på uppmaning av Konkurrens- och konsumentverket ge verket alla de uppgifter och handlingar som behövs för utredning av en konkurrensbegränsnings innehåll, ändamål och verkningar samt för utredning av konkurrensförhållandena och för bedömning av ett företagsförvärv som avses i 4 kap. Skyldigheten att lämna upplysningar omfattar också sådana uppgifter och handlingar som Konkurrens- och konsumentverket behöver för utredning av om näringsidkaren eller sammanslutningen av näringsidkare innehar en dominerande marknadsställning. I konkurrenslagen avses med näringsidkare en fysisk person eller en eller flera privata eller offentliga juridiska personer som bedriver ekonomisk verksamhet.

Bestämmelser om skyldigheten för offentliga aktörer och enheter som de har bestämmande inflytande över att lämna upplysningar finns i 4 a kap. 30 d § i konkurrenslagen. I paragrafen föreskrivs att vid konkurrensneutralitetstillsynen enligt 4 a kap. ska i fråga om upplysningsskyldighet för kommunerna, samkommunerna och staten, samt för de enheter som de har bestämmande inflytande över, tillämpas vad som i 33 § föreskrivs om näringsidkarnas skyldighet att lämna upplysningar. Upplysningsskyldigheten enligt 30 d § gäller endast omständigheter som har samband med tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om konkurrensneutralitet. I andra ärenden än ärendena i fråga har Konkurrens- och konsumentverket inte behörighet att kräva uppgifter och handlingar av offentliga aktörer eller enheter som dessa har bestämmande inflytande över, med undantag för sådana verksamheter som innebär idkande av näring. Enligt 46 § i konkurrenslagen kan Konkurrens- och konsumentverket förena de ålägganden som verket meddelat med stöd av 33 eller 30 d § med vite.

I den gällande konkurrenslagen finns å andra sidan bestämmelser om informationsutbytet mellan Konkurrens- och konsumentverket och andra myndigheter i 39 §. I paragrafen föreskrivs att utöver vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) har Konkurrens- och konsumentverket rätt att lämna ut en sådan sekretessbelagd handling som avses i 24 § i den lagen och som verket fått eller upprättat i samband med skötseln av sina uppgifter enligt konkurrenslagen till Finansinspektionen, Energimarknadsverket, Kommunikationsverket och Patent- och registerstyrelsen, om det är nödvändigt för skötseln av deras uppgifter. Konkurrens- och konsumentverket har inte rätt att ålägga någon annan myndighet eller en aktör som sköter en offentlig uppgift att lämna ut sekretessbelagda uppgifter eller att lämna ut uppgifter till någon annan än de parter som räknas upp i 39 §.

Enligt den gällande regleringen är innehållet i upplysningsskyldigheten för offentliga aktörer och enheter som dessa har bestämmande inflytande över samt för privata aktörer beroende av arten hos den lagstridiga verksamhet som behandlas av Konkurrens- och konsumentverket. På motsvarande sätt varierar Konkurrens- och konsumentverkets rätt att få uppgifter och handlingar för sin undersökning beroende på det misstänkta förfarandets art. När Konkurrens- och konsumentverket utreder kartellfall eller utövar tillsyn över företagsförvärv har verket inte rätt att ålägga offentliga aktörer och enheter som dessa har bestämmande inflytande över att lämna uppgifter utom till den delen som verksamheten handlar om idkande av näring. Således kan verket ålägga ett bolag som en offentlig aktör har bestämmande inflytande över att lämna uppgifter exempelvis vid en kartellundersökning.

När verket undersöker ett neutralitetsärende enligt 4 a kap. har det å sin sida inte rätt att ålägga en enskild näringsidkare att lämna uppgifter. I ärenden som handlar om neutralitet har verket således enligt den gällande lagstiftningen rätt att få uppgifter av bl.a. ett bolag som en offentlig aktör har bestämmande inflytande över, men inte av en enskild näringsidkare med stöd av 33 § i konkurrenslagen.

Också upphandlande enheter står utanför Konkurrens- och konsumentverkets rätt att få upplysningar. När Konkurrens- och konsumentverket utför sina tillsynsuppgifter enligt konkurrenslagen har verket inte rätt att få uppgifter av de upphandlande enheter som avses i upphandlingslagstiftningen. När Konkurrens- och konsumentverket utför sin tillsynsuppgift enligt upphandlingslagen, har verket dock rätt att få uppgifter av den upphandlande enheten, dennas avtalspart, en aktör som utövar bestämmande inflytande över den upphandlande enheten och en näringsidkare som deltagit i upphandlingsförfarandet på det sätt som föreskrivs i 142 § i lagen om offentlig upphandling och koncession.

Den gällande regleringen har lett till att det finns betydande brister i både Konkurrens- och konsumentverkets rätt att få uppgifter och verkets möjligheter att utbyta information med andra myndigheter, vilket bidrar till att fördröja utredningen av konkurrensbegränsningar och företagsförvärv. Konkurrens- och konsumentverkets behov av uppgifter hänför sig ofta till redan existerande handlingar. Det är typiskt fråga om sådana uppgifter som någon annan myndighet samlat i samband med sin tillsynsuppgift eller handlingar som har samband med aktörens upphandlingsverksamhet. När verket inte har rätt att få en uppgift som det behöver, men som finns i en annan myndighets besittning, direkt av den andra myndigheten, blir verket tvunget att samla in en motsvarande helhet av uppgifter från otaliga näringsidkare.

Den gällande regleringen innebär utmaningar särskilt i fråga om tillsynen över företagsförvärv som Konkurrens- och konsumentverket genomför inom strama lagstadgade frister. En väsentlig del av undersökningen av företagsförvärv vid Konkurrens- och konsumentverket utgörs av hörandet av kunder om företagsförvärvets inverkningar på konkurrensen samt av sådana begäranden om information om konkurrensprocesser på marknaderna i fråga som är riktade till kunderna. Verket begär exempelvis information om det geografiska område som kunden skaffar produkter eller tjänster från och vilka produkter eller tjänster som kunden betraktar som ersättande vid anskaffningen. De uppgifter som genom begäran om utredning fås av marknadsaktörerna utgör ofta grunden också för den ekonomiskvetenskapliga bedömningen av företagsförvärvets konsekvenser, som utgör en central del av den moderna tillsynen över företagsförvärv. Genomförandet av en ekonomiskvetenskaplig konsekvensbedömning förutsätter att Konkurrens- och konsumentverket till sitt förfogande har tillräckliga och korrekta uppgifter som analysen kan baseras på. I ett typiskt fall är det fråga om uppgifter om försäljningsvolym, pris, antalet anbudsgivare, anbudsgivarnas identitet, kapacitet och andra centrala parametrar hos konkurrensen.

En del av de uppgifter som Konkurrens- och konsumentverket behöver vid bedömningen av ett företagsförvärvs konsekvenser för konkurrensen får verket av parterna i företagsförvärvet. Verket behöver dock alltid uppgifter också av konkurrenterna eller kunderna till parterna i företagsförvärvet. Ofta kan de uppgifter om marknaden som behövs fås tillförlitligt endast av kunderna till parter i företagsförvärvet. I verkets praxis har sådana marknader där kunden är en kommun eller något annat offentligt samfund, som verket med stöd av 33 § inte kan ålägga att lämna sådana sekretessbelagda uppgifter som verket behöver, visat sig vara problematiska. Konkurrens- och konsumentverket har inte heller rätt att få uppgifter med stöd av 39 §. Detta är särskilt problematiskt på sådana marknader där den offentliga sektorn är en betydande beställarpart och således den viktigaste informationskällan. Som exempel kan nämnas social- och hälsovårdstjänsterna som kommuner, och i framtiden, landskap köper av privata tjänsteleverantörer.

När bestämmelser om upplysningsskyldighet och bestämmelser om informationsutbyte saknas, begär Konkurrens- och konsumentverket uppgifter av offentliga juridiska personer med stöd av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Enligt Konkurrens- och konsumentverkets erfarenheter är dock insamlandet av uppgifter med hjälp av begäranden om information enligt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet dock långsamt och ofta

resultatlöst. Att få uppgifterna inom en rimlig tid har visat sig vara problematiskt särskilt när det gäller kommuner. Rätten att få tillgång till myndigheternas offentliga handlingar kan inte anses vara tillräcklig för att konkurrenstillsynen ska kunna genomföras.

Förutom att andra myndigheter kan förfoga över uppgifter som är nödvändiga för Konkurrens- och konsumentverkets utredning av ett enskilt fall, kan dessutom andra myndigheter i sin besittning också ha uppgifter om fenomen i samband med marknadens funktion och eventuellt missbruk som har betydelse med tanke på verkets verksamhet. Med hjälp av dylika uppgifter skulle Konkurrens- och konsumentverkets verksamhet kunna inriktas i enlighet med konkurrenslagens målsättning.

Också i samband med Konkurrens- och konsumentverkets utredningsverksamhet samlas det uppgifter som kan vara nödvändiga för att en annan myndighet ska kunna sköta sina uppgifter. Exempelvis vid utredningar av kartellmisstankar i samband med offentlig upphandling har verket upptäckt tecken på oändamålsenlig konkurrensutsättning, favorisering av enskilda anbudsgivare och någon gång också eventuell bestickning eller försummelse av tjänsteförpliktelser. Sådana fenomen kan innebära oändamålsenlig användning av offentliga medel eller direkt missbruk av offentliga medel, vilket kan vara olagligt och leda till en ur samhällsekonomisk synvinkel allmän effektförlust. Med stöd av den gällande konkurrenslagen kan Konkurrens- och konsumentverket dock inte lämna uppgifter till andra än i 39 § nämnda myndigheter.

Sådana bestämmelser om informationsutbyte som berör Konkurrens- och konsumentverket finns i flera författningar. I 318 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation föreskrivs exempelvis att kommunikationsministeriet, Kommunikationsverket, dataombudsmanen, Konkurrens- och konsumentverket samt marknadskontroll- och produktsäkerhetsmyndigheterna, med vissa begränsningar, har rätt att till varandra lämna ut dokument eller för varandra röja sekretessbelagd information. Enligt 27 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden (590/2013) har Energimyndigheten i frågor som hör till dess behörighet rätt att utöva tillsynssamarbete med bl.a. Konkurrens- och konsumentverket och enligt 28 § har Energimyndigheten rätt att lämna ut sådana sekretessbelagda uppgifter som den erhållit i samband med sin tillsynsuppgift till Konkurrens- och konsumentverket. Enligt 71 § i lagen om Finansinspektionen (878/2008) har Finansinspektionen en begränsad rätt att lämna ut sekretessbelagd information till Konkurrens- och konsumentverket. Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter till verket för att verket ska kunna sköta sina tillsynsuppgifter i samband med konkurrensärenden kommer i fråga närmast när det gäller affärstransaktioner som omfattar leveransavtal och derivatavtal i för el och naturgas. I 55 § i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt (1494/2016) föreskrivs på det allmänna planet om Patent- och registerstyrelsens och Konkurrens- och konsumentverkets samarbete vid skötseln av tillsynsuppgifter i ärenden som gäller kollektiva förvaltningsorganisationer. I samband med att lagen i fråga stiftades fogades till 39 § i konkurrenslagen Patent- och registerstyrelsen bland de myndigheter till vilka Konkurrens- och konsumentverket har rätt att lämna ut sådan handling som erhållits eller upprättats i samband med skötseln av uppgifter enligt konkurrenslagen, om detta är nödvändigt för att Patent- och registerstyrelsen ska kunna sköta sina uppgifter.

I den arbetsgrupp som hade till uppgift att bereda en revidering av konkurrenslagen behandlades frågan om ändring av 39 § som gäller informationsutbytet mellan myndigheter. Enligt arbetsgruppen kan nationella myndigheters möjligheter att bekämpa lagstridig verksamhet förbättras genom ett mer effektivt informationsutbyte mellan myndigheterna. I syfte att säkerställa den övergripande effektiviteten hos myndighetstillsynen är det motiverat att utfärda bestämmelser om myndigheternas rätt att utbyta information, så att informationsutbyte mellan myndigheter ska vara möjligt både på begäran och spontant. Åtgärderna för att förbättra informationsutbytet mellan myndigheterna och att utveckla sådan lagstiftning som möjliggör detta överensstämmer med de strategiska mål som satts upp i statsrådets principbeslut (Stats-

rådets principbeslut om en strategi för bekämpning av grå ekonomi och ekonomisk brottslighet 2016–2020).

I arbetsgruppen diskuterades också ett alternativ där Konkurrens- och konsumentverkets rätt att få uppgifter skulle gälla utöver myndigheter dessutom sådana upphandlande enheter som anges i 5 § i lagen om offentlig upphandling och koncession och 5 § i lagen om upphandling och koncession inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster. Enligt arbetsgruppens syn skulle Konkurrens- och konsumentverkets rätt att få uppgifter av upphandlande enheter vara motiverad särskilt för att verket ska kunna utreda kartellmisstankar. I arbetsgruppen diskuterades huruvida bestämmelser om rätten i fråga ska finnas i 33 § i stället för 39 § i konkurrenslagen.

Majoriteten av arbetsgruppsmedlemmarna ansåg att några specialbestämmelser om konfidentialiteten av de handlingar som är föremål för informationsutbytet mellan myndigheterna inte behövs, eftersom alla myndigheter tillämpar lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, som innehåller bestämmelser om handlingssekretess. Arbetsgruppen fäste också uppmärksamhet vid att en näringsidkare som är föremål för den undersökning för vilken Konkurrens- och konsumentverket får handlingar av andra myndigheter har rätt att ta del av handlingarna i fråga. Bestämmelser om en parts rätt att få information finns i 11 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och i 38 § 2 mom. i konkurrenslagen, där det föreskrivs att en näringsidkare som är föremål för en utredning har rätt att få upplysningar om de handlingar som rör utredningen och i vilket skede behandlingen av ärendet är.

Konkurrens- och konsumentverkets inspektionsrätt

Enligt 35 § 1 mom. i den gällande konkurrenslagen har Konkurrens- och konsumentverket rätt att förrätta inspektioner i de affärs- och lagerlokaler samt av markområden och fordon som en näringsidkare har i sin besittning för att övervaka att denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den följs samt för att bedöma företagsförvärv. I samband med att konkurrenslagen stiftades år 2011 utsträcktes Konkurrens- och konsumentverkets inspektionsrätt också till andra lokaler vid sidan av affärslokalerna. Med stöd av 36 § i konkurrenslagen kan inspektion förrättas också i andra lokaler än sådana som avses i 35 §, om det finns grundad anledning att misstänka att där förvaras bokföring eller andra handlingar som har samband med affärsverksamheten och föremålet för inspektion och som kan ha betydelse för att ett brott mot konkurrenslagen ska kunna bevisas. Enligt den gällande konkurrenslagen ska Konkurrens- och konsumentverket förrätta inspektionen i dess helhet vid inspektionsplatsen.

Konkurrens- och konsumentverket har förrättat sex inspektioner år 2014 och fem inspektioner år 2015 och år 2016. Inspektionerna har förrättats samtidigt i genomsnitt vid cirka tre olika företag. År 2016 förrättades inspektioner hos sammanlagt cirka 20 olika objekt vid undersökningen av fem misstänkta fall av konkurrensbegränsning. År 2017 förrättades två inspektioner som gällde sammanlagt 10–20 inspektionsplatser.

De bevis på konkurrensbegränsning som konkurrensmyndigheten samlar in består i stor utsträckning av företagets material i elektronisk form, dvs. datamaterial. Med elektronisk eller datateknisk inspektion avses genomgång av datamaterialet i fråga i syfte att hitta sådana uppgifter som är av betydelse med tanke på utredningen av ärendet. Den elektroniska inspektionen inleds med en kartläggning av inspektionsobjektets datatekniska miljö, som syftar till att få en bild av de datasystem och lagringsmedia som näringsidkaren använder.

På basis av kartläggningen av den datatekniska miljön fattar Konkurrens- och konsumentverket beslut om vilket material som ska granskas med hjälp av de tillfälliga kopior som görs på det och vilket material som direkt kan fås från den ifrågavarande näringsidkarens elektroniska

utrustning. Största delen av materialet granskas med hjälp av tillfälliga kopior. Direkt ur näringsidkarens elektroniska utrustning granskas i allmänhet sådant material som inte är möjligt att göra tillfälliga kopior av samt material vars granskning direkt från näringsidkarens elektroniska utrustning går snabbare än att tillfälliga kopior tas och granskas.

Med tillfälliga kopior avses exempelvis säkerhetskopior från externa servrar, e-postmaterial och uppgifter från arbetsgruppsserver. Typiskt är att data som ska granskas omfattar flera hundra tusen filer vid varje inspektionsobjekt. Leveransen av tillfälliga kopior från tillhandahållaren av IT-tjänster till näringsidkarens lokaler för att där bli granskade av verket tar oftast några dagar och i vissa fall till och med veckor.

Granskningen av tillfälliga kopior förutsätter tekniska förberedelser som innebär att de tillfälliga kopiorna samlas till en helhet. De komprimerade filer som de tillfälliga kopiorna innehåller öppnas och eventuellt krypterat material dekrypteras, och de uppgifter i textform som materialet innehåller samlas i en databas för att möjliggöra snabbare sökning senare. Den tekniska beredningen i samband med tillfälliga kopior kräver särskild programvara, särskild utrustning och en person är utbildad för att behandla datatekniskt material vid varje inspektionsobjekt. Den tekniska beredningen förutsätter också att det finns tillgång till en säker lokal, som kontrolleras av inspektörerna, och som har tillräcklig ventilation för att förhindra överhettning av utrustningen.

Konkurrens- och konsumentverkets tjänstemän söker med hjälp av relevanta sökord och andra urvalskriterier bland materialet fram sådana uppgifter för bedömning vilka kan ha betydelse med tanke på utredningen av det fall som undersöks. Under genomgången kopieras sådana filer som identifierats som betydelsefulla med tanke på undersökningen och de bildar en del av verkets undersökningsmaterial. För att säkerställa integriteten hos det material som ska granskas har verket år 2017 infört elektronisk certifiering. En identisk kopia görs av de filer som kopieras och utgör en del av verkets undersökningsmaterial. Kopian lämnas till företaget. Övriga filer och de tillfälliga kopior som gjorts med tanke på den elektroniska inspektionen förstörs.

På det sätt som förutsatts i 39 § i förvaltningslagen (434/2003) har en part rätt att närvara vid en inspektion som Konkurrens- och konsumentverket förrättar och rätt att framföra sin åsikt och ställa frågor om omständigheter som har samband med inspektionen. Konkurrens- och konsumentverket förrättar inspektionen så att inspektionsobjektet inte medförs oskäligen olägenhet och avfattar en skriftlig inspektionsberättelse över inspektionen som ges till parten för kännedom.

De bevis som konkurrensmyndigheten – såväl Europeiska kommissionen som Konkurrens- och konsumentverket - samlar in består nuförtiden i stor utsträckning av företagets elektroniska material och granskningen av det är konkurrensmyndighetens viktigaste redskap vid genomförandet av konkurrenstillsynen. Flera andra nationella myndigheter har rätt att ta det material som ska kontrolleras eller en kopia av det i sin besittning för granskning annanstans, och nästan alla europeiska konkurrensmyndigheter har rätt att fortsätta de elektroniska inspektionerna i sina egna lokaler. Granskningen av de tillfälliga kopiorna av elektroniskt material i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler ändrar inte sättet att genomföra den elektroniska inspektionen, utan den föreslagna ändringen berör endast den plats där inspektionen ska genomföras.

Arbetsgruppen behandlade förslaget att effektivisera Konkurrens- och konsumentverkets inspektionsverksamhet genom att tillåta elektronisk inspektion i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler. Arbetsgruppen gjorde en bedömning av konkurrenslagens tidsenlighet i ljuset av de rekommendationer om inspektionsbefogenheter och medel att ingripa som getts av

Europeiska konkurrensnätverket. Enligt nätverkets rekommendation från 2013 bör konkurrensmyndigheten ha möjlighet till fortsatt elektronisk inspektion i myndighetens egna lokaler (ECN Recommendation on the Power to Collect Digital Evidence, including by Forensic Means). Arbetsgruppen beslutade att föreslå en bestämmelse som möjliggör fortsatt inspektion, men betonade dock rätten för företagets representant att närvara också vid den fortsatta inspektionen.

Det ändringsförslag som gäller fortsatt inspektion ligger i linje med direktivförslaget om nationella konkurrensmyndigheters genomdrivandebefogenheter. I direktivets artikel 6.1 c, som gäller befogenhet att inspektera företags lokaler, föreskrivs att de tjänstemän och andra medarbetare som nationella konkurrensmyndigheter bemyndigat att genomföra en inspektion, ska åtminstone ha befogenhet att göra eller erhålla alla former av kopior av eller utdrag ur sådana räkenskaper och affärshandlingar och när de anser det nödvändigt att fortsätta att göra sökningar i dessa kopior eller utdrag i deras lokaler eller andra särskilt utsedda lokaler. Om direktivförslaget genomförs i den föreslagna formen, bör de personer som Konkurrens- och konsumentverket bemyndigat att göra inspektioner i näringsidkarens lokaler således ha rätt att fortsätta med sökningarna i kopior eller utdrag i sina egna lokaler. Enligt direktivförslaget är samtycket från det företag som är föremål för inspektion inte någon förutsättning för fortsatt inspektion. I direktivförslaget förutsätts inte heller att inspektionerna i ett företags lokaler ska föregås av tillstånd från domstol eller att särskilda besvär ska få anföras över beslutet om för rättande av inspektion. I sin rapport från mars 2018 om kommissionens ursprungliga direktivförslag (European Parliament, Committee on Economic and Monetary Affairs, Report, (COM(2017)0142 – C8-0119/2017 – 2017/0063(COD))) har Europaparlamentet inte föreslagit någon ändring när det gäller den fortsatta inspektionen.

Enligt direktivförslagets artikel 7.3, som gäller befogenhet att inspektera andra lokaler, bör tjänstemän och andra medarbetare som en nationell domstol har bemyndigat att inspektera andra lokaler, ha minst befogenheter enligt artiklarna 6.1 a, 6.1 b och 6.1 c samt artikel 6.2 Således omfattar konkurrensmyndighetens rätt enligt artikel 6.1 c att fortsätta med sökningar i kopior eller andra utdrag i sina egna lokaler eller andra särskilt utsedda lokaler också inspektioner av andra lokaler. Enligt direktivförslaget bör fortsatt inspektion i myndighetens lokaler således vara möjlig i samband med inspektioner av såväl företags lokaler som andra lokaler.

Förfarandet vid inspektioner

Enligt 37 § 1 mom. i konkurrenslagen har konkurrensmyndigheterna rätt att granska och ta kopior av näringsidkarnas och sammanslutningarnas affärskorrespondens, bokföring, dataregistreringar och andra handlingar och data som kan ha betydelse för tillsynen över att konkurrenslagen samt de bestämmelser som utfärdats med stöd av den följs. Enligt konkurrenslagen och förarbetena till den har det ingen betydelse huruvida materialet är i skriftlig eller elektronisk form. I paragrafen nämns inte uttryckligen undersökningar av mobil utrustning. I den nuvarande datatekniska omgivningen är det viktigt att klargöra att Konkurrens- och konsumentverket undersöker alla typer av lagringsmedia som används av den näringsidkare som är föremål för inspektion.

De bevis på konkurrensbegränsning som Konkurrens- och konsumentverket samlar genom inspektion består långt av företagets material i elektronisk form, dvs. datamaterial. Samtidigt som tyngdpunkten i det material som granskas flyttats från pappershandlingar till data i elektronisk form har mängden material som ska granskas ökat. Också antalet lagringsmedia av olika slag har ökat och skillnaderna mellan olika lagringsmedia har minskat. Klassificering av utrustningen exempelvis som tablett eller mobiltelefon har förlorat sin betydelse, eftersom olika former av moderna lagringsmedia till sina egenskaper i praktiken påminner varandra. Också företagens kommunikationslösningar utvecklas och förändras ständigt.

Arbetsgruppen gjorde en bedömning av konkurrenslagens tidsenlighet i ljuset av de rekommendationer om inspektionsbefogenheter och medel att ingripa som getts av Europeiska konkurrensnätverket. Enligt den rekommendation om elektroniska inspektioner som Europeiska konkurrensnätverket publicerat 2013 bör konkurrensmyndigheten ha rätt att samla material i elektronisk form vid inspektionerna oberoende av materialets form eller av det medium på vilket informationen lagrats (Recommendation on the Power to Collect Digital Evidence, including by Forensic Means, 2013). Arbetsgruppen föreslog att 37 § 1 mom. i konkurrenslagen ska preciseras så att granskningsrätten är oberoende av lagringsmedia. Arbetsgruppen fäste dock uppmärksamhet vid att särskild noggrannhet bör iaktas vid undersökningen av mobil utrustning, eftersom den i större utsträckning än andra anordningar som är föremål för inspektion kan innehålla material som omfattas av integritetsskyddet.

Enligt direktivförslagets artikel 6 om nationella konkurrensmyndigheters genomdrivandebefogenheter ska medlemsstaterna säkerställa att nationella administrativa konkurrensmyndigheter kan utföra alla nödvändiga oanmälda inspektioner av företag och företagssammanslutningar för tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Enligt artikeln ska medlemsstaterna säkerställa att de tjänstemän och andra medföljande personer som av nationella konkurrensmyndigheter bemyndigats att genomföra en inspektion åtminstone bl.a. ska ha befogenhet att

b) granska räkenskaper och andra affärshandlingar som avser verksamheten, oberoende av på vilket medium de lagras, inklusive rätten att få tillgång till information som är tillgänglig för den enhet som är föremål för inspektionen,

c) att göra eller erhålla alla former av kopior av eller utdrag ur sådana räkenskaper och affärshandlingar och när de anser det nödvändigt att fortsätta att göra sökningar i dessa kopior eller utdrag i deras lokaler eller andra särskilt utsedda lokaler.

Förslaget till klargörande av saken i den nationella lagen ligger således i linje med direktivförslaget.

Av ovan nämnda orsaker finns det skäl att skapa klarhet i ordalydelsen av 37 § i konkurrenslagen så att inspektionsrätten inte är beroende av lagringsmedia.

Temporära bestämmelser

I 45 § 1 mom. i konkurrenslagen föreskrivs att om det är behövt att omedelbart förhindra tillämpning eller genomförande av en konkurrensbegränsning, kan Konkurrens- och konsumentverket meddela ett temporärt förbud mot tillämpning och genomförande.

Konkurrens- och konsumentverket kan också temporärt ålägga en näringsidkare att leverera nyttigheter till en annan näringsidkare på villkor som motsvarar dem som denna erbjuder andra näringsidkare. Enligt 45 § 2 mom. i konkurrenslagen ska Konkurrens- och konsumentverket fatta beslut i huvudsaken och göra eventuell framställning till marknadsdomstolen om bestämmande av påföljdsavgift inom 60 dagar från det att ett temporärt beslut har meddelats. På ansökan av Konkurrens- och konsumentverket inom ovan nämnda tid kan marknadsdomstolen förlänga tidsfristen. Om Konkurrens- och konsumentverket inte inom föreskriven tid fattar beslut i huvudsaken eller gör framställning till marknadsdomstolen, förfaller förbudet eller åläggandet. I 45 § 3 mom. i konkurrenslagen föreskrivs att innan Konkurrens- och konsumentverket utfärdar ett temporärt förbud eller åläggande ska verket ge näringsidkaren eller sammanslutningen av näringsidkare tillfälle att bli hörd, om inte något annat följer av att saken är brådskande eller av andra särskilda orsaker.

Den korta fristen på 60 dagar har resulterat i att Konkurrens- och konsumentverket aldrig har utfärdat några temporära beslut. Vid konkurrenstillsynen förekommer det situationer där en allvarlig och oåterkallelig skada på konkurrensen kan undvikas endast genom snabba och tidsenliga åtgärder. Meddelandet av temporära beslut kan komma i fråga exempelvis inom sektorer som elektronisk kommunikation, energi eller transporter. Undersökningen av en misstänkt konkurrensbegränsning inom ovan nämnda sektorer är ofta arbetsamt och framskrider således långsamt. Fattandet av beslut i huvudsaken och görandet av eventuell framställning till marknadsdomstolen inom 60 dagar från det att ett temporärt beslut meddelats har inte visat sig vara realistiskt på grund av den analys som beslutsfattandet förutsätter. Möjligheten att meddela temporära beslut har i Finland kommit upp bl.a. i samband med fall som handlar om väsentliga verksamhetsbetingelser (essential facilities). På grund av den korta fristen har det dock inte varit möjligt att tillämpa bestämmelsen.

Arbetsgruppen bedömde tillräckligheten av den frist på 60 dagar som fastställts för meddelande av temporärt beslut, och arbetsgruppen behandlade också frågan om att slopa fristen på 60 dagar i fråga om temporära beslut eller att åtminstone förlänga fristen. Enligt arbetsgruppen skulle det vara motiverat att temporära beslut skulle kunna utgöra ett mer användbart redskap för Konkurrens- och konsumentverket än nuförtiden vid konkurrenstillsynen. I arbetsgruppen fästes dock uppmärksamhet också vid det att Konkurrens- och konsumentverket har möjlighet att hos marknadsdomstolen ansöka om förlängning av fristen på 60 dagar. Arbetsgruppen beslutade föreslå att fristen på 60 dagar ska förlängas till 90 dagar.

Bestämmelserna om temporära beslut har anknytning till direktivförslagets artikel 10 om interimistiska åtgärder, fastän artikeln inte fastställer en viss tid för tillämpningen av interimistiska åtgärder. I artikel 10 i direktivförslaget föreskrivs att medlemsstaterna ska säkerställa att nationella administrativa konkurrensmyndigheter som agerar på eget initiativ genom beslut får förordna om att företag ska åläggas interimistiska åtgärder, åtminstone i fall som är brådskande på grund av risken för allvarlig och irreparabel skada på konkurrensen och på grundval av ett omedelbart konstaterande av en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Enligt den föreslagna artikeln ska ett sådant beslut gälla för viss tid och får förnyas i den mån detta är nödvändigt och lämpligt.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Propositionens syfte är att för sin del stöda förutsättningarna för ekonomisk tillväxt genom effektivisering och uppdatering av konkurrenstillsynen samt av bestämmelserna om trygghet av en jämlik konkurrens mellan den privata och offentliga näringsverksamheten (konkurrensneutralitet). Ett ytterligare syfte med propositionen är att skapa klarhet i bestämmelserna om konkurrensmyndigheternas befogenheter och förfaranden. De viktigaste förslagen har att göra med inspektioner, lämnande av uppgifter och utbyte av information samt skyldigheten att ha separat redovisning som ska inkluderas i neutralitetsbestämmelserna.

I propositionen föreslås det att över tio paragrafer i konkurrenslagen ändras, att en paragraf upphävs och att en ny paragraf fogas till konkurrenslagen. Genom propositionen sätts inte det direktivförslag som behandlas i rådets arbetsgrupp i kraft. Till vissa delar ligger dock propositionen redan i linje med direktivförslaget. Propositionen innehåller inga sådana förslag som strider mot direktivförslaget.

3.2 Alternativ

Behoven att ändra konkurrenslagen och alternativ

Behoven att ändra konkurrenslagen och de alternativa sätten att göra detta har bedömts i arbetsgruppen för revidering av konkurrenslagen och i en omfattande rapport (Kilpailulain uudistamista koskevan työryhmän mietintö/Betänkande från arbetsgruppen för revidering av konkurrenslagen, arbets- och näringsministeriets publikationer 16/2017) som arbetsgruppen publicerat i mars 2017. Arbetsgruppen beslutade att föreslå att några helt nya paragrafer fogas till konkurrenslagen och att flera paragrafer i konkurrenslagen ändras. Bedömningen av alla behov av ändringar resulterade inte i förändringsförslag i betänkandet. Arbetsgruppen beslutade att inte föreslå affärsverksamhetsförbud eller sanktioner för underlåtenhet att iaktta beslut om åtagande.

Ändringsförslagen vidarebearbetades och preciserades efter att betänkandet varit ute på remiss och att kommissionen publicerat sitt direktivförslag. I detta skede beslutades också att betänkandets förslag om hörande i samband med genomsökning av bostäder inte ska läggas fram. Beslutet grundade sig på den feedback som erhöles i remissyttrandena och på det faktum att något sådant förslag inte heller ingår i direktivförslaget.

Vid arbets- och näringsministeriet har man i samband med den fortsatta beredningen bedömt vilka av arbetsgruppens förslag som det skulle vara ändamålsenligt att lägga fram innan man känner till direktivförslagets slutliga utgång. Vid ministeriet har man kommit fram till att de första förslagen till ändring av konkurrenslagen läggs fram som en del av denna proposition och resten när direktivförslagets utgång är känd. Arbets- och näringsministeriet har beslutat sig för ett framskridande i två etapper för att de förslag som har ett nära samband med direktivförslaget och dess slutliga ordalydelse ska läggas fram först efter det att direktivets utgång är känd för att onödiga ytterligare ändringar ska kunna undvikas. De förslag som har samband med rent nationella ändringsbehov och sådana förslag i samband med direktivet som inte är beroende av förslagets ordalydelse ska läggas fram som en del av denna proposition, för att framläggandet av dem inte i onödan ska skjutas upp.

Fristen vid tillsynen över företagsförvärv

Arbetsgruppen understödde den föreslagna ändringen av behandlingsfristen vid tillsynen över företagsförvärv så att fristen anges i arbetsdagar. När det gäller antalet arbetsdagar, diskuterades bl.a. alternativet 25 arbetsdagar som kommissionen och de övriga nordiska länderna tillämpar, och alternativet med 23 arbetsdagar. Man beslutade föreslå 23 arbetsdagar som frist i det första skedet, eftersom en kalendermånad när den är som längst innehåller 23 arbetsdagar.

Konkurrensneutralitet

En del av arbetsgruppens medlemmar ansåg att konkurrenslagens förhandlingsprincip, som inte är förenad med tvingande normer eller sanktioner, är problematisk. Förhandlingsprincipen har ansetts leda till att ett offentligt samfund i praktiken kan bedriva näringsverksamhet på ett sätt som hämmar eller snedvrider konkurrensen, tills Konkurrens- och konsumentverket förbjuder verksamheten eller uppställer villkor för den.

Arbetsgruppen diskuterade också möjligheten att förbjuda sådana underpriser där försäljningspriset inte motsvarar kostnaderna. Någon bestämmelse om detta ska dock i detta sammanhang inte föreslås. Om man beslutar sig för att senare på nytt ta upp saken, förutsätter beredningen av den att det görs en bedömning av ett antal öppna frågor och konsekvenser.

Bestämmelserna i det gällande 4 a kap. i konkurrenslagen baserar sig på en reglering där gränserna för förbjuden och tillåten verksamhet inte definieras noggrant. Ingripande i bristande neutralitet grundar sig långt på verifieringen av konsekvenserna av en offentlig aktörs näringsverksamhet. Regleringssättet är motiverat ur den synvinkeln att det ger tillsynsmyndig-

heten möjlighet till flexibilitet vid valet av sådana fall som ska tas upp för behandling och vid valet av metoderna för ingripande. Av den nuvarande definitionen av tillsynsmyndighetens befogenheter följer att det skulle vara svårt att till det nuvarande rekvisitet foga skadeståndsskyldighet eller sanktioner till exempel i form av administrativ påföljdsavgift. För att bestämmelser om dem skulle kunna utfärdas, skulle det sannolikt förutsättas en mer noggrant avgränsad definition av förbjuden verksamhet i 4 a kap. i konkurrenslagen.

Arbetsgruppen beslutade föreslå separat redovisning när det gäller neutralitetsbestämmelserna. Detta har motiverats närmare i avsnittet Bedömning av nuläget. I arbetsgruppen diskuterades även ett alternativ där sanktioner, exempelvis i form av en administrativ påföljdsavgift eller omvänd bevisbörda, skulle kunna förenas med bestämmelserna med tanke på underlåtenheten att ha separat redovisning. Vid den fortsatta beredningen beslöt man sig för att föreslå att en bestämmelse om vite ska fogas till propositionen. Om neutralitetsbestämmelsen hade förenats med påföljdsavgift skulle detta sannolikt ha förutsatt ändring av neutralitetsbestämmelserna i en mer detaljerad riktning, så att förfarandet hade förlorat sin flexibilitet.

Vid den fortsatta beredningen beaktades också sådan annan nationell reglering om särredovisning i bokföringen som var under beredning eller planering. Vid beredningen konstaterades att den blivande nationella regleringen om särredovisning i bokföringen inte till alla delar kommer att vara enhetlig och att försummelse av särredovisningsskyldigheten inte kommer att vara förenad med sådana sanktioner eller åtgärder som skulle säkerställa att särredovisningen genomförs. Vid den fortsatta behandlingen konstaterades det föreligga behov av allmän reglering, som kan tillämpas på alla offentliga aktörer och enheter som de har bestämmande inflytande över och som kan förenas med vite. Konkurrenslagen är en allmän lag som tryggar marknadens funktion och som äger tillämpning på aktörer som bedriver ekonomisk verksamhet. På denna grund ansågs det att det i konkurrenslagen bör föreslås en bestämmelse om separat redovisning som skulle kunna trygga Konkurrens- och konsumentverkets möjlighet att på ett täckande och effektivt sätt utöva tillsyn över att konkurrensneutraliteten förverkligas.

Vid fastställandet av gränsen för omsättning som leder till uppkomsten av särredovisningsskyldighet har hänsyn å ena sidan tagits till behovet av förebyggande effektiv tillsyn och reglering samt å andra sidan förhållandet mellan den regleringsbörda som bestämmelserna medför och affärsverksamhetens omfattning. Å ena sidan har det således bedömts behövt att sätta gränsen för omsättning tillräckligt lågt, så att regleringen på bästa möjliga sätt stöder effektiv och lyckad myndighetstillsyn och förebygger uppkomsten av konkurrensneutralitetsproblem. Dessa mål talar för att omsättningsgränsen ska sättas på en så låg nivå som möjligt. Den lägsta möjliga omsättningsgränsen stöder effektiviteten i myndighetstillsynen, eftersom tillsynsmyndigheten då i nästan alla utredningar om misstänkta konkurrensneutralitetsproblem skulle ha möjlighet att utan arbetsamma och tidskonsumerande utredningar stöda sig på sådant material om verksamhetens intäkter från och kostnader för ekonomisk verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden samt hänförandet av dessa vilket är upprättat enligt kraven i bokföringslagstiftningen eller andra bestämmelser om bokföring som gäller för aktören i fråga.

Också möjligheten att uppnå den föreslagna regleringens mål för förebyggande av konkurrensneutralitetsproblem talar för en så låg omsättningsgräns som möjligt. För att lokala konkurrensneutralitetsproblem ska uppstå räcker det ofta endast med att omsättningen inom den ekonomiska verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden av sådana offentliga samfund eller enheter som dessa har bestämmande inflytande över i hela landets perspektiv betraktat är liten. Om gränsen för omsättning sätts så lågt som möjligt, skulle även kommuner, samkommuner, landskap, staten och enheter som de har bestämmande inflytande över, också när det gäller verksamhet med liten omsättning, fästa uppmärksamhet vid hänförandet av intäkter och kostnader samt verksamhetens lönsamhet, varvid regleringen också effektivt före-

bygger lokala konkurrensneutralitetsproblem. Om gränsen för omsättning är så låg som möjligt, kan tillsynsmyndigheten dessutom i sin egen tillsynsverksamhet i större utsträckning än tidigare koncentrera sig på utredning av fall som har större marknadspåverkan, eftersom den låga omsättningsgränsen, som förpliktar offentliga samfund och enheter som de har bestämmande inflytande över att ha separat redovisning, bidrar till att förebygga uppkomsten av neutralitetsproblem.

Å andra sidan har det dock ansetts att om verksamhet som till sin dimension bedöms vara mycket liten omfattades av särredovisningsskyldigheten, skulle detta leda till en situation där den administrativa börda som särredovisningsskyldigheten medför är stor jämfört med affärsverksamhetens volym och betydelsen av de konkurrensneutralitetsproblem som den eventuellt medför.

När omsättningsgränsen fastställts, har uppmärksamhet fästs särskilt vid små företag och deras omsättning, eftersom inverkningarna av den konkurrenssnedvridande verksamheten hos offentliga samfund och enheter som dessa har bestämmande inflytande över relativt sett ofta drabbar starkast just små företag. Dessutom hindrar de konkurrenssnedvirande förfarandena hos offentliga samfund och enheter som de har bestämmande inflytande över ofta uttryckligen små företag från att inleda verksamhet och minskar på det sättet betydligt incitamenten för marknadsinträde.

Fastän man vid fastställandet av omsättningsgränsen beaktat att affärsverksamhet som till sin dimension och sina inverkningar är mycket liten inte ska omfattas av särredovisningsskyldigheten, ska omsättningsgränsen dock sättas tillräckligt lågt i förhållande till små företags normala omsättning. Vid fastställandet av omsättningsgräns i samband med särredovisningsskyldigheten bör man således beakta att gränsen för omsättning bör vara lägre än små företags omsättning som betraktas som normal, eftersom man annars skulle tillåta att offentliga samfund och enheter som de har bestämmande inflytande över utan särredovisningsskyldighet får bedriva näringsverksamhet i sådan skala som motsvarar skalan för normal privat näringsverksamhet. Då skulle det vara tillåtet för offentliga samfund och enheter som dessa har bestämmande inflytande över att bedriva näringsverksamhet i en skala som motsvarar volymen hos små företags normala verksamhet, som enligt de iakttagelser som tillsynsmyndigheten gjort möjliggör uppkomsten av konkurrensneutralitetsproblem bl.a. till följd av enhetens interna korssubvention. Sådant fastställande av omsättningsgränsen skulle inte bidra till uppnåendet av de mål som är förenade med bestämmelserna om särredovisningsskyldighet. Således ska omsättningsgränsen sättas på en nivå som är lägre än sådan omsättning som anses vara normal för små företag.

Enligt de uppgifter som fås från branschtjänsten ToimialaOnline uppgår antalet företag som sysselsätter färre än 5 personer till cirka 100 000 och den genomsnittliga omsättningen för sådana företag uppgår till cirka 60 000 euro. När man betraktar dylika små företag, oberoende av deras verksamhetsområde, kan det konstateras att den gräns för omsättning som skapar skyldighet att ha separat redovisning bör således vara lägre än den ovan nämnda genomsnittliga omsättningen på 60 000 euro. Vad gäller de olika sektorerna kan det konstateras att enligt Konkurrens- och konsumentverkets utredningar 2015—2016 bedriver kommuner och samkommuner i ett konkurrensläge på marknaden verksamhet som omfattar bl.a. livsmedels- och måltidstjänster, fastighetsskötsel och logistiska tjänster, ekonomiförvaltningstjänster, uthyrning av lokaler, företagshälsovårdstjänster, avfallshanterings-, utbildnings- och kulturtjänster samt motionstjänster, laboratorietjänster och diagnostiska utbildningstjänster. Enligt uppgifter som fås från branschtjänsten ToimialaOnline har många aktörer flera små företag som sysselsätter färre än fem personer. Den genomsnittliga omsättningen för företag med färre än fem anställda inom nämnda branscher varierade mellan 30 000 och 160 000 euro åren 2012—2016. Inom utbildning och avfallshantering överskred genomsnittsomsättningen klart 100 000

euro, medan genomsnittsoomsättningen för olika år inom andra sektorer varierade oftast mellan 30 000 och 75 000 euro.

Den omsättning som skapar särredovisningsskyldighet ska vara lägre än omsättningen för sådan privat näringsverksamhet som betraktas som sedvanlig och som på marknaden verkar i ett konkurrensläge tillsammans med enheter som offentliga samfund har bestämmande inflytande över, för att offentliga samfund inte ska få konkurrera med privata näringsidkare på ett sätt som inbegriper en risk för uppkomsten av konkurrensneutralitetsproblem som upptäckts vid tillsynsverksamheten. Med anledning av det som sagts ovan konstateras att bestämmelserna i 1—4 mom. inte tillämpas när omsättningen inom den ekonomiska verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden underskrider 40 000 euro.

Fortsatt elektronisk inspektion i konkurrensmyndighetens lokaler

I arbetsgruppen diskuterades möjligheten att ändra Konkurrens- och konsumentverkets inspektionsbefogenheter på ett sätt som skulle möjliggöra fortsatt elektronisk inspektion i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler. Enligt näringslivets och advokaternas företrädare bör inspektionerna i första hand förrättas i näringsidkarnas lokaler, och att samtycke från den näringsidkare som är föremål för inspektion bör inhämtas för de elektroniska inspektioner som förrättas i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler.

I arbetsgruppen diskuterades också 2010 års reform av konkurrenslagen, då frågan om fortsatta elektroniska inspektioner behandlades. I regeringens proposition PR 88/2010 rd konstateras att inspektionerna skulle bli väsentligt kortare, om de skulle kunna fortsättas någon annanstans än i företagets lokaler. Enligt regeringspropositionen skulle fortsatta inspektioner effektivisera också konkurrensmyndigheternas användning av resurser och inspektionsverksamhet samt minimera de störningar som en inspektion medför för företagets verksamhet. Regeringspropositionen innehöll dock inte bestämmelser som möjliggör fortsatta inspektioner, eftersom det inspektionssättet ansågs vara förenat med osäkerhetsfaktorer. I propositionen ansågs det, med tanke på företagets rättsskydd, vara klarare om inspektionen i dess helhet genomförs i företagets lokaler.

Med de osäkerhetsfaktorer som nämns i regeringens proposition RP 88/2010 rd åsyftas det att det i samband med beredningen ansågs att en tolkning att förfarandet med fortsatt inspektion kan betraktats som beslag enligt tvångsmedelslagen (806/2011) vara möjlig. Till denna del hänvisas till högsta domstolens beslut HD 2009:4. Det var fråga om ett fall där polisen hade gjort en kopia av datainnehållet i en dator som belagstagits. Kopian hade blivit kvar hos polisen efter det att beslaget hävts under samma dag. Högsta domstolen ansåg att kopian var fortfarande beslagtagen trots att beslaget hade hävts.

Beslag enligt 7 kap. i tvångsmedelslagen är ett straffprocessuellt tvångsmedel genom vilket ett föremål omhändertas av en förundersökningsmyndighet eller annars utesluts från innehavarens kontroll. Bestämmelser om förutsättningarna för beslag finns i 7 kap. 1 § i tvångsmedelslagen. Skillnad ska göras mellan beslag enligt 7 kap. 1 § i tvångsmedelslagen och kopiering av handlingar, om vilken det föreskrivs i 7 kap. 2 § i tvångsmedelslagen. I bestämmelsen i fråga konstateras att beslag av handlingar i enlighet med 7 kap. 1 § 1 mom. 1 punkten för att användas som bevis ska ersättas med kopiering av handlingarna, om kopian är tillräcklig för att bevisningen ska vara tillförlitlig. En handling ska kopieras utan ogrundat dröjsmål efter det att den har omhändertagits. Efter kopieringen ska handlingen utan dröjsmål återlämnas till den hos vilken den omhändertagits. Om en handling inte kan kopieras utan dröjsmål på grund av handlingens eller handlingsmaterialets art eller omfattning, ska handlingen tas i beslag. På en kopierad handling tillämpas inte exempelvis bestämmelserna om förvaring och återlämning av det beslagtagna eller om hävande av beslaget i 7 kap. i tvångsmedelslagen.

Bestämmelsen om kopiering av handlingar har fogats till tvångsmedelslagen efter det att konkurrenslagen stiftats år 2011. I förarbetena till tvångsmedelslagen konstateras att kopiering av handlingar är ett alternativ till beslag. I förarbetena motiveras avskiljandet av kopieringen från beslag till en egen åtgärdstyp med att arten av det omhändertagande av kopian som polisen gör har varit oklar i rättspraxisen. Till denna del hänvisas i förarbetena bland annat till högsta domstolens ovan nämnda beslut KKO 2009:4. I förarbetena konstateras att kopiera en handling är ofta ett bättre alternativ för den person som berörs av åtgärden än beslag av original-handlingen, för då blir den sistnämnda handlingen kvar hos ägaren eller en annan innehavare och han eller hon kan vid behov använda den.

Konkurrens- och konsumentverkets rätt att granska näringsidkarens data i sina egna lokaler ska vara begränsad till endast de kopior som gjorts av data. Ursprungliga data ska bli kvar hos näringsidkaren och stå till dennes förfogande. Den granskning av tillfälliga kopior av data som Konkurrens- och konsumentverket gör i sina egna lokaler motsvarar således enligt arbetsgruppens uppfattning förfarandet för kopiering av handlingar enligt 7 kap. 2 § i tvångsmedelslagen och inte beslag enligt 7 kap. 1 § i tvångsmedelslagen. Fortsatt elektronisk inspektion i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler ansågs således inte längre vara förenad med sådan rättslig osäkerhet som år 2010.

I arbetsgruppen behandlades också ett alternativ enligt vilket de fortsatta elektroniska inspektionerna i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler skulle förutsätta samtycke från den näringsidkare som är föremål för inspektionen om denne är det enda inspektionsobjektet. Dessutom diskuterade arbetsgruppen ett alternativ där fortsatt elektronisk inspektion skulle vara möjlig endast när det är fråga om kartellmisstanke. De föreslagna begränsningarna ansågs dock vara problematiska ur den praktiska inspektionsverksamhetens synvinkel. I arbetsgruppen konstaterades att när Konkurrens- och konsumentverket förrättar inspektion kan verket av taktiska skäl inte avslöja för näringsidkaren huruvida inspektioner förrättas också i andra näringsidkares lokaler. För det andra fästes uppmärksamhet vid det att fastän endast en näringsidkare skulle vara föremål för inspektion kan inspektionen trots detta vara mycket omfattande, om antalet verksamhetsställen som ska inspekteras är stort, om det finns flera personer som är relevanta med tanke på inspektionen och det material som ska granskas är omfattande. En inspektion kan också medan inspektionen pågår utvidgas till att omfatta andra näringsidkare.

Om möjligheten till fortsatt inspektion skulle ha begränsats endast till misstänkta kartellfall, skulle det enligt arbetsgruppens syn vara problematiskt att näringsidkarens förfarande i vissa situationer samtidigt kan betraktas som misstänkt kartell och missbruk av dominerande marknadsställning. De föreslagna begränsningarna skulle dessutom ha inneburit att Konkurrens- och konsumentverket – samtidigt som det utvecklade fortsatta inspektioner i verkets egna lokaler – skulle behöva upprätthålla både utrustning och resurser som behövs vid den elektroniska inspektionen vid inspektionsobjektet. Av ovan nämnda orsaker understödde arbetsgruppen inte förslaget om inhämtande av samtycke i sådana situationer där endast en näringsidkare är föremål för inspektion eller förslaget att tillåta fortsatt inspektion endast vid utredningen av misstänkta kartellfall.

Av ovan nämnda skäl beslöt arbetsgruppen föreslå att fortsatt granskning av material i elektronisk form i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler bör vara möjlig i samtliga fall utan separat samtycke från näringsidkaren och oberoende av antalet inspektionsobjekt.

Skyddet för utomstående juridisk rådgivning samt procedurregler

I 38 § 3 mom. i den gällande konkurrenslagen föreskrivs att en näringsidkare inte är skyldig att ge Konkurrens- och konsumentverket handlingar som innehåller konfidentiell brevväxling

mellan en utomstående juridisk rådgivare och dennas klient. Enligt förarbetena till konkurrenslagen är bestämmelsen i 38 § 3 mom. om skyddet för utomstående juridisk rådgivning av informativ karaktär och den motsvarar den i EU-domstolarnas rättspraxis fastställda principen om sekretesskydd för skriftväxlingen mellan en advokat och hans klient, som kan anses vara gällande rätt också vid förfaranden i nationella konkurrensärenden. I den gällande konkurrenslagen finns inga mer detaljerade bestämmelser om förfarandet vid skyddet för utomstående juridisk rådgivning.

I arbetsgruppen behandlades ett förslag till ändring av konkurrenslagen som går ut på att när näringsidkaren framför sannolika skäl för att vissa handlingar innehåller sådan brevväxling som omfattas av skyddet för utomstående juridisk rådgivning, ska Konkurrens- och konsumentverket försegla de omstridda handlingarna och skicka dem till marknadsdomstolen. Marknadsdomstolen skulle sedan på ansökan av Konkurrens- och konsumentverket besluta huruvida handlingarna ska anses vara omfattade av skyddet för utomstående juridisk rådgivning. Vid den diskussion som arbetsgruppen förde om förslaget framfördes det åsikter om att det inte skulle vara motiverat att Konkurrens- och konsumentverket måste ty sig till en domstol för att kunna sköta sina lagstadgade myndighetsuppgifter. Också belastningen av domstolar kritiserades och det konstaterades att frågan om huruvida en handling omfattas av skyddet för utomstående juridisk rådgivning kommer att tas upp i samband med behandlingen av huvudsaken. Å andra sidan framfördes åsikter enligt vilka klarhet bör skapas i förfarandet och önskades möjlighet att föra ärendet till domstol för behandling. Av ovan konstaterade skäl understödde majoriteten i arbetsgruppen inte förslaget att marknadsdomstolen ska besluta om huruvida en handling omfattas av skyddet för utomstående juridisk rådgivning.

I arbetsgruppen behandlades som ett alternativ ett förfarande som påminner Konkurrens- och konsumentverkets nuvarande förfarande, men är klarare än det, och där påståendet om att handlingen innehåller sådan brevväxling som omfattas av skyddet för utomstående juridisk rådgivning skulle i stället för marknadsdomstolen kunna behandlas av en sådan tjänsteman vid Konkurrens- och konsumentverket som inte arbetar inom verkets ansvarsområde för konkurrensfrågor. Arbetsgruppen beslöt att föreslå detta alternativ.

I direktivförslaget om nationella konkurrensmyndigheters genomdrivandebefogenheter föreslås inte några uttryckliga bestämmelser om skyddet för utomstående juridisk rådgivning. I direktivförslagets artikel 3, som handlar om skyddsåtgärder, konstateras på en allmän nivå att nationella konkurrensmyndigheters utövande av de befogenheter som avses i direktivet ska omfattas av lämpliga skyddsåtgärder, inbegripet respekt för företagets rätt till försvar och rätten till ett effektivt rättsmedel inför en domstol, i enlighet med de allmänna principerna i unionsrätten och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. I sin rapport från mars 2018 (European Parliament, Committee on Economic and Monetary Affairs, Report, (COM(2017)0142 – C8-0119/2017 – 2017/0063(COD))) har Europaparlamentet inte heller föreslagit några bestämmelser om skyddet för utomstående juridisk rådgivning.

Vid den fortsatta beredningen efter det remissförfarande som ordnades med anledning av betänkandet har man dock kommit fram till att någon mer detaljerad reglering än den gällande bestämmelsen om skyddet för utomstående juridisk rådgivning inte ska föreslås i detta sammanhang. Många faktorer har bidragit till lösningen. Det utkast till paragraf som var med vid remissförfarandet fick inte något anmärkningsvärt understöd från remissinstanserna. I justitieministeriets utlåtande betonades olika aspekter på lagstiftningsarbete, men i remissyttrandena önskades i övrigt huvudsakligen bestämmelser om att domstolen skulle göra en bedömning av huruvida bestämmelserna om skyddet för utomstående juridisk rådgivning äger tillämpning i fallet. Vissa remissinstanser föreslog att domstolen bör avgöra saken i stället för att klarhet skapas i konkurrenslagen och att lagen preciseras genom förfaranderegler om hur den tjänsteman som inte delta i konkurrenstillsynen vid Konkurrens- och konsumentverket skulle göra en be-

dömning av saken. Det skulle vara möjligt att behandla ärendet i samband med huvudförhandlingen vid domstolen. Utvidgningen av domstolarnas uppgifter hör till justitieministeriets förvaltningsområde. Dessutom ändrar inkluderandet av fortsatta inspektioner i konkurrenslagen på det sätt som föreslås i denna proposition, liksom också i direktivförslaget, i vilket fall som helst i någon mån förfarandet vid Konkurrens- och konsumentverket i fråga om skyddet för utomstående rådgivning. Det att man inte i detta sammanhang föreslår mer detaljerade bestämmelser om saken hindrar inte att behovet av reglering bedöms på nytt senare.

Informationsutbytet mellan myndigheter

I arbetsgruppen diskuterades frågan huruvida man i lagen ska ta in en detaljerad förteckning över de myndigheter mellan vilka informationsutbyte ska vara möjligt. Majoriteten av arbetsgruppsmedlemmarna var av den åsikten att någon förteckning över myndigheter inte ska inkluderas i lagen, eftersom det i förväg inte är möjligt att fastställa alla myndigheter som det är motiverat att utbyta information med. I samband med det remissförfarande som ordnades med anledning av betänkandet framfördes dock åsikter om att de myndigheter som har rätt att lämna upplysningar och ta emot upplysningar bör namnges, för att bestämmelserna om lämnande av upplysningar och mottagande av upplysningar ska vara entydiga och noggrant avgränsade.

Bland annat understödde justitieministeriet vid den fortsatta beredningen ett alternativ enligt vilket de myndigheter som Konkurrens- och konsumentverket får lämna uppgifter till ska namnges på ett uttömmande sätt. Vid den fortsatta beredningen reviderades paragrafen så att där uppräknas de myndigheter som upplysningar får lämnas till.

Temporära bestämmelser

I konkurrenslagen föreskrivs att om det är behövligt att omedelbart förhindra tillämpning eller genomförande av en konkurrensbegränsning, kan Konkurrens- och konsumentverket meddela ett temporärt förbud mot tillämpning och genomförande. Verket ska fatta beslut i huvudsaken och göra en framställning till marknadsdomstolen om bestämmande av påföljdsavgift inom 60 dagar från det att ett temporärt beslut har meddelats. Konkurrens- och konsumentverket har inte utfärdat ett enda temporärt beslut, huvudsakligen beroende på att fristen för meddelande av beslut i saken är för kort. Arbetsgruppen bedömde två ändringsförslag: Enligt det första skulle fristen enligt 45 § slopas helt och enligt det andra skulle fristen förlängas från 60 dagar till 90 dagar. Arbetsgruppen beslöt att som en kompromiss mellan de åsikter som framfördes i arbetsgruppen föreslå att fristen ska förlängas till 90 dagar, för att verket skulle ha i viss mån större möjligheter att använda sig av temporära beslut.

3.3 De viktigaste förslagen

De viktigaste förslagen har att göra med inspektioner, informationsutbyte samt skyldigheten att ha separat redovisning som ska inkluderas i neutralitetsbestämmelserna.

En ändring av teknisk natur ska göras i konkurrenslagens s.k. *undantag från tillämpningsområdet som gäller lantbruket*, så att bestämmelsens formulering tydligare omfattar alla arrangemang som är tillåtna enligt EU-lagstiftningen.

Konkurrenslagens 4 a kap. om *konkurrensneutralitet* föreslås bli kompletterat i syfte att förebygga skadliga effekter ur konkurrensneutralitetens synvinkel, för att säkerställa att lagstiftningen iakttas och för att förbättra förutsättningarna för myndighetstillsynen. Det föreslås att till konkurrenslagen fogas en ny bestämmelse om konkurrensneutralitet där det föreskrivs att om en kommun, en samkommun, ett landskap, staten eller en enhet som de har bestämmande

inflytande över bedriver ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden ska den eller det ha separat redovisning för den ekonomiska verksamheten. Det föreslås att offentliga samfund och enheter som de har bestämmande inflytande över ska åläggas ytterligare skyldigheter som gäller hänförande av intäkter från och kostnader för verksamheterna, dokumenteringen och uppföljningen.

Bestämmelsen om prioritering syftar till att klarlägga Konkurrens- och konsumentverkets möjligheter att inrikta sin verksamhet på sådana frågor som är av största betydelse med tanke på en fungerande konkurrens och marknadsprocess. Avsikten är att verkets begränsade resurser i första hand ska riktas till utredning av sådana konkurrensbegränsningar som är de mest skadliga med tanke på den samhällsekonomiska prestationsförmågan och den ekonomiska tillväxten. Till bestämmelsen ska således fogas en prioriteringsgrund för att Konkurrens- och konsumentverket ska kunna beakta konkurrensbegränsningens betydelse som en grund för att lämna ett ärende utan prövning.

Konkurrenslagens *bestämmelser om inspektioner* ska ändras så att Konkurrens- och konsumentverket också i sina egna lokaler ska kunna göra sökningar i sådana tillfälliga kopior av data som verket gjort i samband med en inspektion. Dessutom ska det preciseras att inspektionsrätten är oberoende av lagringsmedia. Förfarandet för befrielse från påföljdsavgift och nedsättning av påföljdsavgiften föreslås bli ändrat så att tillämpningsområdet för förkortad ansökan utvidgas, dvs. att förkortad ansökan ska kunna användas efter en förrättad inspektion och i sådana fall där nedsättning av påföljdsavgiften söks i kartellfall.

Informationsutbytet mellan nationella myndigheter ska bli utökat så att det till lagen fogas ytterligare myndigheter som Konkurrens- och konsumentverket trots sekretessbestämmelserna kan lämna ut uppgifter och handlingar till. I lagen föreslås också bestämmelser om användningsändamålet för uppgifterna och om verkets rätt att trots sekretessbestämmelserna få uppgifter och handlingar av andra myndigheter. Konkurrens- och konsumentverkets möjligheter att få information med tanke på undersökningen av vissa konkurrensbegränsningar skulle förbättras om det vore möjligt att av Enheten för utredning av grå ekonomi på begäran få en fullgöranderapport och om Skatteförvaltningen på eget initiativ skulle kunna lämna verket uppgifter om beskattningen.

I paragrafen om *upplysningsskyldighet* inkluderas skyldigheten för kommuner, samkommuner, landskap och staten samt enheter som de har bestämmande inflytande över, en näringsidkare, en sammanslutning av näringsidkare och en upphandlande enhet att lämna uppgifter till Konkurrens- och konsumentverket. Enligt bestämmelsen är innehållet i Konkurrens- och konsumentverkets rätt att få upplysningar detsamma oberoende av vilket lagstridigt förfarande som undersöks av Konkurrens- och konsumentverket.

I fråga om *temporära bestämmelser* föreslås att Konkurrens- och konsumentverkets frist för att utreda ett ärende innan beslut i huvudsaken meddelas och framställning om påföljdsavgift görs förlängs från 60 dagar till 90 dagar.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för företagen

Effektiv konkurrens och konkurrenstillsyn

Propositionens ur konsekvenssynvinkel viktigaste förslag har att göra med skyldigheten att ha separat redovisning som ska inkluderas i neutralitetsbestämmelserna, inspektionerna och informationsutbytet mellan myndigheter. Propositionen bidrar till effektivisering av de tillsyns-

metoder och möjligheterna att använda dem som Konkurrens- och konsumentverket förfogar över.

En effektiv konkurrens skapar förutsättningar för en ökad produktivitet och ekonomisk tillväxt. En effektiv konkurrenstillsyn har således en stor betydelse inte enbart för tryggheten av lika konkurrensförutsättningar för företagen och i vidare bemärkelse förutsättningar för företagsverksamhet, utan också för möjliggörandet av ökad produktivitet och ekonomisk tillväxt. I enlighet med regeringsprogrammets mål stärks konkurrenskraften för sin del genom propositionen i och med att förutsättningarna för näringslivet och företagandet förbättras.

Undantag som gäller jordbruket

Den ändring av teknisk natur som föreslås i det s.k. undantaget som gäller jordbruket i 2 § 2 mom. gör det klarare för lantbruksföretagare och intressentgrupperna inom sektorn att undantaget från konkurrenslagens tillämpningsområde täcker alla arrangemang som är tillåtna enligt EU-lagstiftningen. Förslaget minskar tolkningsproblemen.

Förkortad ansökan

Bestämmelserna om förkortad ansökan i den gällande konkurrenslagen minskar för sin del den administrativa börda som medförs för näringsidkaren och den föreslagna utvidgningen av tillämpningsområdet ökar effekten i viss mån. Den som gör en förkortad ansökan behöver inte lämna in en fullständig ansökan till flera myndigheter. Dessutom får företagen större nytta av att bestämmelserna om förkortade ansökningar blir enhetliga på EU-nivå.

De föreslagna ändringarna kan antas i viss mån sänka företagets tröskel att anmäla förbjudna konkurrensbegränsningar till myndigheterna. En lägre tröskel för anmälan till myndigheterna kombinerad med ett annars fungerande system med befrielse från påföljdsavgifter kan på kort sikt ge ekonomisk fördel när myndigheternas möjligheter att utreda skadliga konkurrensbegränsningar förbättras. En effektiv kartelltillsyn tryggar förutsättningarna för företagande och konkurrenskraften.

Separat redovisning

Skyldigheten att ha separat redovisning omfattar kommuner, samkommuner, landskap och staten och enheter som de har bestämmande inflytande över vilka bedriver ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden. Den skyldighet att ha separat redovisning som föreslås bli införd i konkurrenslagen ska alltså inte bero på det sätt på vilket den ekonomiska verksamheten är organiserad eller i vilken juridisk form som den bedrivs. Skyldigheten att ha separat redovisning gäller dock inte de enheter för vilka omsättningen för den ekonomiska verksamhet som de bedriver i ett konkurrensläge på marknaden underskrider det föreslagna eurobeloppet.

Främjandet av en fungerande konkurrensneutralitet och den effektiva tillsynen över det tryggar en effektiv konkurrensprocess. Den föreslagna bestämmelsen om separat redovisning för att säkerställa konkurrensneutralitet främjar för sin del jämlika verksamhetsbetingelser för olika parter som bedriver ekonomiskverksamhet och således marknadens funktion.

Den näringsverksamhet som den offentliga sektorn bedriver kan anses vara betydande. Värdet av kommunernas och samkommunerna externa årliga försäljning uppgår till närmare 800 miljoner euro. Uppskattningen baserar sig på Konkurrens- och konsumentverkets utredningar i vilka kommuner och samkommuner gett sin egen uppskattning av värdet på sin externa försäljning. En del av kommunernas och samkommunernas försäljning som de räknar till den externa försäljningen kan ha samband med verksamhet som inte sker i ett konkurrensläge på

marknaden på det sätt som avses i kommunallagen. Kommuner och samkommuner kan ha inkluderat i den externa försäljningen också t.ex. försäljning i anslutning till lagstadgade uppgifter eller försäljning till dotterbolag. Värdet av kommuners och samkommuners försäljning som sker i ett konkurrensläge på marknaden kan således avvika från uppskattningen ovan. Privata näringsidkare möter konkurrensen från den offentliga sektorn nuförtiden inom allt fler sektorer. Enligt Konkurrens- och konsumentverkets utredningar 2015-2016 bedriver kommuner och samkommuner i ett konkurrensläge på marknaden verksamhet som omfattar bl.a. livsmedels- och måltidstjänster, fastighetsskötsel och logistiska tjänster, ekonomiförvaltnings-tjänster, uthyrning av lokaler, företagshälsövärdstjänster, avfallshanterings-, utbildnings- och kulturtjänster samt motionstjänster, laboratorietjänster och diagnostiska utbildningstjänster. Enligt uppgifter som fåtts från branschtjänsten ToimialaOnline finns det inom sektorerna i fråga om många små företag som sysselsätter färre än fem personer och som påverkas av verksamhet som strider mot neutralitetsbestämmelserna.

Antalet enheter i Finland som omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde varierar enligt grov uppskattning mellan ett tusen och några tusen. Finland har cirka 300 kommuner. Enligt uppskattning kan det i en kommun finnas exempelvis 3–5 sådana enheter som avses här och som bedriver både ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden och annan verksamhet än sådan.

Det finns cirka 50 bolag där staten är majoritetsägare. Enligt de uppgifter som Kommunförbundet erhållit från Statistikcentralen uppgick antalet bolag i kommunernas ägo år 2015 till 2031 och de hade en sammanlagd omsättning på cirka 6,8 miljarder euro. En del av omsättningen för sådana ovan nämnda bolag som är i kommunernas ägo kan dock bestå av försäljning till anknutna enheter, vilken inte betraktas som ekonomisk verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden. Enligt de uppgifter som Konkurrens- och konsumentverket fått åren 2014–2015 uppgick antalet kommunala affärsverk då till 135 och antalet samkommunala affärsverk till 30. I fortsättningen kommer tillämpningsområdet att omfatta också landskap och deras affärsverk och bolag. När det gäller ovan nämnda siffror för kommunernas och samkommunernas del bör det noteras att de uppgifter som verket erhållit genom sina utredningar baserar sig på kommunernas och samkommunernas egna uppskattningar av omfattningen av den verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden.

Separat redovisning och sammanställningen av uppgifterna om den särredovisade verksamheten ska göras minst på det sätt som föreskrivs i 30 d §, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lagstiftningen. Om den särredovisning av verksamheterna som gjorts på basis av annan lagstiftning och uppgifterna om den inte uppfyller kraven i 30 d §, har ett offentligt samfund som avses i 30 a § skyldighet att ha separat redovisning och sammanställa uppgifterna om den särredovisade verksamheten i enlighet med 30 d §.

Den separata redovisningen medför en administrativ börda av engångsnatur i viss mån för de enheter som avses här. Den administrativa bördan ökar dock i princip inte, om särredovisningen av den ekonomiska verksamheten redan har gjorts på basis av annan lagstiftning och särredovisningen och uppgifterna om verksamheten uppfyller de krav som föreskrivs i den föreslagna 30 d §.

På motsvarande sätt, så som det konstateras i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om skyldighet att medge insyn i och lämna uppgifter om vissa företags ekonomiska verksamhet (RP 217/2009 rd) i fråga om konsekvenserna för företagen, är det i enkla fall möjligt att specificera kostnader för och intäkter från olika verksamheter direkt utifrån företagets bokföringsmaterial. I vissa fall kan det dock hända att upprättandet av en särredovisningskalkyl förutsätter att företaget fördelar sina inkomster och utgifter mer detaljerat än förut. Besvärligast är de situationer då företaget med samma personal och i

samma lokaler tillhandahåller tjänsten både som tjänst av allmänt ekonomiskt intresse och som tjänst på rent kommersiella grunder, vilket leder till att lösningarna för fördelningen måste grundas på olika uppskattningar eller t.ex. på arbetstidsbokföring.

På basis av det ovan sagda kan det preliminärt bedömas att den separata redovisningen skulle för en enhets del kunna exempelvis kräva arbetstiden under en arbetsvecka för en specialsakkunnig och en arbetsdag för en chef. Detta skulle innebära en kostnad av engångskaraktär på cirka 1 600 euro utgående från Statistikcentralens uppgifter om medianlönerna inom kommunsektorn utökade med allmänna kostnader och lönebikostnader.

Den preliminära uppskattning som beräknats ovan motsvarar till sin storleksklass kostnaderna för upprättande av bokslutet. Den börda som av ekonomiförvaltningens rapportering medförs för företagen har bedömts i en utredning som ANM låtit göra tidigare (ANM 8/2010). Enligt utredningen varierar uppskattningen av de administrativa kostnader som upprättandet av bokslutet medför för företagen mellan cirka 1 100 för små företag och 3 600 för stora företag, när medelvärdet är cirka 1 400 euro per företag. Siffrorna i utredningen har beräknats utifrån lönerna inom den privata sektorn, men detta har inte någon egentlig betydelse vid denna jämförelse. Eftersom utredningen är gjord år 2010, är det motiverat att beakta inflationsutvecklingen. Korrigerad med levnadskostnadsindex är det ovan angivna medelvärdet 1 400 euro cirka 1 600 euro.

Separat redovisning och upprättande av bokslut motsvarar inte helt varandra som åtgärder, men kostnaden för upprättande av bokslutet ger en jämförelsegrund för en preliminär uppskattning. Noteras bör dessutom att i den ovan nämnda utredningen har endast en del av företagens administrativa kostnader betraktats som sådan administrativ börda som medförs av regleringen. I detta sammanhang är det motiverat att betrakta kostnaden i dess helhet som en börda, om enheten har separat redovisning endast för att den förpliktas till det av lagen.

Kostnaden för upprättande av bokslutet upprepas årligen. I detta sammanhang har det bedömts att den separata redovisningen orsakar en extra åtgärd av engångskaraktär som motsvarar upprättande av ett bokslut och att enheten därefter upprättar sitt bokslut på det normala sättet. Preliminärt bedöms den separata redovisningen årligen kunna medföra en liten årligen återkommande börda i samband med den normala bokföringen och upprättande av bokslutet.

Det som anförts ovan utgår från att skyldigheten att ha separat redovisning uppstår endast på basis av konkurrenslagen. När ikraftträdandet av ändringen av konkurrenslagen samordnas tidsmässigt med bl.a. ikraftträdandet av motsvarande bestämmelser i förslaget till landskapslag och den nya kommunallagen samt med färdigställandet av kommundataarkitekturen, blir den ökning av den administrativa börda som beror på konkurrenslagen klart mindre än vad som ovan anförts. Den administrativa bördan begränsas också genom att skyldigheten att ha separat redovisning inte gäller särredovisning av sådan verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden skilt för varje relevant marknad och gränsen för eurobelopp i fråga om verksamhet i liten skala beräknas enhetsvis i stället för att beräknas skilt för varje del av den relevanta marknaden.

Någon skyldighet att ha separat redovisning uppstår inte om omsättningen inom den ekonomiska verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden underskrider 40 000 euro per år. Vid fastställandet av gränsen för omsättning som leder till uppkomsten av särredovisningsskyldighet har hänsyn å ena sidan tagits till behovet av förebyggande effektiv tillsyn och reglering samt å andra sidan förhållandet mellan den regleringsbörda som bestämmelserna medför och affärsverksamhetens omfattning. Begränsningen av den föreslagna bestämmelsens tillämpningsområde i fråga om verksamhet i liten skala har behandlats i avsnittet om alternativ.

Fortsatt elektronisk inspektion i konkurrensmyndighetens lokaler

Den inspektion som förrättas i näringsidkarens lokaler tar åtminstone några dagar och högst några veckor och orsakar under denna tid störningar för näringsidkaren och de anställda hos denne. Ju mindre det objekt som är föremål för inspektion är, desto större inverkan har inspektionen på inspektionsobjektets förutsättningar att koncentrera sig på skötseln av sin affärsverksamhet. Om granskningen av de tillfälliga kopiorna av data sker i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler, störs företagets dagliga verksamhet i så liten utsträckning som möjligt. Inspektionerna i företagets lokaler skulle begränsas till 1–2 dagar. De kontroller som ska göras i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler omfattar endast tillfälliga kopior av data, vilket innebär att ursprungliga data finns kvar hos näringsidkaren och står till dennes förfogande.

Vissa parter som företräder företagen har dock påpekat att när inspektionen i sin helhet förrättas i företagets lokaler är det lättare och billigare för företaget att vid den fortsatta inspektionen bevaka sina rättigheter och det att det bland det material som granskas inte hamnar sådant material som inte hör dit. Det kan dock uppskattas att i den mån företaget vill anställa ett utomstående ombud för att övervaka inspektionen, uppstår kostnader av samma storleksklass oberoende av var inspektionen förrättas.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

Förkortad ansökan

Om användningsområdet för förkortade ansökningar utvidgas på det föreslagna sättet, kommer systemet med befrielse från påföljdsavgift och nedsättning av påföljdsavgiften att bli smidigare och effektivare ur myndighetssynvinkel och detta kommer för sin del att få systemet att fungera på ett enhetligare sätt i Europeiska unionen.

Behandlingsfrister vid tillsynen över företagsförvärv

Om den tid som står till förfogande vid tillsynen över företagsförvärv anges i arbetsdagar i stället för kalendermånader, klarläggs och förenhetligas den tidsmässiga längden på undersökningarna av företagsförvärv ur både företagets och myndighetens synvinkel. Då ska inte längden på en kalendermånad eller det hur helgdagarna infaller inte längre påverka den tid som står till förfogande för behandlingen av ett företagsförvärvsärende. Förslaget förbättrar Konkurrens- och konsumentverkets möjligheter att göra en tillräcklig bedömning av ett företagsförvärvs konsekvenser för konkurrensen. Förslaget förlänger inte nämnvärt behandlingsfristen för företagsförvärvsärenden.

Separat redovisning

Skyldigheten att ha separat redovisning av verksamheterna skulle effektivisera tillsynen över efterlevnaden av konkurrenslagens neutralitetsbestämmelser, eftersom Konkurrens- och konsumentverket på ett effektivare sätt skulle kunna bedöma marknadsmässigheten hos offentliga sammanslutningars prissättning av den ekonomiska verksamheten i ett konkurrensläge på marknaden utan några omotiverat arbetsamma och långsamma utredningar. Konsekvenserna för de offentliga parter som omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde har behandlats ovan i avsnittet om ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för företagen.

Prioritering i verket

Till konkurrenslagens bestämmelse om prioritering i samband med behandling av ärenden ska fogas en punkt som möjliggör lämnande av ett ärende utan prövning, om det inte kan anses sannolikt att den misstänkta konkurrensbegränsningen på ett betydande sätt skulle påverka förutsättningarna för en sund och fungerande konkurrens. Tillsammans med de övriga prioriteringsgrunderna kan detta anses kunna bidra positivt till att verket kan använda sina knappa resurser på bästa möjliga sätt och så att det koncentrerar sig på sådana konkurrensbegränsningar som påverkar den samhällsekonomiska prestationsförmågan. Förslaget skapar också klarhet i tolkningen av prioriteringsbestämmelserna, vilket för sin del effektiviserar behandlingen av ärendena vid verket. Effekterna är dock indirekta vilket bl.a. beror på det vilka slags begäran om åtgärder som lämnas till verket. Därför kan inte konsekvenserna bedömas i mer detalj.

Fortsatt elektronisk inspektion i konkurrensmyndighetens lokaler

Den fortsatta elektroniska inspektionen i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler ger effektivitetsfördelar. På grund av den gällande lagstiftningen ska Konkurrens- och konsumentverket för varje inspektionsobjekt reservera den specialsakkunskap och de analysverktyg som krävs vid elektroniska inspektioner. Om inspektioner förrättas vid flera objekt samtidigt, skaffar Konkurrens- och konsumentverket hjälp av utomstående datatekniska experter för de elektroniska inspektionerna. Den nuvarande praxisen kan anses vara långsam och ineffektiv jämfört med det att beredningen och granskningen av elektroniskt material skulle göras centraliserat i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler med hjälp av verkets utrustning.

Med tanke på användningen av resurserna skulle fortsatt elektronisk inspektion i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler vara mer kostnadseffektiv jämfört med nuvarande praxisen: I verkets lokaler skulle personalresurser kunna användas flexibelt och utomstående datatekniska experter skulle inte behöva anlitas i den nuvarande utsträckningen. Rätten till fortsatt elektronisk inspektion i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler skulle på ett betydligt sätt även minska myndigheternas rese- och inkvarteringskostnader särskilt i samband med inspektionerna utanför huvudstadsregionen.

De fördelar som koncentreringen av resurserna ger skulle inte kunna uppnås fullt ut, om de fortsatta inspektionerna i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler skulle kräva samtycke från det företag som är föremål för inspektion, eftersom myndigheten då i vilket fall som helst skulle vara tvungen att reservera resurser för genomförandet av den elektroniska inspektionen vid företaget.

Inspektionsrätt som är oberoende av lagringsmedia

Konkurrenslagens bestämmelser om förfarandet vid inspektioner ska preciseras så att inspektionsrätten är oberoende av lagringsmedia. Ur företagets och Konkurrens- och konsumentverkets synvinkel skulle detta klargöra att en inspektion kan omfatta all mobil utrustning inklusive mobiltelefoner. Klarläggandet ska för sin del också hjälpa att bemöta de utmaningar som genomförandet av konkurrenslagstiftningen ställs inför i den nuvarande i hög grad digitala miljön.

Informationsutbytet mellan myndigheter

Ändringen av 39 § i konkurrenslagen effektiviserar informationsutbytet mellan myndigheterna och således de nationella myndigheternas möjligheter att förebygga lagstridig verksamhet. Andra myndigheter kan i sin besittning ha kännedom om sådana fenomen och eventuellt missbruk i anknytning till marknadens funktion som hjälper Konkurrens- och konsumentverket att inrikta sin egen verksamhet i enlighet med konkurrenslagens mål och som har betydelse som bevis i konkurrensärenden. Ändringen av 39 § i konkurrenslagen bidrar således för sin

del till effektivare konkurrenstillsyn och en mer ändamålsenlig inriktning av verkets begränsade resurser. Konkurrens- och konsumentverkets möjlighet att få fullgöranderapporter av Enheten för utredning av grå ekonomi skulle effektivisera identifieringen av konkurrensbegränsningar och valet av inspektionsobjekt samt öka kostnadseffektiviteten i och med att kvaliteten på till buds stående informationsmaterial höjs och utredningsverksamheten görs snabbare. Också Skatteförvaltningens rätt att lämna ut uppgifter om beskattningen, som kan ha betydelse för tillsynen över vissa företagsförvärv, skulle kunna bidra till identifieringen och utredningen av konkurrensbegränsningar. Ett mer omfattande myndighetssamarbete jämfört med nuläget kring identifieringen och utredningen av konkurrensbegränsningar skulle på längre sikt kunna resultera i samhällsekonomiska fördelar eftersom identifieringen och utredningen av konkurrensbegränsningar effektiviseras.

Bestämmelsen i 39 § 1 mom. förbättrar möjligheten för andra nationella myndigheter som nämns i momentet att få information. Konkurrens- och konsumentverket skulle på eget initiativ kunna lämna uppgifter och handlingar till myndigheter med tanke på skötseln av uppgifter som föreskrivs i lag. Bestämmelsen ska omfatta också förundersökningsmyndigheter, åklagare, Centralen för utredning av penningtvätt, statens revisionsverk och skatteförvaltningen vilka inte omfattas av 39 § i den gällande konkurrenslagen.

Temporära bestämmelser

Om Konkurrens- och konsumentverkets behandlingsfrist mellan meddelandet av temporärt beslut och meddelandet av beslut i huvudsaken eller görandet av framställning om påföljdsavgift förlängs från 60 dagar till 90 dagar ökar Konkurrens- och konsumentverkets möjligheter att använda sig av temporära beslut. En förlängning av behandlingsfristen med 30 dagar förbättrar dock inte i någon betydande grad Konkurrens- och konsumentverkets förutsättningar att meddela temporära beslut.

Sammandrag av konsekvenserna

Som helhet betraktat bedöms förslagen kunna trygga konkurrensen på marknaden och lika konkurrensvillkor för företagen. Konsekvenserna är huvudsakligen indirekta. De direkta kostnaderna för regleringen drabbar närmast endast sådana enheter inom den offentliga förvaltningen som verkar i ett konkurrensläge på marknaden och har skyldighet att ha separat redovisning. Den regleringsbörda som konkurrenslagen medför är dock sist och slutligen liten när konkurrenslagens ikraftträdande samordnas med ikraftträdandet av motsvarande bestämmelser i bl.a. den föreslagna landskapslagen och den nya kommunallagen. Med tanke på samhällsekonomins effektivitet bedöms fördelarna med förslagen var klart större än nackdelarna med dem.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Arbets- och näringsministeriet tillsatte den 25 augusti 2015 en arbetsgrupp med uppgift att bereda revidering av konkurrenslagen enligt de riktlinjer som statsminister Juha Sipiläs regering fastställt och för att bedöma behovet av vissa andra preciseringar och för att lägga fram behövliga ändringsförslag.

I beslutet om tillsättande av arbetsgruppen gavs arbetsgruppen två olika uppgiftshelheter. Enligt uppgift nummer ett skulle arbetsgruppen före utgången av april 2016 efter ett ändamålsenligt samråd med Europeiska kommissionen göra en bedömning av behoven att ändra konkurrenslagstiftningen i enlighet med föresatserna i regeringsprogrammet samt att efter att ha in-

hämtat remissyttranden framlägga förslag på eventuella ändringsbehov. En mellanrapport publicerades om uppdrag nummer ett den 2 maj 2016 (Arbets- och näringsministeriets publikationer, ANM rapporter 20/2016). Mellanrapporten var ute på remiss, varefter ett sammandrag av utlåtandena publicerades den 2 september 2016. I mellanrapporten föreslogs inga andra ändringar i konkurrenslagen än en klarläggande ändring av teknisk karaktär i 2 § 2 mom.

Arbetsgruppens uppdrag nummer två gällde bedömningen av huruvida konkurrenslagstiftningen är tillräckligt tidsenlig. Arbetsgruppen skulle utreda behov att reformera konkurrenslagstiftningen utgående från rekommendationerna från ECN-nätverket, med avseende på överensstämmelsen mellan EU:s konkurrensregler och de nationella konkurrensreglerna samt utifrån de bedömnings- och reformförslag som gäller inhemsk myndighets- och domstolspraxis samt lägga fram förslag på ändringsbehov. Arbetsgruppens mandat för uppgift nummer två omfattade perioden 1.9.2015–28.2.2017. I behandlingen av uppgift nummer två deltog arbetsgruppens medlemmar samt permanenta sakkunniga för uppgifterna ett och två. I anslutning till frågorna kring de grundläggande fri- och rättigheterna och människorätsfrågorna hörde arbetsgruppen professor Tuomas Ojanen och när det gällde genomförandet av Konkurrens- och konsumentverkets elektroniska kontroller hördes en expert vid Konkurrens- och konsumentverket. En företrädare för Kommunförbundet deltog i arbetsgruppens möte när frågorna kring konkurrensneutraliteten behandlades. Arbetsgruppen publicerade sitt betänkande om uppdrag nummer två den 14 mars 2017 (Arbets- och näringsministeriets publikationer, ANM rapporter 16/2017).

I arbetsgruppens betänkande föreslogs att ändringar görs i femton gällande paragrafer i konkurrenslagen samt att tre nya paragrafer fogas till lagen. Arbets- och näringsministeriet skickade begäran om utlåtande över betänkandet ut på remiss till drygt trettio aktörer och fick sammanlagt 30 utlåtanden. Av utlåtandena gjordes ett sammandrag som publicerades.

Efter remissförfarandet för betänkandet har frågan om separat redovisning diskuterats med företrädarna för finansministeriet och Kommunförbundet, och efter remissförfarandet för propositionsutkastet med företrädare för finansministeriet. Den föreslagna bestämmelsen om separat redovisning behandlades i Delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning den 13 februari 2018. I samband med beredningen av propositionsutkastet har man varit i kontakt med tre avdelningar vid finansministeriet. Propositionen, sådan den var efter det remissförfarande som ordnades för betänkandet, och direktivförslaget har diskuterats med justitieministeriets företrädare. Informationsutbytet mellan myndigheter har diskuterats efter remissförfarandet för propositionsutkastet med företrädare för Konkurrens- och konsumentverket samt företrädare för Enheten för utredning av grå ekonomi. När det gäller ändringar som föreslås i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi och i lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter har man varit i kontakt med skatteavdelningen vid finansministeriet tas innan föredragningsstillstånd begärs. När det gäller de föreslagna ändringarna av ovan nämnda lagar har man också varit i kontakt med skatteförvaltningen, som ställde sig positiv till förslagen och understödde i sitt kompletterande utlåtande från januari 2018 ändring av 18 § i lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter på det sätt som föreslås i propositionen.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Remissyttrandena över betänkandet

Innan utkastet till regeringsproposition skickades ut på remiss begärdes utlåtanden över arbetsgruppens betänkande som innehöll förslag till paragrafer. I denna proposition behandlas remissyttranden om endast sådana förslag i betänkandet som är aktuella för denna proposition.

Fyra av de instanser som gav utlåtande över betänkandet meddelade att de inte har några kommentarer till eller anmärkningar på de förslag som lades fram i arbetsgruppens betänkande.

Som allmänna observationer om arbetsgruppens förslag togs i utlåtandena upp bl.a. behovet att säkerställa en så stor materiell och förfaringsmässig enhetlighet med EU:s konkurrensregler och de nationella konkurrensreglerna som möjligt, det att arbetsgruppens förslag läggs fram i ett så tidigt skede i förhållande till kommissionens direktivförslag, den knappa bedömningen av förslagets konsekvenser samt de rättsskyddsrisker som förslagen är förenade med och att företagens rätt att försvara sig beaktats i liten utsträckning.

I utlåtandena motsatte sig remissinstanserna inte ändringen av det undantag i fråga om jordbruket som arbetsgruppen föreslagit, och artikel 42 i EUF-fördraget som rättslig grund för bestämmande av tillämpningsområdet ansågs vara motiverat.

När det gäller arbetsgruppens förslag i fråga om förfarandet för befrielse från påföljdsavgift och nedsättning av påföljdsavgiften i kartellfall konstaterades det i ett utlåtande att det inte på grund av kommissionens direktivförslag finns orsak att ingripa i den gällande regleringen.

I utlåtandena togs det inte ställning till arbetsgruppsbetänkandets förslag angående behandlingsfrister.

I de flesta utlåtanden understöddes förslagen till ändring av 4 a kap. i konkurrenslagen. I vissa utlåtanden understöddes en övergång från den nuvarande modellen för konkurrensneutralitetsreglering till en modell med sanktioner. I ett utlåtande motsatte sig remissinstansen den föreslagna utvidgningen av tillämpningsområdet för 30 a, 30 c och 30 d § så att det utöver kommuner, samkommuner och staten dessutom omfattar landskap. Enligt utlåtandet skulle det vara motiverat att avgränsa tillämpningsområdet för 30 a § så att det endast omfattar offentliga aktörers bolag. Den föreslagna nya paragrafen, som gäller separat redovisning, ansågs i princip vara behövlig för att säkerställa sådan marknadsmässig prissättning som anges i 128 § i kommunallagen och för att bidra till identifiering av störningar i konkurrensneutraliteten. I utlåtandet föreslogs att en bedömning ska göras av huruvida verksamhet i liten skala bör lämnas utanför skyldigheten att ha separat redovisning. För vissa aktörers del konstaterades att det redan existerar särskilda skyldigheter att tillämpa särredovisning, vilket ska tas i beaktande vid fastställandet av tillämpningsområdet för den föreslagna paragrafen.

I sitt utlåtande över betänkandet har finansministeriet konstaterat att till sina utgångspunkter är bestämmelsen i princip motiverad och att den kompletterar den nuvarande marknadsmässiga prissättningen och kommunallagens bestämmelser om särredovisning av bokföringen. Enligt utlåtandet bör motiveringen preciseras vid den fortsatta beredningen till den delen bestämmelsen gäller 127 § i kommunallagen. Vid den fortsatta beredningen skulle skyldigheten kunna behandlas med avseende på proportionalitetsprincipen och den administrativa bördan och dess förhållande till verksamhet i liten skala skulle kunna begrundas. I utlåtandet konstateras att förslagen till effektivisering av neutralitetsregleringen i enlighet med betänkandet är ändamålsenliga, och att om man vill förena dem med förbud eller sanktioner, förutsätts fortsatt beredning och konsekvensbedömning. Enligt utlåtandet är det ändamålsenligt att bestämmelser om särredovisning av bokföringen utfärdas i kommunallagen och i landskapslagen.

I utlåtandena togs inte ställning till den föreslagna ändringen av 32 § om ärendenas angelägenhetsordning och lämnande av ett ärende utan prövning.

I fråga om de föreslagna ändringar av konkurrenslagens 35 och 36 § som gäller fortsatt inspektion konstaterades i utlåtandena att förutsättningarna för fortsatt inspektion så klart som

möjligt ska framgå av den föreslagna bestämmelsen. I vissa utlåtanden ställde remissinstanserna sig negativa till förslaget och ansåg att det är problematiskt med tanke på företagens rättsskydd och rätt att försvara sig samt de kostnader som medförs för företagen. I några utlåtanden ställde sig remissinstanserna å andra sidan kritiska till förslaget och framförde åsikter om att det bör utfärdas bestämmelser om att fortsatt inspektion förutsätter sökande av förhandstillstånd hos marknadsdomstolen eller inhämtande av samtycke från det företag som är föremål för inspektion. I vissa utlåtanden betonades betydelsen av att företagets företrädare har närvarorätt. I några utlåtanden å sin sida ansågs förslaget vara välkommet, motiverat och relevant, men det framhävdes dock att förfarandets genomsynlighet och företagets rättsskydd bör beaktas.

I utlåtandena motsatte sig remissinstanserna inte den föreslagna ändringen av 37 § som gäller Konkurrens- och konsumentverkets inspektionsrätt som är oberoende av lagringsmedia. I två utlåtanden ställde sig remissinstanserna kritiska till den föreslagna ändringen och ansåg att den inte får påverka näringsidkarens förmåga att fortsätta med sin affärsverksamhet och betonades beaktandet av näringsidkarens rättigheter, arbetstagarnas grundläggande fri- och rättigheter samt av de begränsningar som följer av bestämmelserna om teleundersökningar och dataskyddet inom elektronisk kommunikation.

När det gäller bestämmelserna om skyddet för utomstående juridisk rådgivning ansågs det i utlåtandena att den avsedda omfattningen av skyddet förblir oklar och att förslaget kräver en grundlig omprövning. I några utlåtanden ansågs en sådan bedömning av konfidentialiteten av en handling som en tjänsteman vid Konkurrens- och konsumentverket gör enligt den föreslagna bestämmelsen vara problematisk med tanke på rättsskyddet för det företag som är föremål för inspektion, och det ansågs att domstolen är ett klarare och mer förtroendeingivande alternativ. I utlåtandena konstaterades det också att det inte är motiverat att skyddet begränsas till att omfatta endast advokater och handlingar. I två utlåtanden ställde sig remissinstanserna negativa till förslaget, och i några utlåtanden föreslogs att domstolsförfarande bör övervägs. När det gäller 44 § om överklagande föreslogs i en del utlåtanden att bestämmelser ska utfärdas om att det i betänkandet föreslagna beslutet av Konkurrens- och konsumentverkets tjänsteman som gäller avgörande av frågan om skyddet för utomstående juridisk rådgivning ska vara ett beslut som kan överklagas. I ett utlåtande ansågs att beslutspraxisen vid Europeiska människorättsdomstolen och Europeiska unionens domstol förutsätter att beslut om inspektion och de åtgärder som vidtas på basis av dem ska föreläggas en domstol för avgörande.

Förslaget till ändring av konkurrenslagens 39 § om informationsutbytet mellan myndigheter ansågs i princip vara motiverat för att konkurrensmyndigheten ska kunna sköta sina uppgifter, och majoriteten av remissinstanserna understödde förslaget. Bestämmelserna om lämnande av upplysningar och mottagande av upplysningar ska dock vara entydiga och noggrant avgränsade, och definitionen av innehållet i begreppet myndighet, som ingår i den föreslagna bestämmelsen, får inte lämnas att bero på motiveringarna. Enligt vissa utlåtanden är den föreslagna regleringen för vagt utformad och möjligen till och med i strid med den tvingande EU-regleringen, tröskeln för utlämnande av uppgifter bör vara hög och mottagaren av de uppgifter som lämnas ut bör åläggas att iaktta samma nivå av sekretess som den som lämnar ut uppgifter. I utlåtandena ansågs vidare att uppgifterna om befrielse från påföljdsavgift eller nedsättning av påföljdsavgiften i kartellfall samt de uppgifter som omfattas av skyddet för utomstående juridisk rådgivning aldrig bör vara föremål för informationsutbyte. Problematiskt ansågs vidare vara det att det företag som är föremål för informationsutbytet inte informeras om att uppgifter om företaget lämnas ut till en annan myndighet.

I utlåtandena motsatte sig inte remissinstanserna förslaget till ändring av konkurrenslagens 45 § om temporära bestämmelser.

Hur remissyttrandena över betänkandet beaktats

Separat redovisning. Utkastet till paragraf om separat redovisning har bearbetats efter det remissförfarande som ordnades med anledning av betänkandet, så att till paragrafen fogades en möjlighet till vite samt att sådan verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden vars värde underskrider 40 000 euro lämnades utanför paragrafens tillämpningsområde. I några utlåtanden över betänkandet föreslogs att verksamhet i liten skala lämnas utanför paragrafens tillämpningsområde, och den administrativa bördan önskades bli minskad genom en begränsning. I propositionsutkastet har inskrivits också mer detaljerade motiveringar till bestämmelsen och dess tolkning än den i betänkandet, och bestämmelsens koppling till andra gällande eller under beredning varande bestämmelser har beskrivits.

I sitt utlåtande över betänkandet har finansministeriet konstaterat att enligt ministeriet omfattar bestämmelsens ordalydelse också verksamhet enligt 127 § i kommunallagen, dvs. verksamhet som omfattas av undantaget från bolagisering. I detaljmotiveringen till paragrafen har det på basis av utlåtandet klarlagts att särredovisning av bokföringen ska göras också i sådana fall där verksamheten inte behövt bolagiseras på grund av kommunallagens undantag från bolagiserings skyldighet. Finansministeriets utlåtande har för sin del påverkat upprättandet av propositionsutkastets bedömning av konsekvenserna av den administrativa bördan samt det att verksamhet i liten skala har lämnats utanför det föreslagna tillämpningsområdet.

Fortsatt inspektion (35—36 §). Bestämmelserna om inspektioner har reviderats så att den feedback som erhållits i samband med betänkandets remissförfarande, och särskilt justitieministeriets kommentarer, har beaktats. Bestämmelserna ordalydelse har reviderats i syfte att precisera att Konkurrens- och konsumentverkets rätt till fortsatt granskning av data i verkets egna lokaler ska omfatta endast de tillfälliga kopior som gjorts av data. Med anledning av den feedback som fåtts i samband med remissförfarandet konstateras det på paragrafnivån också att på inspektioner tillämpas utöver den aktuella paragrafen dessutom bestämmelserna i 39 § i förvaltningslagen. På paragrafnivån konstateras dessutom att Konkurrens- och konsumentverket ska förstöra de tillfälliga kopiorna av data när inspektionen är slutförd. Ur bestämmelserna har strukits en hänvisning till att den fortsatta granskningen av data skulle utöver Konkurrens- och konsumentverkets lokaler dessutom kunna fortsättas i någon annan statlig myndighets lokaler. Paragrafen har alltså avgränsats så att granskningen av de tillfälliga kopiorna av data endast kan ske i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler.

Skyddet för utomstående juridisk rådgivning (38 §). Den feedback som erhållits i samband med remissförfarandet har i betydlig utsträckning påverkat beslutet om hur man framskrider i saken. Saken behandlas i mer detalj i avsnittet Alternativ.

Informationsutbytet mellan myndigheter (39 §). Paragrafen har reviderats, så att feedbacken i samband med remissförfarandet, och särskilt justitieministeriets utlåtande, beaktats så att myndigheterna i fråga namnges i 1 mom. I samband med det remissförfarande som ordnades med anledning av betänkandet framfördes åsikter om att de myndigheter som har rätt att lämna upplysningar och ta emot upplysningar uttryckligen bör namnges, för att bestämmelserna ska vara entydiga och noggrant avgränsade. På basis av justitieministeriets utlåtande har dessutom en mening fogats till 33 och 39 §. I den anges att uppgifter kan lämnas till Konkurrens- och konsumentverket genom en teknisk anslutning.

Remissyttranden över utkastet till regeringens proposition

Utkastet till regeringens proposition med förslag till lag om ändring av konkurrenslagen var ute på remiss 12.12.2017 - 22.1.2018. Begäran om utlåtande, som fanns på arbets- och näringsministeriets webbplats, skickades separat till 33 aktörer. Sammanlagt 23 utlåtanden gavs.

Kommunikationsverket, jord- och skogsbruksministeriet, kommunikationsministeriet, finansministeriet, Företagarna i Finland, Advokatförbundet, Skatteförvaltningen, Kommunförbundet, Tullen, Livsmedelsindustriförbundet, Suomen kilpailuoikeudellinen yhdistys, Konkurrens- och konsumentverket, Förbundet för Finsk Handel, Åland, dataombudsmannen, Finlands Näringsliv, Antti Aine från Åbo universitet, Pensionsskyddscentralen, Patent- och registerstyrelsen, undervisnings- och kulturministeriet samt justitieministeriet gav varsitt utlåtande med sakinnehåll. Högsta förvaltningsdomstolen hänvisade till det utlåtande som domstolen hade gett över betänkandet. Av utlåtandena har det sammanställts ett sammandrag som har publicerats.

I utlåtandena ställde sig remissorganen huvudsakligen positiva till propositionsutkastet. De flesta ställningstagandena i utlåtandena gällde den föreslagna skyldigheten att ha separat redovisning, men i många utlåtanden fästes också uppmärksamhet vid förslagen om fortsatt inspektion och bestämmelser om informationsutbyte. Bland remissinstanserna var finansministeriet den enda som inte understödde den bestämmelse om separat redovisning som föreslås i konkurrenslagen, men vid den fortsatta beredningen av ärendet nåddes en gemensam syn på att bestämmelsen ska inkluderas i konkurrenslagen. Jord- och skogsbruksministeriet ställde sig kritiskt till särredovisningen endast i det fall att de lagstadgade grundläggande veterinärtjänsterna ansågs bli omfattade av tillämpningsområdet för den föreslagna särredovisningen. I cirka tio utlåtanden, inklusive utlåtandet från Kommunförbundet, understödde remissinstanserna den föreslagna bestämmelsen om separat redovisning eller ställde sig huvudsakligen positiv till den. I några av dessa utlåtanden föreslogs dock att paragraftexten och motiveringarna ska bearbetas. Några remissinstanser föreslog också att neutralitetsbestämmelserna ska utvecklas i större utsträckning än vad som föreslagits. De flesta remissinstanser understödde förslaget att lämna verksamhet i liten skala utanför bestämmelserna om särredovisning. Åsikterna om gränsen 40 000 euro för omsättningen inom verksamhet i liten skala varierade så att några ansåg att eurobeloppet var för lågt och andra att det var för högt. Remissinstanserna ställde sig huvudsakligen positiva till den föreslagna bestämmelsen att skyldigheten att ha separat redovisning förenas med vite. I ett utlåtande begrundades om det fanns något behov av momentet om föreläggande av vite i den föreslagna formen.

Åsikterna om förslaget om fortsatt inspektion delade sig så att hälften av remissinstanserna antingen understödde förslaget eller ställde sig positiv till det och den andra hälften antingen motsatte sig det eller ställde sig kritisk till det. I utlåtandena motsatte sig remissinstanserna inte den föreslagna bestämmelsen om informationsutbyte, men i några utlåtanden fästes uppmärksamhet vid ordvalet bl.a. när det gäller det ändamål för vilket uppgifterna skaffats, till vem och i vilket syfte uppgifter kan lämnas och huruvida uppgifter också kan lämnas ut på eget initiativ.

I flera utlåtanden konstaterades att de utlåtanden som hade avgivits över konkurrenslagsarbetsgruppens betänkande hade beaktats på ett bra sätt.

Hur remissyttrandena över utkastet till regeringens proposition har beaktats

Bestämmelsen om separat redovisning och motiveringarna till den har bearbetats och kompletterats till många delar efter det att propositionsutkastet skickats ut på remiss. En del av ändringarna baserar sig på den feedback som har getts i utlåtandena. På basis av feedbacken i utlåtandena har bl.a. klarhet skapats i förhållandet mellan den föreslagna 30 d § och 30 b § som gäller undantagen från tillämpningen av neutralitetsbestämmelserna i paragrafen och motiveringarna till den. På basis av feedbacken har även vissa begrepp i samband med särredovisningen klargjorts. Bland annat har begreppet värdet av ekonomisk verksamhet ändrats till omsättningen inom ekonomisk verksamhet. Vidare har motiveringarna till paragrafen om separat redovisning preciserats och kompletterats i fråga om lagstiftningsexempel. Också hänvisning-

en till bokföringslagen i bestämmelsen om separat redovisning har kompletterats så att resultaträkningen ska kunna härledas från aktörens bokföring och resultaträkningen ska upprättas enligt bestämmelserna i bokföringslagen eller enligt andra bestämmelser om bokföring som tillämpas på aktören. Också motiveringarna har kompletterats på motsvarande sätt.

Motiveringarna till 2 § har bearbetats till följd av jord- och skogsbruksministeriets utlåtande med anledning av marknadsordningsförordningen, som trätt i kraft vid årsskiftet.

Bedömningen av den fortsatta inspektionens konsekvenser för företagen har kompletterats på basis av den feedback som getts i utlåtandena. I sitt utlåtande har justitieministeriet fäst uppmärksamhet vid flera omständigheter i samband med den fortsatta inspektionen. I sitt utlåtande över lagförslaget har justitieministeriet hänvisat till utlåtandet över betänkandet. När lagförslaget bereddes inför remissförfarandet beaktades justitieministeriets kommentarer till förslaget om fortsatt inspektion, med undantag av förslaget om precisering av förutsättningarna för fortsatt inspektion så att förrättandet av inspektion hos föremålet för inspektion kvarstår som huvudregel. Av de orsaker som har behandlas i avsnittet Alternativ har det beslutats att förutsättningarna för förrättande av inspektion ska kvarstå sådana de är i den gällande lagen, oberoende av om granskningen av tillfälliga kopior av data sker i företagets lokaler eller i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler. I detta sammanhang har dessutom en motsvarande bestämmelse i det direktivförslag som behandlades i rådets arbetsgrupp beaktats.

Bestämmelserna i 39 § 1 mom. om informationsutbytet mellan myndigheterna har preciserats så att i momentet görs en uppräknings av de myndigheter som Konkurrens- och konsumentverket får lämna sekretessbelagd information till och de uppgifter för vilka information får lämnas ut. Också motiveringarna till paragrafen har preciserats bl.a. på basis av den feedback som gavs i utlåtandena. På basis av Skatteförvaltningens utlåtande och de diskussioner som förts med Enheten för utredning av grå ekonomi föreslås dessutom att en ny punkt ska fogas till 6 § 1 mom. i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi (1207/2010). Enligt den föreslagna punkten ska Enheten för utredning av grå ekonomi på Konkurrens- och konsumentverkets begäran kunna upprätta en fullgöranderapport med tanke på för tillsynen över att bestämmelserna om konkurrensbegränsningar i 2 kap. i konkurrenslagen och motsvarande EU-bestämmelser iakttas. Dessutom ska en ny punkt fogas till 18 § i lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter (1346/1999). Enligt den föreslagna nya punkten ska Skatteförvaltningen trots bestämmelserna om sekretess på eget initiativ till Konkurrens- och konsumentverket kunna lämna ut sådana beskattningsuppgifter som kan ha betydelse för tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om konkurrensbegränsningar i 2 kap. i konkurrenslagen och av motsvarande EU-bestämmelser.

6 Samband med andra propositioner

6.1 Samarbetsavtalet mellan de nordiska konkurrensmyndigheterna

Till riksdagen lämnades den 19 december 2017 regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft det nordiska avtalet om samarbete i konkurrensfrågor samt med förslag till lag om ändring av konkurrenslagen (RP 193/2017 rd). Det avtal om samarbete mellan de nordiska konkurrensmyndigheterna som undertecknades i september 2017 efter bemyndigandet från republikens president och som innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftning verkställs i form av fördrag. I detta sammanhang ändras också 35 - 36 § och 40 § i konkurrenslagen till de delar som gäller avtalet. Det föreslås att 35 och 36 § i konkurrenslagen ändras så att tjänstemän vid Konkurrens- och konsumentverket har rätt att förrätta inspektion i enlighet med bestämmelserna i avtalet om samarbete mellan de nordiska konkurrensmyndigheterna i konkurrensfrågor. Enligt artikel 5 i samarbetsavtalet får en parts konkurrensmyndighet inom sitt territorium på uppdrag av en annan parts konkurrensmyndighet och för dess räk-

ning företa inspektioner eller andra undersökningsåtgärder enligt sin nationella lagstiftning. Riksdagen har den 13 mars 2018 godkänt lagförslag nr 1 och 2 som ingick i RP 193/2017 rd (RSv 18/2018 rd). Republikens president har den 20 april 2018 godkänt det nordiska avtalet om samarbete i konkurrensfrågor och stadfäst lagen om det nordiska avtalet om samarbetet i konkurrensfrågor (250/2018) och lagen om ändring av konkurrenslagen (251/2018). Bestämmelser om ikraftträdandet av lagarna utfärdas genom förordning av statsrådet. Också i denna proposition föreslås det att 35 och 36 § i konkurrenslagen ändras.

6.2 Lag om statens tillstånds- och tillsynsverk

Till riksdagen lämnades den 8 mars 2018, som en del av det andra paketet om landskapsreformen, en proposition som innehöll bl.a. ett förslag till en lag om statens tillstånds- och tillsynsverk (RP 14/2018 rd). I samband med det stryks hänvisningarna till regionförvaltningsverk ur konkurrenslagen. I anslutning till lagen om statens tillstånds- och tillsynsverk upphävs konkurrenslagens 41 § som gäller regionförvaltningsverkens uppgifter, 33 § 3 mom. om upplysningsskyldighet upphävs och 35, 36 och 37 § ändras så att ur dem stryks hänvisningar till regionförvaltningsverken. Propositionen med förslag till lag om ändring av konkurrenslagen kan dock lämnas oberoende av lagen om statens tillstånds- och tillsynsverk. Också i denna proposition föreslås det att 33, 35, 36 och 37 § i konkurrenslagen ändras.

6.3 Landskaps- och social- och hälsovårdsreformen

Det att ordet landskap fogas till bestämmelserna i konkurrenslagen har samband med den riksomfattande social- och hälsovårds- samt landskapsreform vars centrala mål är att inrätta nya landskap och föreskriva om deras förvaltning och ekonomi samt att överföra ansvaret för ordnande av social- och hälsovårdstjänster från kommuner till landskap den 1 januari 2020. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om inrättande av landskap och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården lämnades till riksdagen i mars 2017 (RP 15/2017 rd). Det reviderade förslaget till valfrihetslag som har samband med social- och hälsovårdsreformen var ute på remiss i november-december 2017. Efter remissförfarandet och de ändringar som gjorts på basis av det lämnades regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om kundens valfrihet inom social- och hälsovården och till vissa lagar som har samband med den (RP 16/2018 rd) lämnades till riksdagen den 8 mars 2018.

Det att ordet landskap på det sätt som föreslås i denna proposition fogas till 30 a, 30 c och 33 § i konkurrenslagen och det att landskap nämns i den föreslagna nya paragrafen om separat redovisning i konkurrenslagen har samband med den ovan nämnda landskaps- och social- och hälsovårdsreformen och ikraftträdandet av dem.

6.4 Kommissionens direktivförslag om nationella konkurrensmyndigheters genomdrivande befogenheter

Den slutliga utformningen av det direktivförslag som lämnats i mars 2017 blir klar senare och en del av förslagen i betänkandet från arbetsgruppen för revidering av konkurrenslagen lämnas till riksdagen först efter det att direktivförslagets slutliga utgång är känd. De förslag som läggs fram i denna proposition har antingen inte något samband med direktivförslaget alls eller har samband med det men förutsätter inte att den slutliga formuleringen av direktivet är klar. Flera av de föreslagna paragraferna i denna proposition har ett samband med artiklarna i direktivförslaget. Den föreslagna 17 § om förkortade ansökningar har samband med artikel 21 i direktivförslaget, den föreslagna 32 § om prioritering av ärendena har samband med artikel 4, de föreslagna 35 och 36 § om inspektioner har samband med artiklarna 6 och 7, den föreslagna 37 § som gäller oberoendet av lagringsmedia har samband med artikel 6 och den föreslagna 45 § med temporära bestämmelser har samband med artikel 10 i direktivförslaget.

6.5 Lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi

I den förevarande propositionen föreslås att en ny punkt fogas till 6 § 1 mom. om fullgörande-rapporter i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi. I riksdagen behandlades en regeringsproposition med förslag till registrering av aktörer som bedriver indrivningsverksamhet och till vissa lagar som har samband med den (RP 206/2017 rd) där det också föreslås att lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi ändras så att en ny punkt fogas till 6 § 1 mom. Regeringen har den 10 april 2018 godkänt lagförslag (RSv 18/2018 rd).

I riksdagen behandlas också en regeringsproposition med förslag till lag om ändring av lagen om Finansinspektionen och till vissa lagar som har samband med den (RP 38/2018 rd) där det också föreslås att lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi ändras.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lag om ändring och temporär ändring av konkurrenslagen

30 d §. *Upplysningsskyldighet.* Det föreslås att paragrafen om upplysningsskyldighet i fråga om konkurrensneutralitetsärenden ska upphävas. Paragrafen blir onödig när konkurrenslagens 33 § föreslås bli ändrad så att näringsidkarnas upplysningsskyldighet enligt 33 § och upplysningsskyldigheten i konkurrensneutralitetsärenden enligt 30 d § i den gällande konkurrenslagen sammanslås i den nya paragrafen.

33 §. *Skyldighet att lämna upplysningar.* Paragrafen föreslås bli ändrad så att där förenas upplysningsskyldigheterna enligt 33 § och 30 d § i den gällande konkurrenslagen. Syftet med den föreslagna ändringen är att förenhetliga förutsättningarna för upplysningsskyldighet, så att innehållet i Konkurrens- och konsumentverkets rätt att få upplysningar är detsamma oberoende av vilket lagstridigt förfarande som undersöks av Konkurrens- och konsumentverket. Upplysningsskyldigheten för i 30 d § avsedda kommuner, samkommuner och staten och enheter som de har bestämmande inflytande över utvidgas, så att den omfattar också uppgifter och handlingar som Konkurrens- och konsumentverket behöver för att utreda en konkurrensbegränsnings innehåll, ändamål och verkningar samt konkurrensförhållandena och kunna bedöma ett i 4 kap. avsett företagsförvärv. Upplysningsskyldigheten för näringsidkare och sammanslutningar av näringsidkare utvidgas till att omfatta uppgifter och handlingar som behövs för att utreda ett förfarande, en verksamhetsstruktur och deras verkningar som avses i 4 a kap. Den upplysningsskyldighet som anges i bestämmelsen omfattar också upphandlande enheter. Bestämmelsen tillämpas på näringsidkare, sammanslutningar av näringsidkare, upphandlande enheter, kommuner, samkommuner och staten samt på enheter som de har bestämmande inflytande över, men inte på landskap eller enheter som de har bestämmande inflytande över.

Paragrafens rubrik ska ändras så att den motsvarar innehållet i paragrafen. Paragrafrubriken i den gällande konkurrenslagen "Näringsidkarnas skyldighet att lämna upplysningar" ersätts med rubriken "Skyldighet att lämna upplysningar".

I den ändrade 33 § hänvisas inte till regionförvaltningsverk på det sätt som görs i 3 mom. i den gällande lagen. Ärendet har samband med den proposition som innehåller ett förslag till lag om statens tillstånds- och tillsynsverk (RP 14/2018 rd).

Det föreslås att 1 mom. ändras så att den gällande lagens skyldighet enligt 33 § 1 mom. för näringsidkare och sammanslutningar av näringsidkare att lämna Konkurrens- och konsumentverket alla uppgifter och handlingar som behövs för att verket ska kunna bedöma en konkurrensbegränsnings innehåll, ändamål och verkningar samt utreda konkurrensförhållanden och bedöma ett företagsförvärv som avses i 4 kap. ska omfatta också de parter som nämns i 30 d § i den gällande konkurrenslagen, dvs. kommuner, samkommuner och staten samt enheter som de har bestämmande inflytande över.

Upplysningsskyldigheten omfattar också sådana upphandlande enheter som anges i 5 § i lagen om offentlig upphandling och koncession och 5 § i lagen om upphandling och koncession inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster. Upphandlande enheter enligt 5 § i lagen om offentlig upphandling och koncession är utöver statens, kommunernas och samkommunernas myndigheter dessutom evangelisk-lutherska kyrkan och ortodoxa kyrkan samt deras församlingar och övriga myndigheter, statens affärsverk, offentligrättsliga organ samt vilka upphandlare som helst, om upphandlaren av den nämnda upphandlande enheten för upphandlingen har fått understöd till ett belopp som överstiger hälften av upphandlingens värde.

Enligt 38 § 3 mom. i konkurrenslagen får Konkurrens- och konsumentverket använda de upplysningar som erhållits från näringsidkaren på basis av 33–36 § endast till det ändamål för vilket de har samlats in, om inte Konkurrens- och konsumentverket har inlett en ny utredning. Konkurrens- och konsumentverket får använda också sådana upplysningar som det fått av en kommun, en samkommun och staten samt av enheter som de har bestämmande inflytande över endast till det ändamål för vilket de har samlats in.

Upplysningsskyldigheten enligt gällande 33 och 30 d § omfattar också sekretessbelagda uppgifter. De sekretessbelagda uppgifter som Konkurrens- och konsumentverket behöver vid sin tillsynsverksamhet är typiskt sådana affärshemligheter som avses i 24 § 1 mom. 20 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. I paragrafen föreslås en precisering att näringsidkare, sammanslutningar av näringsidkare, upphandlande enheter, kommuner och staten samt enheter som de har bestämmande inflytande över ska lämna uppgifter till Konkurrens- och konsumentverket trots sekretessbestämmelserna.

Sådana omständigheter som är viktiga särskilt vid utredningen av konkurrensbegränsningar enligt 2 kap. i konkurrenslagen är uppgifter om företagets ansvariga personer, deras kopplingar till andra företag och uppgifter om eventuella skalbolag. Med hjälp av sådana uppgifter skulle igenkännandet av företags verkliga marknadskraft kunna förbättras, avslöjandet av förbjudna konkurrensbegränsningar effektiviseras med hjälp av uppgifterna om kopplingar mellan företagen, utredningsåtgärderna kunna inriktas bättre samt situationer med gemensam dominerande marknadsställning på marknaden igenkännas. Konkurrens- och konsumentverket ska begära uppgifterna i form av sådana fullgöranderapporter som avses i 5 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi. Till förteckningen över användningsändamålet med fullgöranderapporter i 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi ska fogas en ny punkt där det förskrivs att en fullgöranderapport ska kunna upprättas till stöd för Konkurrens- och konsumentverkets uppgifter som det utför vid tillsynen över iakttagandet av i 2 kap. i konkurrenslagen föreskrivna förbud mot konkurrensbegränsningar.

Skyldigheten enligt 2 mom. i den gällande lagen att lämna uppgifter och handlingar för att det ska kunna utredas huruvida en näringsidkare eller en sammanslutning av näringsidkare har dominerande marknadsställning ingår i skyldigheten enligt 1 mom. att lämna verket alla uppgifter som det behöver för att kunna utreda en konkurrensbegränsnings innehåll, ändamål och verkningar samt konkurrensförhållanden. Det finns inget behov av att särskilt föreskriva om saken.

I 2 mom. föreskrivs i likhet med 33 § 4 mom. i den gällande lagen att på uppmaning ska uppgifterna lämnas skriftligen. I mom. föreskrivs dessutom att uppgifterna kan lämnas till Konkurrens- och konsumentverket också med hjälp av en teknisk anslutning eller på annat sätt i elektronisk form.

Konkurrens- och konsumentverket får förena de ålägganden som verket meddelar med stöd av 33 § med vite på det sätt som föreskrivs i 46 §. Bestämmelser om utlämnande av de uppgifter som Konkurrens- och konsumentverket erhållit med stöd av 33 § till andra myndigheter finns i 39 §.

1.2 Lag om ändring av konkurrenslagen

2 §. Begränsningar av tillämpningsområdet. Det föreslås att klarhet skapas i det s.k. undantaget som gälle lantbruk i 2 mom. genom att det görs en ändring av teknisk art, så att det ur 2 mom. stryks en mening där det hänvisas till samarbetsformer enligt den gamla marknadsordningsförordningen. Ur momentet stryks med andra ord orden ”och som gäller produktion eller försäljning av jordbruksprodukter eller utnyttjande av gemensamma anläggningar för lagring,

behandling eller förädling av jordbruksprodukter”. Efter ändringen omfattar ordalydelsen i 2 mom. klarare alla arrangemang som är tillåtna enligt EU-lagstiftningen.

Enligt 2 § 2 mom. i konkurrenslagen tillämpas 5 § inte på arrangemang som lantbruksproducenter, sammanslutningar av lantbruksproducenter, branschsammanlutningar och sammanlutningar som bildas av sådana sammanslutningar har vidtagit, och som gäller produktion eller försäljning av jordbruksprodukter eller utnyttjande av gemensamma anläggningar för lagring, behandling eller förädling av jordbruksprodukter, om arrangemanget uppfyller de innehållsmässiga förutsättningar som fastställts enligt artikel 42 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) på basis av vilka konkurrensreglerna i artiklarna 101 och 102 i det fördraget inte ska tillämpas. Enligt bestämmelsen i fråga som kallas undantag som gäller jordbruket lämnas vissa samarbetsarrangemang mellan jordbruksproducenter utanför tillämpningsområdet för 5 §.

I förarbetena till bestämmelsen om undantag som gäller jordbruket har det för EU-rättsakernas del hänvisats till artikel 42 och artikel 43 i EUF-fördraget och till rådets förordning (EG) nr 1234/2007 om upprättande av en gemensam organisation av jordbruksmarknaderna och om särskilda bestämmelser för vissa jordbruksprodukter och förordning (EG) nr 1184/2006 om tillämpning av vissa konkurrensregler på produktion av och handel med vissa jordbruksvaror, vilka har utfärdats med stöd av dem. Förordning (EG) nr 1234/2007 har sedermera upphävts och ersatts med förordning (EU) nr 1308/2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter (nedan *marknadsordningsförordningen*). Marknadsordningsförordningen innehåller ett allmänt undantag som gäller jordbruket (artikel 209), som i sak motsvaras av konkurrenslagens nuvarande undantag för jordbruket. Med stöd av artikel 206 i den nya marknadsordningsförordningen kan det dessutom i förordningen separat föreskrivas om sådana arrangemang som artikel 101 i EUF-fördraget inte tillämpas på.

Konkurrenslagens undantag som gäller jordbruket motsvarar i sin nuvarande form inte de särskilda undantagen i den nya marknadsordningsförordningen, vilket innebär att tolkad enligt sin ordalydelse skulle det undantag som gäller jordbruket inte utgöra arrangemang enligt bestämmelserna om särskilda undantag. Bestämmelsen om undantag som gäller jordbruket föreslås således bli ändrad så att den motsvarar de bestämmelser som den nya marknadsordningsförordningen möjliggör. Efter den ändring av teknisk natur som nu görs avser undantaget i 2 § i konkurrenslagen omfatta samtliga för närvarande gällande och i framtiden eventuellt stiftade undantag från tillämpningen av konkurrensreglerna i artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget på produktionen av och handeln med jordbruksprodukter.

17 §. Förfarandet vid befrielse från påföljdsavgift och nedsättning av påföljdsavgiften i kartellfall. I paragrafen utvidgas användningsområdet för s.k. förkortad ansökan, så att en sådan ansökan ska kunna lämnas in när man ansöker om nedsättning av påföljdsavgiften i kartellfall samt när konkurrensmyndigheten har förrättat en inspektion i ärendet. I paragrafen föreslås bestämmelser om förutsättningarna för en förkortad ansökan samt om företrädesrätten för ansökningar.

Paragrafens 2 mom. föreslås bli ändrat så att moments sista mening, som gäller förkortade ansökningar, upphävs. Bestämmelser om förkortade ansökningar ska i stället för 2 mom. tas in i det nya 3 mom.

I det nya 3 mom. föreskrivs om näringsidkarens möjlighet att hos Konkurrens- och konsumentverket ansöka om befrielse från påföljdsavgift eller nedsättning av påföljdsavgiften med en förkortad ansökan, om näringsidkaren har inlämnat eller har för avsikt att inlämna en ansökan om befrielse från böter eller nedsättning av böter till Europeiska kommissionen eller den behöriga myndigheten i en annan av Europeiska unionens medlemsstater. Till skillnad från ti-

digare ska en förkortad ansökan kunna användas också i sådana fall där nedsättning av påföljdsavgiften söks i kartellfall. En förkortad ansökan ska likaledes till skillnad mot tidigare kunna användas i ett fall enligt 14 § 2 punkten där näringsidkaren efter en inspektion lämnar uppgifter och bevis på basis av vilka Konkurrens- och konsumentverket kan konstatera att en överträdelse av 5 § eller artikel 101 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt har skett. En förkortad ansökan ska få användas endast i kartellfall, trots att påföljdsavgiften med stöd av 18 § i konkurrenslagen kan nedsättas också i andra fall än kartellfall. I momentet föreskrivs dessutom att företrädesrätten för näringsidkarens ansökan vid Konkurrens- och konsumentverket bestäms enligt tidpunkten för inlämnande av den förkortade ansökningen. Således får en näringsidkare som inlämnat en förkortad ansökan företrädesrätt i fråga om befrielse från påföljdsavgift eller nedsättning av påföljdsavgiften vid Konkurrens- och konsumentverkets förfarande, om verket beslutar att undersöka det fall som ansökan gäller.

I syfte att undvika eventuella feltolkningar ändras samtidigt ordalydelsen ”kan villkorlig befrielse beviljas” i 17 § 2 mom. så att det inte är möjligt att få villkorlig befrielse på basis av en förkortad ansökan och de avsiktligt bristfälliga uppgifter som lämnats i samband med den. I det föreslagna 3 mom. föreskrivs det om de situationer där näringsidkaren kan ansöka om befrielse från påföljdsavgift eller nedsättning av avgiften.

Ändringen har delvis också ett samband med kapitel VI om immunitet mot och nedsättning av böter i direktivförslaget, och särskilt med artikel 16 som gäller immunitet mot böter och artikel 21 som gäller förenklade ansökningar. När direktivförslagets utgång är klar kan dessutom andra behövliga ändringar göras i paragrafen.

I det nya 6 mom., som tidigare var 5 mom., hänvisas till 5 mom., som tidigare var 4 mom. Hänvisningarna till moment påverkar inte innehållet i momentet. De uppgifter och bevis som lämnats för att få befrielse från påföljdsavgift eller nedsatt påföljdsavgift får alltså också fortsättningsvis, i motsats till företagsförklaringen, användas vid behandlingen av ett ärende som gäller konkurrensrättsligt skadestånd.

Bortsett från de ovan nämnda ändringarna och tilläggen ska paragrafen förbli oförändrad.

26 §. Behandlingsfrister. Det föreslås att 1 mom. ändras så att fristen på en månad för ett s.k. beslut i första skedet omvandlas till 23 arbetsdagar. Med arbetsdagar avses i bestämmelsen vardagar från måndag till fredag. Som vardagar räknas dock inte nyårsdagen, trettondedag jul, långfredagen, annandag påsk, första maj, Kristi himmelsfärdsdag, midsommarafton, självständighetsdagen, julafton, juldagen och annandag jul. Fristen beräknas från och med den vardag som följer efter dagen för inlämnande av ansökan.

Det föreslås att 2 mom. ändras så att fristen på tre månader för ett s.k. beslut i andra skedet omvandlas till 69 arbetsdagar. Dessutom ska 2 mom. ändras så att marknadsdomstolens rätt att förlänga fristen med två månader ändras så att fristen kan förlängas till 46 arbetsdagar.

På grund av att sättet att räkna behandlingsfristen enligt den gällande 26 § i konkurrenslagen är kopplat till kalendermånaderna varierar den tid som Konkurrens- och konsumentverket har till sitt förfogande för undersökning av företagsförvärv beroende på när anmälan om företagsförvärv gjorts. Om den tid som står till förfogande vid tillsynen över företagsförvärv anges i arbetsdagar i stället för kalendermånader, klarläggs och förenhetligas den tidsmässiga längden på undersökningarna av företagsförvärv. Då ska inte längden på en kalendermånad eller det hur helgdagarna infaller inte längre påverka den tid som står till förfogande för behandlingen av ett företagsförvärvsärende. Förslaget förbättrar också Konkurrens- och konsumentverkets möjligheter att göra en tillräcklig bedömning av ett företagsförvärvs konsekvenser för konkurrensen.

30 a §. Konkurrens- och konsumentverkets behörighet. De föreslås att till 1 mom. fogas ordet landskap för att Konkurrens- och konsumentverkets behörighet att tillämpa bestämmelserna i 4 a kap. i konkurrenslagen också ska omfatta den ekonomiska verksamhet som bedrivs av landskap och enheter som dessa har bestämmande inflytande över. Konkurrenslagens neutralitetsbestämmelser äger således enhetligt tillämpning på sådan ekonomisk verksamhet som bedrivs av kommuner, samkommuner, staten, landskapen eller av enheter som de har bestämmande inflytande över.

Förslaget har samband med den riksomfattande social- och hälsovårds- samt landskapsreform vars centrala mål är att inrätta nya landskap och föreskriva om deras förvaltning och ekonomi samt att överföra ansvaret för ordnande av social- och hälsovårdstjänster från kommuner till landskap den 1 januari 2020. Lagstiftningen kommer att innehålla övergångsbestämmelser.

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om inrättande av landskap och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården samt till lämnande av underrättelse enligt artikel 12 och 13 i Europeiska stadgan om lokal självstyrelse lämnades till riksdagen i mars 2017 (RP 15/2017 rd).

I samband med det ska det 1 mom. 3 punktens hänvisning till kommunallagen göras en teknisk korrigering, så att det i stället för en hänvisning till 66 a § i kommunallagen (365/1995) görs en hänvisning till 128 § i kommunallagen (410/2015).

30 c §. Meddelande av förbud, föreläggande eller åläggande. Till paragrafen fogas ordet landskap för att Konkurrens- och konsumentverket ska kunna förbjuda även landskap att använda vissa förfaranden eller verksamhetsstrukturer eller som villkor för förfarande eller den fortsatta verksamheten meddela ålägganden som säkerställer jämlika verksamhetsförutsättningar på marknaden. Inte heller landskapens verksamhet får förordnas att upphöra i sin helhet, om utförandet av uppgiften baserar sig på lagstiftning. Ett förbud, föreläggande eller åläggande enligt paragrafen ska således kunna meddelas enhetligt för kommuner, samkommuner, staten och landskap.

Förslaget har samband med den riksomfattande social- och hälsovårds- samt landskapsreform vars centrala mål är att inrätta nya landskap och föreskriva om deras förvaltning och ekonomi samt att överföra ansvaret för ordnande av social- och hälsovårdstjänster från kommuner till landskap den 1 januari 2020.

30 d §. Separat redovisning. Det föreslås att till 4 a kap. i konkurrenslagen fogas en ny 30 d § om separat redovisning som omfattar sådan ekonomisk verksamhet som kommuner, samkommuner, landskap och staten samt enheter som de har bestämmande inflytande över bedriver i ett konkurrensläge på marknaden. Bestämmelsen omfattar också de landskap som inrättas i samband med landskapsreformen och enheter som de har bestämmande inflytande över.

I den föreslagna 30 d § föreskrivs om skyldigheten för aktörer som avses i 30 a § i konkurrenslagen att ha separat redovisning för olika verksamheter, när aktörerna bedriver både ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden och annan verksamhet. Innehållet i begreppet ekonomisk verksamhet är detsamma som i 30 a §. Med verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden å sin sida avses samma sak som i 126 § i kommunallagen. I förslaget till landskapslag ingår en bestämmelse som innehållsmässigt motsvarar den ovan nämnda bestämmelsen i kommunallagen. Således gäller skyldigheten att ha separat redovisning inte sådana situationer där en aktör inte bedriver ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden. Om en aktör således bedriver endast icke-ekonomisk verksamhet eller både icke-ekonomisk verksamhet och dessutom sådan ekonomisk verksamhet som omfattas av

126 § 2 mom. i kommunallagen och aktören inte alls bedriver någon ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden, tillämpas inte skyldigheten att ha separat redovisning.

Den föreslagna skyldigheten att ha separat redovisning gäller också verksamhet enligt 127 § i kommunallagen, dvs. verksamhet som omfattas av undantaget från bolagiseringsskyldigheten. Enligt kommunallagen ska prissättningen ske marknadsmässigt även om verksamheten på grund av undantaget inte behöver bolagiseras. Särredovisning av bokföringen ska således göras i enlighet med konkurrenslagen också i sådana fall där verksamheten inte behövt bolagiseras på grund av kommunallagens undantag från bolagiseringsskyldighet.

I paragrafen föreskrivs om de minimikrav för den separata redovisning som i 30 a § avsedda aktörer som bedriver ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden ska ha. Separat redovisning och sammanställningen av uppgifterna om den åtskilda verksamheten ska göras minst på det sätt som föreskrivs i 30 d §, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lagstiftningen. Om den särredovisning av verksamheterna som gjorts på basis av annan lagstiftning och uppgifterna om den inte uppfyller kraven i 30 d §, är ett offentligt samfund som avses i 30 a § i princip skyldigt att ha separat redovisning och sammanställa uppgifterna om den särredovisade verksamheten i enlighet med 30 d §.

De i paragrafen ålagda skyldigheter som gäller hänförande, dokumentering och uppföljning av intäkterna från och kostnaderna för sådan ekonomisk verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden motsvarar till sina centrala delar bestämmelserna i 6 § i insynslagen. Tillsynen över efterlevnaden av 4 a kap. i konkurrenslagen är förenad med ett behov som motsvarar insynslagets mål att få en så sanningsenlig bild som möjligt av lönsamheten hos den ekonomiska verksamhet som de i 30 a § i konkurrenslagen avsedda offentliga samfunden och de enheter som dessa har bestämmande inflytande över bedriver i ett konkurrensläge på marknaden.

Med hjälp av de föreslagna skyldigheterna att ha separat redovisning och dokumentation kan uppkomsten av konkurrensneutralitetsproblem förebyggas, eftersom den föreslagna bestämmelsen ålägger offentliga samfund och enheter som dessa har bestämmande inflytande över att vara mer omsorgsfulla vid åtskiljandet av intäkter från och kostnader för sådan ekonomisk verksamhet som de bedriver i ett konkurrensläge på marknaden från annan verksamhet som de bedriver samt vid bedömningen av marknadsmässigheten hos den ekonomiska verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden. Dessutom kommer den föreslagna skyldigheten att ha separat redovisning att effektivisera tillsynen, eftersom särredovisningsskyldigheten gör det möjligt att vid Konkurrens- och konsumentverkets tillsyn använda material som upprättats enligt bokföringsreglerna och omfattas av revision. Skyldigheten att ha separat redovisning förbättrar således förutsättningarna för tillsynen i betydlig grad jämfört med nuläget, där offentliga samfund eller enheter som de har bestämmande inflytande över inte har ordnat sin verksamhet så att tillsynsmyndigheten skulle ha möjlighet att bedöma volymen av ekonomisk verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden eller de intäkter eller kostnader som hänförs till den.

I det föreslagna 30 d § 1 mom. föreskrivs om skyldigheten för en kommun, en samkommun, ett landskap, staten eller en enhet som de har bestämmande inflytande över och som bedriver ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden att ha separat redovisning för den ekonomiska verksamheten.

Den separata redovisning som avses i momentet ska göras skilt för varje enhet. Detta betyder att kommuner, samkommuner, landskap, staten och de enheter som de har bestämmande inflytande över ska ha separat redovisning på det sätt som avses i paragrafen för varje enhet som bedriver verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden. Som sådan enhet, oberoende av dess

rättsliga form eller organisationsstruktur, betraktas varje del av sådant offentligt samfund eller enhet som det har bestämmande inflytande över vilken bedriver ekonomisk verksamhet på marknaden. Sådana enheter är bl.a. bolag, stiftelser och affärsverk samt olika former av organiserad verksamhet som offentliga samfund använder i sin verksamhet, såsom bokföringsenheter, balansräkningsenheter och resultatenheter. Varje ovan avsedd enhet ska således redovisa den verksamhet som enheten bedriver i ett konkurrensläge på marknaden skilt från den övriga verksamheten.

Skyldigheten att ha separat redovisning omfattar den ovan avsedda enhetens hela verksamhet som den bedriver i ett konkurrensläge på marknaden. Enheten ska således ha sådan gemensam bokföring för all ekonomisk verksamhet som den bedriver i ett konkurrensläge på marknaden som är skild från aktörens övriga icke ekonomiska verksamhet. Bestämmelsen äger tillämpning exempelvis i en situation där en kommun i enlighet med kommunallagens bolagiserings-skyldighet har bolagiserat sina enheter, men samma bolag bedriver både sådan ekonomisk verksamhet som sker i ett konkurrensläge på marknaden och annan verksamhet. På motsvarande sätt ska bestämmelsen tillämpas också på alla landskapets eller statens enheter som bedriver ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden. Utöver den separata redovisningen och resultaträkningen för enheter som hör till statens budgetekonomi har staten inte skyldighet att i statens bokslut lägga fram uppgifter om all ekonomisk verksamhet som enheter som hör till statens budgetekonom har bedrivit i ett konkurrensläge på marknaden.

Den föreslagna skyldigheten att ha separat redovisning påverkar dock inte tillsynsmyndighetens rätt att förutsätta mer detaljerade uppgifter om verksamheten hos offentliga samfund eller enheter som de har bestämmande inflytande över, om det behövs för att saken ska kunna utredas. Den föreslagna skyldigheten att ha separat redovisning påverkar inte heller myndighetens rätt att förutsätta en mer detaljerad särredovisning av den ekonomiska verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden i enskilda fall, om detta behövs enligt myndighetens utredningar för att kunna undanröja ett konkurrensneutralitetsproblem.

I 2 mom. föreskrivs att intäkterna från och kostnaderna för verksamheterna ska presenteras i form av en resultaträkning som upprättas för varje räkenskapsperiod och som ska kunna härledas från bokföringen hos en i 1 mom. avsedd aktör och som ska upprättas enligt bestämmelserna i bokföringslagen (1336/1997) eller enligt andra bestämmelser om bokföring som tillämpas på aktören i fråga. Om offentliga samfunds bokföringsskyldighet föreskrivs utöver eller vid sidan av bokföringslagen dessutom i andra författningar om bokföring. Dylika bestämmelser om bokföring som gäller offentliga samfund finns bl.a. i lagen om statsbudgeten (423/1988) och i kommunallagen. I det förslag till landskapslag som behandlas som bäst av riksdagen finns också bestämmelser som kompletterar den allmänna bokföringslagen.

I den resultaträkningen för de särredovisade verksamheterna ska innehålla alla verksamhets-specifika intäkter och utgifter. Objektivet och sakligt motiverade principer för kostnadsredovisning ska tillämpas vid specifikationen och hänförandet av intäkterna och kostnaderna. Principerna ska tillämpas systematiskt och som tilläggsuppgift ska ges en klar beskrivning av dem.

Offentliga samfunds ekonomiska verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden ska täcka alla kostnader i anslutning till verksamheten i stället för kostnaderna för endast produktionen av prestationer. De principer om fördelning av kostnader som används vid kostnadsberäkningen ska vara förenliga med orsaksprincipen, och den resultaträkning som upprättas enligt dem ska ge en korrekt bild av lönsamheten hos den ekonomiska verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden när den betraktas som självständig funktion.

Till kostnaderna för den ekonomiska verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden ska räknas alla direkta och indirekta kostnader som har samband med den. De allmänna

och gemensamma kostnaderna ska fördelas och till den ekonomiska verksamheten ska hänföras den del av de allmänna och gemensamma kostnaderna, kapitalkostnaderna och andra kalkylmässiga poster som hör till den.

Generellt avses med orsaksprincipen att kostnaderna hänförs till det räkenskapsobjekt som har orsakat kostnaden. Kostnaderna hänförs och periodiseras till de perioder och de åtgärder som de anses ha förorsakats av. Om en faktor som förklarar uppkomsten av en kostnad finns, ska kostnaderna fördelas i enlighet med den.

Kostnadsberäkningen och beskrivningen av den ska vara tillräckligt exakt i fråga om tillsynen över marknadsmässigheten hos prissättningen. Kostnadsberäkningen ska ordnas och dokumenteras så att kostnaderna för den ekonomiska verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden kan utredas på verifierbara och objektiva grunder. Också andelen av kapitalkostnaderna ska utredas för att det ska kunna bedömas huruvida en skälig avkastning har krävts på det kapital som är bundet vid den ovan avsedda verksamheten.

En tydlig presentation av principerna för kostnadsredovisning är särskilt viktig för att man ska kunna verifiera att konteringen och fördelningen av inkomsterna och utgifterna har skett på ett objektivt och korrekt sätt. Intäkterna från och kostnaderna för de olika verksamheter ska presenteras i form av en resultaträkning som upprättas för varje räkenskapsperiod och som ska kunna härledas från aktörens bokföring. På detta sätt kan det säkerställas att de värderings- och periodiseringsprinciper som har följts stämmer överens med dem som tillämpas på aktörens övriga verksamheter och granskningen av resultaträkningen underlättas.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs att resultaträkningarna och tilläggsuppgifterna är offentliga och ska presenteras som en not till bokslutet för att underlätta tolkningen och granskningen av informationen om verksamheterna. Om en i 1 mom. avsedd enhet inte själv har skyldighet att upprätta bokslut, ska den resultaträkning som avses ovan i 2 mom. presenteras som noter till bokslutet för den organisation som den i 1 mom. avsedda enheten utgör en del av.

I 4 mom. föreskrivs att Konkurrens- och konsumentverket utövar tillsyn över fullgörandet av skyldigheten att ha separat redovisning. I momentet föreskrivs att om fullgörandet av skyldigheten enligt 1 eller 2 mom. försummas, kan Konkurrens- och konsumentverket ålägga kommunen, samkommunen, landskapet eller staten att vid vite lämna särredovisningen, resultaträkningen och bokslutet enligt 1–2 mom. samt en beskrivning av principerna för kostnadsredovisningen inom en tidsfrist som verket bestämmer. På föreläggande och utdömande av vite ska bestämmelserna i 46 § i konkurrenslagen tillämpas. Den skyldighet som åsyftas i momentet ska åläggas kommuner, samkommuner, landskap eller staten. Detta hindrar inte att Konkurrens- och konsumentverket med en enhet som en kommun, en samkommun, ett landskap eller staten har bestämmande inflytande över förhandlar om avhjälpande av brister i fullgörandet av den särredovisningsskyldighet som föreskrivs i 1–2 mom. Vite ska föreläggas kommunen, samkommunen, landskapet eller staten.

I 5 mom. föreskrivs att verksamhet i liten skala inte ska omfattas av skyldigheten att ha separat redovisning. I momentet konstateras att bestämmelserna i de tidigare momenten inte tillämpas när omsättningen inom den ekonomiska verksamhet som bedrivs av en i 1 mom. avsedd enhet i ett konkurrensläge på marknaden underskrider 40 000 euro. Vid fastställandet av gränsvärdet beaktades å ena sidan den administrativa börda som det medför för små enheter och å andra sidan de fördelar i form av tryggad konkurrensneutralitet som uppnås genom skyldigheten att ha separat redovisning. När beloppet av gränsvärde uppskattades beaktades dessutom den årliga omsättning för ett litet företag med 1–5 anställda som kan betraktas som normal.

Syftet med uteslutningen av sådan verksamhet som avses i momentet från skyldigheten att ha separat redovisning enligt denna lag är inte att skapa sådan reglering som skulle hindra Konkurrens- och konsumentverket från att ingripa i sådana konkurrensneutralitetsproblem som eventuellt förekommer i verksamheten i fråga. Den omsättning som underskrider det gränsvärde som leder till skyldighet att ha separat redovisning kan således inte anses betyda att verksamheten ska anses ske i så liten skala att den inte skulle kunna ha negativa marknadseffekter. Konkurrens- och konsumentverket ska också i fortsättningen alltid göra en bedömning av marknadseffekterna från fall till fall och ska vid behov kunna ingripa i bristande konkurrensneutralitet också i fråga om sådan verksamhet som underskrider gränsvärdet för omsättning enligt ovan. Vid bedömningen av när skyldigheten att ha separat redovisning inträder ska omsättningen inom den ekonomiska verksamhet som sker i ett konkurrensläge på marknaden beräknas för den enhet som avses i 1 mom. eller för den organisation som den i 1 mom. avsedda enheten utgör en del av enligt utgångsdatumet för den senast avslutade hela räkenskapsperioden.

Skyldigheten att ha separat redovisning enligt konkurrenslagen har inte någon inverkan på ställningen av enheter som är anknutna till den upphandlande enheten enligt upphandlingslagen och bestämmelserna i samband med den. Ställningen som anknuten enhet enligt 15 § i lagen om offentlig upphandling och koncession bibehålls enligt upphandlingslagen, om enheten bedriver högst fem procent av sin affärsverksamhet och med högst en andel på 500 000 euro tillsammans med andra aktörer än de upphandlande enheter som utövar ett bestämmande inflytande över den. Procentandelen uppgår till 10 och gränsen på 500 000 euro tillämpas inte när det inte förekommer verksamhet som bedrivs på marknadsvillkor och motsvarar affärsverksamheten vid den enhet som den upphandlande enheten utövar ett bestämmande inflytande över. Gränsen för skyldigheten att ha separat redovisning enligt 30 d § i konkurrenslagen är således lägre än gränsen för bibehållande av ställningen som anknuten enhet. Således omfattas kommunens upphandling hos en anknuten enhet i bolagsform inte av upphandlingslagen, men det bolag som består av en anknuten enhet ska ha separat redovisning, om värdet av dess ekonomiska verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden uppgår till eller överskrider 40 000 euro per år.

I 6 mom. lämnas sådan verksamhet som 30 b § äger tillämpning på utanför tillämpningsområdet för 30 d §. Paragrafen om skyldighet att ha separat redovisning ska inte tillämpas på sådan verksamhet som 30 b § om undantag från tillämpningen av lagens neutralitetsbestämmelser äger tillämpning på.

32 §. Ärendenas angelägenhetsordning och lämnande av ett ärende utan prövning. I paragrafen föreskrivs om Konkurrens- och konsumentverkets prioritering av de ärenden som det behandlar och förutsättningarna för detta. Till paragrafen fogas en ny prioriteringsgrund som har att göra med konkurrensbegränsningens betydelse och i paragrafen klarläggs att verket har prövningsrätt när det gäller prioritering av ärenden.

Till 2 mom. fogas ordet ”kan” för att göra klart att Konkurrens- och konsumentverket har prövningsrätt vid tillämpningen av prioriteringsgrunderna, och att någon skyldighet att lämna ett ärende utan prövning inte föreligger.

Till 2 mom. fogas också en ny, femte prioriteringsgrund. Enligt 2 mom. 5 punkten kan Konkurrens- och konsumentverket lämna ärendet utan prövning om det inte kan anses sannolikt att den misstänkta konkurrensbegränsningen på ett betydande sätt skulle påverka förutsättningarna för en sund och fungerande konkurrens. Tillägget gör det möjligt att beakta konkurrensbegränsningens betydelse som en grund för lämnande av ärendet utan prövning. Således ska tillsynsmyndigheten kunna rikta sina begränsade resurser till utredning av sådana konkurrensbegränsningar som är de mest skadliga med tanke på den samhällsekonomiska prestationsför-

mågan och den ekonomiska tillväxten. Bestämmelsen i 32 § 2 mom. 5 punkten i konkurrenslagen omfattar endast sådana konkurrensbegränsningar som avses i 5 och 7 § i konkurrenslagen och i artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget.

Konkurrens- och konsumentverkets beslut att lämna ett ärende utan prövning på basis av 32 § i konkurrenslagen innehåller inte någon bedömning av den misstänkta konkurrensbegränsningens lagenlighet. Verket tar ett ärende som varit föremål för beslut upp för ny undersökning, om det får ny information. Det är möjligt att hos marknadsdomstolen söka ändring i ett beslut om lämnande av ett ärende utan prövning. Dessutom har en näringsidkare som lidit skada rätt att hos en allmän domstol yrka på ersättning för den skada som denne lidit.

Bestämmelserna i 32 § 2 mom. i den gällande konkurrenslagen kopplar lämnandet av ett ärende utan prövning å ena sidan till graden av sannolikhet för en konkurrensbegränsning och å andra sidan till fungerande konkurrens på den marknad som konkurrensbegränsningen inriktar sig på. Den gällande bestämmelsen fäster inte någon uppmärksamhet vid konkurrensbegränsningens betydelse som en grund för lämnande av ett ärende utan prövning. I ljuset av den nuvarande ordalydelsen i 32 § 2 mom. bör Konkurrens- och konsumentverket således göra en täckande utredning och fatta ett täckande beslut också i sådana ärenden där en redan i sig förbjuden konkurrensbegränsning är sannolik och konkurrensen som helhet betraktat kan betraktas som fungerande men ärendet annars har liten betydelse. Särskilt kravet angående fungerande konkurrens som grund för att lämna ärendet utan prövning har i praktiken visat sig vara problematiskt, då konkurrensens funktion redan i princip kan ifrågasättas på flera marknader, exempelvis på grund av att marknaden är geografiskt begränsad eller på grund av det låga antalet företag som är verksamma på marknaden.

Enligt 1 § i konkurrenslagen är syftet med lagen att trygga en sund och fungerande ekonomisk konkurrens mot skadliga konkurrensbegränsningar. I paragrafen föreskrivs att när konkurrenslagen tillämpas ska särskild hänsyn tas till skyddande av marknadens verksamhetsbetingelser och friheten att idka näring, så att också kunderna och konsumenterna kan dra nytta av konkurrensen. Den föreslagna bestämmelsen kopplar bedömningen av den misstänkta konkurrensbegränsningens betydelse till lagens syfte enligt 1 §. Vid granskningen av huruvida förutsättningarna i 2 mom. 5 punkten uppfylls är det å ena sidan fråga om bedömning av sådana inverkningsbegränsningar som begränsningen med fog kan anses kunna ha på marknadsprocessens funktion. Å andra sidan bör man vid bedömningen av en konkurrensbegränsnings betydelse fästa uppmärksamhet vid anvisningen om tillämpning av 1 § 2 mom. och bedöma betydelsen också med avseende på tryggheten av näringsfriheten samt de förluster som en misstänkt konkurrensbegränsning orsakar för kunder och konsumenter. Huvudregeln är dock att verket borde koncentrera sig på frågor som påverkar den samhällsekonomiska prestationsförmågan och lämna utan prövning sådana ärenden som har obetydliga ekonomiska verkningar eller verkningar som är geografiskt eller målgruppsmässigt begränsade.

Vid bedömningen av konkurrensbegränsningens betydelse ska uppmärksamhet fästas vid förfarandets art. Som mest skadliga betraktas s.k. rena (nakna) konkurrensbegränsningar, såsom karteller och grova förfaranden som utesluter konkurrenter från marknaden. Vid sidan av arten av konkurrensbegränsning bör dock uppmärksamhet fästas också vid verksamhetens omfattning, verksamhetens principiella betydelse samt vid de konsekvenser som verksamheten skulle ha för marknadens funktion och kunderna samt för konsumenternas intresse, om förfarandet utvidgas så att det tillämpas allmänt på marknaden.

Också i det fall att kriteriet i 32 § 2 mom. 5 punkten i konkurrenslagen uppfylls, kan verket behandla ärendet om det är ändamålsenligt. Det kan vara ändamålsenligt att behandla ett ärende exempelvis för att skapa klarhet i tolkningen av lagen eller i sådana fall då det förfarande som är föremål för bedömning är allmänt förekommande på marknaden.

33 §. Skyldighet att lämna upplysningar. Paragrafen föreslås bli ändrad så att där förenas upplysningsskyldigheterna enligt 33 § och 30 d § i den gällande konkurrenslagen och paragrafen ska även omfatta landskap och enheter som de har ett bestämmande inflytande över. Den 33 § i lagförslag nr 2 som gäller skyldighet att lämna upplysningar och som ska träda i kraft vid ingången av 2020 omfattar således utöver de aktörer som nämns i den temporära 33 § dessutom också i 5 § i förslaget till landskapslag (RP 15/2017 rd) avsedda landskap och enheter som de har ett bestämmande inflytande över.

Det föreslås att 1 mom. ändras så att skyldigheten att lämna Konkurrens- och konsumentverket alla uppgifter och handlingar som behövs för att verket ska kunna bedöma en konkurrensbegränsnings innehåll, ändamål och verkningar samt utreda konkurrensförhållanden och bedöma ett företagsförvärv som avses i 4 kap. ska omfatta också landskap och enheter som de har bestämmande inflytande över. Att landskap fogas till bestämmelsen har samband med den riksomfattande social- och hälsovårds- samt landskapsreformen, som innebär att ansvaret för ordnande av social- och hälsovårdstjänster överförs från kommuner till landskap vid ingången av 2020. Bestämmelsen gäller alltså skyldigheten för näringsidkare, näringsidkarnas samman slutningar, upphandlande enheter, kommuner, samkommuner, landskap, staten och de enheter som dessa har bestämmande inflytande över att lämna upplysningar till Konkurrens- och konsumentverket. Bestämmelserna i 33 § i lagförslag nr 1 som ska träda i kraft temporärt har i detaljmotiveringen till 33 § ovan konstaterats i tillämpliga delar också omfatta landskapen och enheter som de har bestämmande inflytande över.

35 §. Inspektioner av näringsidkares affärslokaler. I propositionen föreslås paragrafen bli ändrad så att Konkurrens- och konsumentverket ska ha rätt att förrätta granskningar av näringsidkarens elektroniska material också i sina egna lokaler utöver näringsidkarens lokaler. Den fortsatta inspektionen med granskning av elektroniskt material i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler effektiviserar inspektionsförfarandet och möjliggör genomgång av omfattande datamaterial på ett sätt som medför mindre olägenhet för den näringsidkare som är föremål för inspektion. Granskningen ska omfatta endast tillfälliga kopior av data, så att ursprungliga data finns kvar hos näringsidkaren och står till dennes förfogande.

I 1 mom. finns bestämmelser om Konkurrens- och konsumentverkets rätt att förrätta inspektion i näringsidkarens affärslokaler. Bestämmelsen kommer att ändras genom lagen om statens tillstånds- och tillsynsverk, så att hänvisningen till regionförvaltningsverkets tjänstemän stryks ur bestämmelsen.

Till paragrafen föreslås bli fogat ett nytt 3 mom. som ska innehålla bestämmelser om Konkurrens- och konsumentverkets rätt att göra tillfälliga kopior av elektroniskt material, dvs. dataregistreringar och data, samt att göra sökningar i dessa i sina egna lokaler. Den definition på termen data som används i 35, 36 och 37 § i konkurrenslagen motsvarar den definition på datorbehandlingsbara uppgifter som ingår i Europarådets konvention om IT-relaterad brottslighet (CETS 185) och Europeiska unionens råds rambeslut av den 24 februari 2005 (2005/222/RIF, EUT L 69/67 16.3.2005, om angrepp mot informationssystem). Enligt den avses med datorbehandlingsbara uppgifter framställning av fakta, information eller begrepp i en form som lämpar sig för behandling i ett informationssystem, inklusive program som lämpar sig för att få ett informationssystem att utföra en viss uppgift. Rätten att granska data i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler enligt det föreslagna momentet omfattar inte ursprungliga data utan endast sådana tillfälliga kopior som gjorts av data.

Granskningen av de tillfälliga kopiorna av data ska ske i sådana lokaler vid Konkurrens- och konsumentverket som lämpar sig för ändamålet. Konkurrens- och konsumentverket ska med tanke på granskningen av tillfälliga kopior av data reservera ett eller flera rum som lämpar sig för ändamålet och skydda data som ska granskas så att endast de tjänstemän som nämns i in-

spektionsbeslutet har rätt att behandla den. Konkurrens- och konsumentverket utför granskningen av de tillfälliga kopiorna av data de dagar som verket i förväg meddelat näringsidkaren och i princip under tjänstetid. Den fortsatta inspektionen i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler effektiviserar Konkurrens- och konsumentverkets inspektionsverksamhet och är ändamålsenlig särskilt i samband med omfattande inspektioner.

I 3 mom. föreskrivs dessutom om Konkurrens- och konsumentverkets skyldighet att förstöra de tillfälliga kopiorna av data omedelbart efter att inspektionen är genomförd. De kopior av material som gjorts med tanke på den elektroniska inspektionen utgör inte en del av verkets undersökningsmaterial. Konkurrens- och konsumentverket använder de tillfälliga kopiorna av elektroniskt material endast för sökning av sådant material som har betydelse ur undersökningssynvinkel. De tillfälliga kopior som finns hos Konkurrens- och konsumentverket för att undersökas ska förstöras, när det material som är av betydelse för undersökningen har identifierats och kopierats för att utgöra en del av verkets undersökningsmaterial. De tillfälliga kopiorna förstörs med en tillförlitlig metod, exempelvis genom att skriva över innehållet i de lagringsmedia där uppgifterna fanns.

Till paragrafen föreslås bli fogat ett nytt 4 mom. där det föreskrivs om Konkurrens- och konsumentverkets skyldighet att följa 39 § i förvaltningslagen. Konkurrens- och konsumentverket har en skyldighet att följa 39 § i förvaltningslagen både när verket företar inspektion i näringsidkarens lokaler och när det granskar tillfälliga kopior i sina egna lokaler. Enligt 39 § i förvaltningslagen ska en myndighet underrätta en part som direkt berörs av ärendet om tidpunkten då en inspektion som faller under myndighetens behörighet inleds, såvida syftet med inspektionen inte äventyras av en sådan underrättelse. Parten har rätt att närvara vid inspektionen och att framföra sin åsikt och ställa frågor om omständigheter som har samband med inspektionen. Medan inspektionen pågår ska parten om möjligt underrättas om inspektionens ändamål, hur den genomförs samt om fortsatta åtgärder. Inspektionen ska förrättas utan att inspektionsobjektet eller dess innehavare orsakas oskälig olägenhet. I 39 § i förvaltningslagen konstateras att den som förrättar inspektion ska utan dröjsmål avfatta en inspektionsberättelse över inspektionen. Av inspektionsberättelsen ska inspektionens förlopp och inspektionsförrättarens viktigaste iakttagelser framgå. Inspektionsberättelsen ska delges en part som har rätt att närvara vid inspektionen. Den näringsidkare som är föremål för inspektion och dennes representant har således rätt att närvara när konkurrens- och konsumentverket i sina egna lokaler genomför granskningar av den tillfälliga kopian av data. Av momentet följer således att Konkurrens- och konsumentverket inte i sina egna lokaler får granska en tillfällig kopia som tagits i en näringsidkarens lokaler, om näringsidkaren inte beretts ett tillfälle att närvara när kopian granskas.

De ändringar som föreslås i paragrafen har inte någon inverkan på den gällande lagens 44 § om ändringssökande. Det ska alltså i fortsättningen heller inte vara möjligt att anförda särskilda besvär över inspektionsbeslutet.

På basis av en annan regeringsproposition (RP 193/2017 rd) ska till paragrafen fogas ett nytt moment som har samband med avtalet mellan de nordiska konkurrensmyndigheterna om samarbete i konkurrensfrågor. Republikens president har den 20 april 2018 godkänt det nordiska avtalet om samarbete i konkurrensfrågor och stadfäst lagen om det nordiska avtalet om samarbete i konkurrensfrågor och lagen om ändring av konkurrenslagen. Bestämmelser om ikraftträdandet av lagarna utfärdas genom förordning av statsrådet.

36 §. Inspektioner av andra lokaler. I propositionen föreslås att paragrafen ändras på motsvarande sätt som 35 § i konkurrenslagen. Fortsatt inspektion med granskning av det elektroniska materialet i Konkurrens- och konsumentverkets egna lokaler ska således vara möjlig också i andra lokaler än sådana som avses i 35 §, om det finns grundad anledning att misstänka att där

förvaras bokföring eller andra handlingar som har samband med affärsverksamheten och föremålet för inspektionen och som kan ha betydelse för att ett brott mot konkurrensreglerna ska kunna bevisas.

Paragrafens 1 mom. kommer att ändras genom lagen om statens tillstånds- och tillsynsverk, så att hänvisningen till regionförvaltningsverkets tjänstemän stryks ur bestämmelsen.

Till paragrafen föreslås bli fogat ett nytt 4 mom. med bestämmelser om Konkurrens- och konsumentverkets rätt att i samband med inspektioner av andra än näringsidkarens affärslokaler göra tillfälliga kopior av elektroniskt material, dvs. datalagringar och data, samt att göra sökningar i dessa i sina egna lokaler. I 4 mom. föreskrivs dessutom om Konkurrens- och konsumentverkets skyldighet att förstöra de tillfälliga kopiorna av data efter att inspektionen är genomförd. Bestämmelsens motiveringar är desamma som motiveringarna till 35 §.

Till paragrafen föreslås bli fogat ett nytt 5 mom. där det föreskrivs om tillämpligheten av 39 § i förvaltningslagen på de inspektioner som förrättas av Konkurrens- och konsumentverket. Bestämmelsens motiveringar är desamma som motiveringarna till 35 §.

På basis av en annan regeringsproposition (RP 193/2017 rd) ska till paragrafen fogas ett nytt moment som har samband med det nordiska avtalet om samarbete i konkurrensfrågor. Republikens president har den 20 april 2018 godkänt avtalet om samarbete i konkurrensfrågor mellan konkurrensmyndigheterna i de nordiska länderna och stadfäst lagen om det nordiska samarbetet i konkurrensfrågor och lagen om ändring av konkurrenslagen. Bestämmelser om ikraftträdandet av lagarna utfärdas genom förordning av statsrådet.

37 §. Förfarandet vid inspektioner. Till 1 mom. läggs till orden "oberoende av lagringsmedia" för att skapa klarhet i att inspektionsrätten är oberoende av det medium på vilket materialet lagrats. Således har de tjänstemän som förrättar inspektion rätt att oberoende av lagringsmedia granska och ta kopior av näringsidkarnas och sammanslutningarnas affärskorrespondens, bokföring, dataregistreringar och andra handlingar och data som kan ha betydelse för tillsynen över att denna lag samt de bestämmelser som utfärdats med stöd av den följs.

Verkets rätt att företa inspektioner baserar sig på konkurrenslagen, men innehållet i inspektionerna samt verkets och företagets rättigheter och skyldigheter regleras utöver konkurrenslagen också i förvaltningslagen. I den gällande lagstiftningen finns inga uttryckliga bestämmelser om exempelvis rätt att undersöka mobiltelefoner. I den nuvarande datatekniska omgivningen är det dock viktigt att klargöra att Konkurrens- och konsumentverket får undersöka alla lagringsmedia som används av det företag som är föremål för inspektion.

Särskild noggrannhet bör iakttas vid undersökningen av mobil utrustning eftersom den, i större utsträckning än andra anordningar som är föremål för undersökning, kan innehålla material som omfattas av integritetsskyddet. Sådant material som omfattas av integritetsskyddet är exempelvis e-postmeddelanden som har samband med privatlivet. Verket har rätt att försäkra sig om huruvida ett material faller inom Konkurrens- och konsumentverkets inspektionsbefogenheter, men till inspektörernas tjänsteplikt hör att låta bli att närmare sätta sig in i material som konstaterats vara privat. Inspektörerna omfattas av tystnadsplikt när det gäller innehållet i det privata materialet. Med stöd av lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004) svarar arbetsgivaren för att dess företrädare eller personalmedlem under inspektionens gång eller efter den inte olagligt tar del av en arbetstagares material.

Förslaget som gäller oberoendet från det lagringsmedium som använts kan anses ligga i linje med artikel 6 i direktivförslaget om nationella konkurrensmyndigheters befogenheter. Enligt artikeln ska företrädare för nationella konkurrensmyndigheter som förrättar inspektion ha be-

fogenhet att granska räkenskaperna och andra affärshandlingar som avser verksamheten, oberoende av på vilket medium de lagras, inklusive rätten att få tillgång till information som är tillgänglig för den enhet som är föremål för inspektionen. Enligt punkt 21 i ingressen till direktivförslaget bör nationella administrativa konkurrensmyndigheters utredningsbefogenheter vara lämpade för att klara av den digitala miljön och bör göra det möjligt för de nationella konkurrensmyndigheterna att få all information i digital form, även uppgifter som erhållits på kriminalteknisk väg, som avser det företag eller den företagssammanslutning som är föremål för utredningsåtgärden, oavsett på vilket medium uppgifterna lagras, t.ex. på bärbara datorer, mobiltelefoner och annan mobil utrustning. Förslaget till klargörande av saken ligger således i linje med direktivförslaget.

39 §. Informationsutbytet mellan myndigheter. I paragrafen finns bestämmelser om informationsutbytet mellan Konkurrens- och konsumentverket och andra myndigheter. Paragrafens rubrik ska ändras så att den motsvarar det mer omfattande innehållet i paragrafen. Paragrafens rubrik i den gällande lagen "Utlämnande av sekretessbelagda handlingar till vissa myndigheter" ersätts med rubriken "Informationsutbytet mellan myndigheter".

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att Konkurrens- och konsumentverket har rätt att trots sekretessbestämmelserna lämna ut handlingar eller uppgifter till en annan myndighet som nämns i momentet, om det behövs för skötseln av den andra myndighetens lagstadgade uppgifter. Momentet förpliktar inte Konkurrens- och konsumentverket att lämna ut uppgifter och handlingar. Momentet gäller utlämnande av sådana handlingar eller uppgifter som verket fått eller upprättat i samband med utredningen av konkurrensbegränsningar enligt 2 och 4 a kap. och vid tillsynen över företagsförvärv enligt 4 kap. De uppgifter som lämnas ut kan således omfatta sådana uppgifter och handlingar som fåtts eller upprättats i samband med utredningen av förbjudna konkurrensbegränsningar mellan näringsidkare och missbruk av dominerande marknadsställning samt vid tillsynen över att konkurrensneutralitetsbestämmelserna iakttas och tillsynen över företagsförvärv.

Enligt 39 § i den gällande konkurrenslagen har Konkurrens- och konsumentverket rätt att lämna ut en sådan sekretessbelagd handling som verket fått eller upprättat i samband med skötseln av sina uppgifter enligt konkurrenslagen till Finansinspektionen, Energimarknadsverket, Kommunikationsverket och Patent- och registerstyrelsen. Enligt det föreslagna momentet ska Konkurrens- och konsumentverket kunna lämna ut uppgifter och handlingar, utöver de myndigheter som nämns i den gällande paragrafen, dessutom till förundersökningsmyndigheter, åklagare, Centralen för utredning av penningtvätt och Skatteförvaltningen. Energimarknadsverkets namn korrigeras i paragrafen så att där talas om Energimyndigheten.

Grundlagsutskottet har ansett att rätten till information, som går före sekretessbestämmelserna, i sista hand går ut på att den myndighet som är berättigad till informationen i och med sina egna behov åsidosätter de grunder och intressen som är skyddade genom den sekretess som gäller myndigheten som innehåller informationen (GrUU 49/2016 rd). Med beaktande av omfattningen av Konkurrens- och konsumentverkets rätt enligt 33 § att få upplysningar samt det att rätten till upplysningar också omfattar personuppgifter är andra myndigheters rätt att med stöd av 39 § 1 mom. få handlingar och information av Konkurrens- och konsumentverket bunden vid dessa myndigheters uppgifter enligt lag. I den föreslagna bestämmelsen uppräknas de ändamål för vilka Konkurrens- och konsumentverket har rätt att lämna ut sekretessbelagda uppgifter eller handlingar till någon annan myndighet.

Grundlagsutskottet har bedömt bestämmelserna om myndigheternas rätt att få och skyldighet att lämna ut uppgifter trots sekretessbestämmelserna med avseende på skyddet för privatliv och personuppgifter enligt 10 § 1 mom. i grundlagen (731/1999) och då noterat bland annat hur rätten är kopplad till nödvändighetskriteriet. Myndigheternas rätt att få och möjlighet att

lämna ut uppgifter kan enligt utskottet ha gällt "behövliga uppgifter" för ett visst syfte, om lagen ger en uttömmande förteckning över innehållet i uppgifterna. Om innehållet däremot inte anges i form av en förteckning, ska det i lagstiftningen ingå ett krav på att "uppgifterna är nödvändiga" för ett visst syfte (GrUU 17/2016 rd).

Med stöd av 39 § 1 mom. ska sekretessbelagda upplysningar eller handlingar kunna lämnas ut till Finansinspektionen för tillsynsuppgifter i samband med affärstransaktioner som hänför sig till leverans- och derivatavtal för el eller naturgas. Bestämmelsen motsvarar 71 § 1 mom. 11 b-punkten i lagen om Finansinspektionen där det föreskrivs om Finansinspektionens rätt att lämna ut sekretessbelagd information till Konkurrens- och konsumentverket. Bestämmelsen grundar sig på bestämmelserna om myndighetssamarbete i elmarknadsdirektivet (2009/72/EG) och naturgasmarknadsdirektivet (2009/73/EG).

Med stöd av 39 § 1 mom. 2 punkten ska sekretessbelagda uppgifter och handlingar få lämnas ut till Energimyndigheten för den tillsyn över el- och naturgasmarknaden som avses i 1 § 1 mom. i lagen om Energimyndigheten (870/2013). På samma sätt som i fråga om 39 § 1 mom. 1 punkten grundar sig rätten på bestämmelserna om myndighetssamarbete i elmarknadsdirektivet och naturgasmarknadsdirektivet.

Med stöd av 39 § 1 mom. 3 punkten ska sekretessbelagda uppgifter och handlingar få lämnas ut till Patent- och registerstyrelsen för tillsynsuppgifter som avses i 54 § 1 mom 1 punkten i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt och i 14 kap. i stiftelselagen (487/2015).

Med stöd av 39 § 1 mom. 4 punkten ska sekretessbelagda uppgifter och handlingar få lämnas ut till förundersökningsmyndigheterna för att förebygga, avslöja och utreda brott och föra brott till åtalsprövning samt med tanke på förundersökningsmyndigheternas andra uppgifter i anslutning till insamling och lagring av information. Med förundersökningsmyndigheter avses de myndigheter som nämns i 2 kap. 1 § i förundersökningslagen (805/2011).

Med stöd av 39 § 1 mom. 5 punkten ska sekretessbelagda uppgifter och handlingar få lämnas ut till åklagare med tanke på deras uppgifter enligt 6 § i lagen om åklagarväsendet (439/2011).

Med stöd av 39 § 1 mom. 6 punkten ska sekretessbelagda uppgifter och handlingar få lämnas ut till centralen för utredning av penningtvätt med tanke på skötseln av dess uppgifter enligt 2 § i lagen om centralen för utredning av penningtvätt (445/2017).

Med stöd av 39 § 1 mom. 7 punkten ska sekretessbelagda uppgifter och handlingar få lämnas ut till statens revisionsverk med tanke på skötseln av de revisionsuppgifter som föreskrivs i lagen om statens revisionsverk (676/2000).

Med stöd av 39 § 1 mom. 8 punkten ska sekretessbelagda uppgifter och handlingar få lämnas ut till Skatteförvaltningen med tanke på skötseln av uppgifter i anslutning till verkställandet av beskattningen, utövandet av skattekontroll och skötseln av uppgifter i samband med uppbörd, indrivning och redovisning av skatter och avgifter.

Med stöd av 39 § 1 mom. 9 punkten ska sekretessbelagda uppgifter och handlingar få lämnas ut till Kommunikationsverket med tanke på skötseln av de uppgifter som föreskrivs i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation, postlagen, lagen om stöd för byggande av bredband i glesbygdsområden (1186/2009), lagen om stark autentisering och elektroniska signaturer (617/2009), och i lagen om sambyggnad och samutnyttjande av nätinфраstruktur (276/2016).

Utlämnandet av information med tanke på skötseln av de uppgifter som föreskrivs i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation motsvarar Kommunikationsverkets och Konkurrens-

och konsumentverkets samarbetsskyldigheter, om vilka det föreskrivs i 308 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation. Bestämmelser om nämnda myndigheters skyldighet att lämna ut information finns i 318 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation. Bestämmelser om Konkurrens- och konsumentverkets rätt att lämna ut information till Kommunikationsverket finns dessutom i 44 § i lagen om stark autentisering och elektroniska signaturer. Kommunikationsverket kan dessutom ha behov av att av Konkurrens- och konsumentverket få uppgifter i anslutning till förfarandet för utnämning av företag som tillhandahåller samhällsomfattande tjänster enligt postlagen samt för tillsynen över iakttagandet av stöd villkoren i besluten om beviljande av stöd till bredbandsprojekt med stöd av lagen om stöd för byggande av bredband i glesbygdsområden samt vid skötseln av uppgifter enligt lagen om sambyggnad och samutnyttjande av nätinфраstruktur.

Lämnandet av uppgifter och handlingar på eget initiativ till myndigheter baserar sig å ena sidan på Konkurrens- och konsumentverkets lagstiftningsmässiga samarbetsskyldigheter och å andra sidan på behovet att genom myndighetssamarbete och informationsutbyte förbättra förutsättningarna för förebyggande av grå ekonomi och ekonomisk brottslighet. Uppnående av det sistnämnda målet förutsätts i statsrådets principbeslut om en strategi för bekämpning av grå ekonomi och ekonomisk brottslighet 2016–2020 (28.4.2016).

I det föreslagna 2 mom. föreskrivs att Konkurrens- och konsumentverket har rätt att av en i 4 § 1 mom. 1 och 3–8 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet avsedd myndighet samt av en i 4 § 2 mom. i den lagen avsedd part som sköter offentlig uppgift få en sådan handling eller uppgift som är nödvändig för att konkurrensbegränsningar enligt 2 och 4 a kap. i denna lag ska kunna utredas och tillsyn över företagsförvärv enligt 4 kap. ska kunna utövas.

På motsvarande sätt som andra myndigheters rätt enligt 1 mom. att få information och handlingar av Konkurrens- och konsumentverket ska också Konkurrens- och konsumentverkets rätt att få handlingar och uppgifter med stöd av 2 mom. vara bunden vid verkets lagenliga uppgifter. Detta skulle vara motiverat med tanke på de intressen som ska skyddas genom sekretessbeläggningen samt för att de uppgifter som lämnas till Konkurrens- och konsumentverket kan också inbegripa personuppgifter. Konkurrens- och konsumentverket ska ha rätt att av en annan myndighet eller av en part som sköter offentlig uppgift få handlingar och uppgifter för att kunna utreda förbjudna konkurrensbegränsningar mellan näringsidkare och missbruk av dominerande marknadsställning samt utöva tillsyn över att konkurrensneutralitetsbestämmelserna iakttas och tillsyn över företagsförvärv. Konkurrens- och konsumentverket får använda de uppgifter och handlingar som erhållits endast till det ändamål för vilket de har samlats in. Konkurrens- och konsumentverket ska ha rätt att få en handling eller uppgift avgiftsfritt.

Det går inte att på ett uttömmande sätt i förväg beskriva alla betydelsefulla uppgifter som andra myndigheter fått eller handlingar som de upprättat. De praktiska erfarenheterna visar dock att exempelvis hos Skatteförvaltningen samlas sådana uppgifter om företagets verksamhetsvolym, fullgörande av betalningsskyldigheter, ansvariga personer och kopplingar mellan företag som är av betydelse för tillsynen över att förbudet mot konkurrensbegränsningar iaktas. På samma sätt kan det vid förundersökningen av olika slags bedrägeri- och korruptionsbrott komma fram uppgifter som skulle kunna leda till att också en undersökning av misstänkt konkurrensbegränsning inleds.

Hos andra myndigheter eller parter som sköter offentlig uppgift kan i samband med utförandet av deras egna uppgifter också samlas information och handlingar som skulle vara viktiga vid konkurrensneutralitetstillsynen och undersökningen av företagsförvärv. Exempelvis vid tillsynen över företagsförvärv är myndigheternas uppgifter om bl.a. anbudsförfaranden och upphandlingar ofta nödvändiga för att en sådan ekonometrisk analys som bedömningen av ett fö-

retagsförvärvs konsekvenser för konkurrensen förutsätter ska kunna göras. Vid konkurrensneutralitetstillsynen kan de uppgifter som andra har i sin besittning för sin del visa sig vara nödvändiga exempelvis vid utredningen av omfattningen av en viss neutralitetsstörning och identifiering av näringsidkare som är verksamma inom branschen. Eftersom det är omöjligt att förteckna sådana datainnehåll som omfattas av Konkurrens- och konsumentverkets rätt att få information, ska de uppgifter som lämnas ut till Konkurrens- och konsumentverket vara nödvändiga för verket.

Konkurrens- och konsumentverket ska ha rätt att få uppgifter av sådana myndigheter som avses i 4 § 1 mom. 1 och 3–8 punkten samt i 2 mom. avsedd part som sköter offentlig uppgift i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. I 4 § 1 mom. i lagen avses med myndigheter 1) statliga förvaltningsmyndigheter samt övriga statliga ämbetsverk och inrättningar, 2) domstolar och övriga lagskipningsorgan, 3) statens affärsverk, 4) kommunala myndigheter, 5) Finlands Bank jämte Finansinspektionen samt Folkpensionsanstalten och andra självständiga offentligrättsliga inrättningar, dock så att denna lag i fråga om Pensionsskyddscentralens och Lantbruksföretagarnas pensionsanstalts handlingar tillämpas endast på det sätt som föreskrivs i 2 mom., 6) riksdagens ämbetsverk och inrättningar, 7) myndigheterna i landskapet Åland när de i landskapet utför uppgifter som ankommer på riksmyndigheterna, 8) nämnder, delegationer, kommittéer, kommissioner, arbetsgrupper, förrättningsmän och revisorer i kommuner och samkommuner samt andra därmed jämförbara organ som med stöd av en lag, en förordning eller ett beslut fattat av en myndighet som avses i 1, 2 eller 7 punkten har tillsatts för att självständigt utföra en uppgift. I 4 § 2 mom. i lagen föreskrivs att vad som sägs om en myndighet gäller även sammanslutningar, inrättningar, stiftelser och enskilda personer som utövar offentlig makt och som enligt en lag, en bestämmelse eller en föreskrift som meddelats med stöd av en lag eller en förordning utför ett offentligt uppdrag. Konkurrens- och konsumentverkets rätt att få upplysningar omfattar alla myndigheter som avses i 4 § 1 mom. i lagen, med undantag av i 4 § 1 mom. 2 punkten avsedda domstolar och övriga lagskipningsorgan.

En näringsidkare som är föremål för Konkurrens- och konsumentverkets inspektion har på basis av offentlighetslagen rätt att få upplysningar om en handling eller uppgift som Konkurrens- och konsumentverket har fått av en annan myndighet för en undersökning som gäller näringsidkaren. Bestämmelser om en parts rätt att ta del av en handling finns i 11 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. I 38 § 2 mom. i konkurrenslagen föreskrivs på motsvarande sätt att en näringsidkare som är föremål för en utredning har rätt att på begäran antingen muntligt eller på annat lämpligt sätt få upplysningar om de handlingar som rör utredningen och i vilket skede behandlingen av ärendet är till den del detta kan ske utan men för utredningen av ärendet, om något annat inte föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet eller i Europeiska unionens rättsakter.

Den föreslagna rätten enligt 39 § 2 mom. att få sekretessbelagd information av andra myndigheter och parter som sköter offentlig uppgift möjliggör framför allt samarbetet på den operativa nivån mellan Konkurrens- och konsumentverket och andra tillsynsmyndigheter i syfte att upprätthålla sunda och fungerande marknader. Förslaget förbättrar kostnadseffektiviteten hos konkurrenstillsynen. De uppgifter som verket får av andra stöder verkets arbete för utredning av konkurrensbegränsningar i och med att kvaliteten på det datamaterial som används vid inriktningen av resurserna förbättras. Vid riktandet av verkets resurser skulle som bedömningsgrund också kunna beaktas den snedvridning av marknaden som grå ekonomi och ekonomisk brottslighet ofrånkomligen orsakar. Dessutom skulle verket på basis av de uppgifter som verket får av andra få sådan grundläggande information om den misstänkta marknaden och de misstänkta företagen som skulle göra utredningsverksamheten snabbare.

Det föreslagna 39 § 2 mom. är delvis överlappande med den föreslagna 33 §. Bestämmelserna avviker dock från varandra på den punkten att i 33 § samlas bestämmelserna om den upplys-

ningsskyldighet för näringsidkare, upphandlande enheter och offentliga samfund som gäller skaffandet av uppgifter i sådana ärenden som verket behandlar. Bestämmelserna i 39 § 2 mom. å sin sida är avsett att stöda verkets rätt att få information vid det operativa samarbetet med andra myndigheter.

I 3 mom. föreskrivs att Konkurrens- och konsumentverkets rätt enligt 1 mom. att lämna ut sekretessbelagda uppgifter och handlingar ska dock inte omfatta sådana uppgifter och handlingar enligt 14 §, t.ex. företagsförklaring, uppgifter och bevis, som lämnats in vid ansökan om befrielse från påföljdsavgift i kartellfall. Rätten omfattar inte heller sådana uppgifter och handlingar enligt 15 §, t.ex. företagsförklaring, uppgifter och handlingar, som lämnas in vid ansökan om nedsättning av påföljdsavgiften i kartellfall. Bestämmelserna om befrielse från påföljdsavgift och nedsättning av påföljdsavgiften ger sådana näringsidkare som deltar i hemliga karteller möjlighet att frigöra sig från kartellen och, om de kriterier som anges i konkurrenslagen uppfylls, antingen bli befriade från påföljdsavgift eller få nedsättning i påföljdsavgiften som bestäms på grund av konkurrensbegränsningen (s.k. leniency-system). Det är nödvändigt att sådana uppgifter som tillställts myndigheten i syfte att bli befriad från påföljdsavgift eller få nedsättning i påföljdsavgiften lämnas utanför informationsutbytet mellan myndigheter för att funktionen av leniency-systemet ska kunna säkerställas. Näringsidkarens incitament att avslöja en hemlig kartell skulle minska, om det var möjligt att Konkurrens- och konsumentverket i detta syfte till en annan myndighet skulle lämna ut de handlingar och uppgifter som det fått. Det förbud mot utlämning av uppgifter som föreskrivs i momentet omfattar inte sådana uppgifter som fås i samband med ett fall med missbruk av dominerande marknadsställning, fastän den föreslagna påföljdsavgiften skulle nedsättas på basis av 18 §.

I den föreslagna paragrafen skulle det inte behöva föreskrivas om hemlighållandet av handlingar och uppgifter som är föremål för informationsutbytet, eftersom skyldigheten att iaktta sekretess och grunderna för den bestäms enligt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. De handlingar som är sekretessbelagda hos en myndighet med stöd av den ovan nämnda allmänna lagen förblir således sekretessbelagda också hos den myndighet till vilken de överlämnas.

I 4 mom. föreskrivs att informationsutbytet enligt 1 och 2 mom. ska kunna ske genom teknisk anslutning, om en sådan står till förfogande eller på annat sätt i elektronisk form.

45 §. Temporära bestämmelser. I 2 mom. föreskrivs att Konkurrens- och konsumentverket ska fatta beslut i huvudsaken och göra eventuell framställning om bestämmande av påföljdsavgift till marknadsdomstolen inom 90 dagar från det att ett temporärt beslut har meddelats. Enligt den gällande konkurrenslagen ska beslut i huvudsaken fattas och eventuell framställning om bestämmande av påföljdsavgift göras inom 60 dagar.

Fattandet av beslut i huvudsaken och görandet av eventuell framställning till marknadsdomstolen inom 60 dagar från det att ett temporärt beslut meddelats har inte visat sig vara realistiskt på grund av den analys som beslutsfattandet kräver, och bestämmelsen har aldrig tillämpats på grund av fristen. Genom ändringen förlängs Konkurrens- och konsumentverkets frist för utredning av ärendet innan något beslut i huvudsaken fattas eller framställning om bestämmande av påföljdsavgift görs. Behovet av temporära beslut kan ha samband med exempelvis fall som gäller den elektroniska kommunikationen, energisektorn eller transportsektorn eller med väsentliga verksamhetsbetingelser (essential facilities). Vid konkurrenstillsynen förekommer det situationer där en allvarig och oåterkallelig skada på konkurrensen kan undvikas endast genom snabba och tidsenliga åtgärder, men undersökningen av misstänkt konkurrensbegränsning är ofta arbetsamt och framskrider långsamt. Syftet med förlängning av fristen är att temporära beslut skulle utgöra ett mer användbart redskap än tidigare för konkurrenstillsynen vid Konkurrens- och konsumentverket.

Marknadsdomstolen kan enligt den gällande konkurrenslagen och också i fortsättningen kunna förlänga den behandlingsfrist som Konkurrens- och konsumentverket har. Marknadsdomstolen ska således medan fristen på 90 dagar pågår på ansökan av verket kunna förlänga fristen. De dagar som avses i denna paragraf är kalenderdagar, inte arbetsdagar. Om Konkurrens- och konsumentverket inte inom föreskriven tid fattar beslut i huvudsaken eller gör framställning till marknadsdomstolen, förfaller förbudet eller åläggandet på samma sätt som enligt den gällande konkurrenslagen.

1.3 Lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi

6 §. *Syftet med fullgöranderapporter.* Det föreslås att 6 § 1 mom. i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi ändras så att enheten på Konkurrens- och konsumentverkets begäran skulle kunna utarbeta en fullgöranderapport med tanke på tillsynen över att de förbud mot konkurrensbegränsningar som finns i 2 kap. i konkurrenslagen och i artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget iakttas. Bestämmelserna i 2 kap. i konkurrenslagen och i artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget motsvarar varandra i sak, och enligt 3 § i konkurrenslagen ska Konkurrens- och konsumentverket tillämpa också artiklarna 101 och 102 i EUR-fördraget när en konkurrensbegränsning kan påverka handeln mellan Europeiska unionens medlemsstater.

Förbuden mot konkurrensbegränsningar enligt 2 kap. i konkurrenslagen gäller begränsningar som baserar sig på avtal mellan näringsidkare och s.k. samordnade förfaranden, såsom karteller och avtal mellan företag i olika produktions- eller distributionsled, som exempelvis kan begränsa kundrelationer, försäljningsområden, prissättningen eller leveranskällorna. Bestämmelser om dessa begränsningar finns i 2 kap. 5 § i konkurrenslagen och i artikel 101 i EUF-fördraget. Dessutom föreskrivs det i artikel 102 i EUF-fördraget och i 2 kap. 7 § i konkurrenslagen på ett sakligt enhetligt sätt om förbudet mot missbruk av dominerande marknadsställning.

Bestämmelser om Konkurrens- och konsumentverkets uppgifter finns i lagen om Konkurrens- och konsumentverket (661/2012). Enligt 2 § 1 mom. 2 punkten i den lagen sköter verket de uppgifter som ålagts verket i konkurrenslagen och utövar tillsyn över att de beslut som fattats med stöd av konkurrenslagen iakttas. Enligt 31 § i konkurrenslagen ska Konkurrens- och konsumentverket reda ut konkurrensbegränsningar och deras verkningar samt vidta åtgärder för att undanröja en förbjuden konkurrensbegränsning. I 3 kap. i konkurrenslagen finns bestämmelser om påföljder för förbjudna konkurrensbegränsningar. De viktigaste bland dessa är i praktiken verkets rätt att förordna om att ett förfarande som strider mot förbudet ska upphöra samt rätt att göra en framställning till marknadsdomstolen för bestämmande av en påföljdsavgift för åtgärder som bryter mot förbudet. Bestämmelser om verkets utredningsbefogenheter finns i 5 kap.

Med hjälp av fullgöranderapporterna skulle också konkurrenstillsynens kostnadseffektivitet kunna förbättras. Fullgöranderapporten stöder verkets arbete för utredning av konkurrensbegränsningar för det första i och med att kvaliteten på det datamaterial som används vid inriktningen av resurserna förbättras. Vid riktandet av resurserna skulle man dessutom bättre kunna beakta den snedvridning av marknaden som grå ekonomi och ekonomisk brottslighet ofrånkomligen orsakar. Med hjälp av fullgöranderapporterna får verket sådana grundläggande uppgifter om de misstänkta företagen som gör att utredningsverksamheten går snabbare. Sådana uppgifter är exempelvis uppgifterna om företagets kopplingar till andra företag, uppgifterna om hur företagets affärsverksamhet fördelar mellan hemlandet och EU-området samt uppgifterna om entreprenader som ett företag deltar i. Om sådana uppgifter begärs direkt av företaget kan förutsättningarna för Konkurrens- och konsumentverkets utrednings- och undersökningsverksamhet äventyras.

Fullgöranderapporten ger dessutom information om de ansvariga personerna vid företaget, deras aktieinnehav och kopplingar till andra företag samt om eventuella skalbolag. Dyliga uppgifter är nödvändiga vid valet av inspektionsobjekt, identifieringen av funktionsmekanismen hos en eventuell kartell samt ofta vid konstaterandet av s.k. gemensam dominerande marknadsställning. Uppgifterna om ansvariga personer vid företag och aktieägare i företag är nödvändiga också för att s.k. en ekonomisk enhet som inte omfattas av förbudet mot karteller ska kunna identifieras.

Utredningsenheten utarbetar på begäran av de myndigheter som nämns i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi fullgöranderapporter om organisationer och organisationsanknutna personer. Syftet med fullgöranderapporterna är att ge en huvudsakligen på sekretessbelagd myndighetsinformation baserad helhetsbild av den organisation eller de organisationsanknutna personer som rapporten gäller och stödja den uppgift som den myndighet som framställt begäran har genom att underlätta och effektivisera den informationsinhämtning som anknyter till uppdraget och samtidigt stödja bekämpningen av grå ekonomi genom att utöka kännedomen hos den myndighet som behandlar saken om hur organisationen eller den organisationsanknutna personen har skött sina lagstadgade skyldigheter.

I 5 § 4 mom. i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi föreskrivs att utredningsenheten ska i fullgöranderapporten beskriva hurdan verksamhet och ekonomi en organisation eller en organisationsanknuten person samt en organisation eller organisationsanknuten person med direkt eller indirekt koppling till de förstnämnda har och hur de fullgör sina skyldigheter i anknytning till skatter, lagstadgade pensionsförsäkrings-, olycksfallsförsäkrings- och arbetslöshetsförsäkringsavgifter och avgifter som tullen tar ut. Syftet med fullgöranderapporter är alltså att ge den myndighet som begärt rapporten en helhetsbild av vilken slags ekonomisk verksamhet som objektet bedriver och hur den har fullgjort de lagenliga förpliktelserna i anslutning till skatter, lagstadgade pensionsförsäkrings-, olycksfallsförsäkrings- eller arbetslöshetsförsäkringsavgifter som följer av verksamheten eller sina registrerings-, försäkrings-, anmälningsskyldigheter i anslutning till de avgifter som tullen tar ut. Av fullgöranderapporten framgår dessutom objektets förmåga att fullgöra sina skyldigheter och det till vilka andra organisationer eller organisationsanknutna personer som objektet har en koppling till genom ansvarsställning eller innehav. Den fullgöranderapport som utarbetas och ställs till Konkurrens- och konsumentverkets förfogande omfattar också sådana uppgifter om organisationsanknutna personer om vilka det föreskrivs i 5 § 4 mom.

Innehållet i en fullgöranderapport består huvudsakligen av sådana uppgifter som finns i myndighetsregister och som är sekretessbelagda. Informationsinnehållet i fullgöranderapporten bestäms i enlighet med 7 § 1 mom. i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi på basis av det hurdan rätt den myndighet som begärt fullgöranderapporten har att få sekretessbelagd information för ändamålet i fråga. Fullgöranderapporten utvidgar alltså inte den myndighets rätt till information som begär rapporten, utan rapporten utarbetas på basis av de uppgifter som myndigheten åläggs någon annanstans i lag och den rätt till information som bestäms på basis av dem.

1.4 Lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter

18 §. Skatteförvaltningens rätt att lämna uppgifter på eget initiativ. I paragrafens 14 punkt föreskrivs enligt förslaget att Skatteförvaltningen trots bestämmelserna om sekretess på eget initiativ till Konkurrens- och konsumentverket kan lämna sådana beskattningsuppgifter som kan ha betydelse för tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om konkurrensbegränsningar i 2 kap. i konkurrenslagen och artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Skatteförvaltningen kan ge Konkurrens- och konsumentverket beskattningsuppgifter jämte identifieringsuppgifter om den skattskyldige om förbjudna konkurrensbegränsningar mellan näringsidkare samt om

missbruk av dominerande marknadsställning. Exempelvis användningen av skalbolag vid karteller eller avgifter från ett företag till ett annat för att upprätthålla en anbudskartell är fenomen där skattekontrollen och konkurrenstillsynen kan ha samband med varandra. Spårningen av karteller och planeringen av kartellövervakningen kan också mera allmänt ske på ett mer kostnadseffektivt sätt om sådan information som fås av Skatteförvaltningen kan utnyttjas vid den. På motsvarande sätt skulle tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om förbud mot dominerande marknadsställning lyckas bättre om Skatteförvaltningen på eget initiativ skulle kunna lämna Konkurrens- och konsumentverket beskattningsuppgifter jämte identifieringsuppgifter om den skattskyldige. Här kan man hänvisa exempelvis till underprissättning eller osunda rabatter genom försummelse av skatter och avgifter.

2 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt. Ändringen av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi föreslås dock träda i kraft tidigast den 1 oktober 2018 på grund av de utvecklings- och ändringsarbeten som måste göras på datasystemen.

Bestämmelserna i 30 a § 1 mom. samt 30 c, 30 d och 33 § i lagen om ändring av konkurrenslagen (lagförslag nr 2) föreslås dock träda i kraft först den 1 januari 2020. Bestämmelsen om separat redovisning och de ändringar som gäller landskapen ska således träda i kraft samtidigt som landskapslagen träder i kraft.

Bestämmelserna i 33 § i lagen om temporär ändring av konkurrenslagen (lagförslag nr 1) föreslås vara i kraft till och med den 31 december 2019.

Den föreslagna ikraftträdandebestämmelsen betyder alltså att också konkurrenslagens 30 d § om upplysningsskyldighet i samband med neutralitetsärenden ska upphävas så snart som möjligt (lagförslag nr 1) och att den nya 30 d § om separat redovisning ska träda i kraft först den 1 januari 2020. I ingressen till lagförslag 2 saknas av denna anledning tills vidare författningsnumret på lagförslag 1. Numret kommer att läggas till senare.

Den gällande konkurrenslagens 30 d § ska upphävas som onödig, eftersom i konkurrenslagens 33 § föreslås upplysningsskyldigheterna enligt 33 § och 30 d § i den gällande lagen bli sammanförda. Bestämmelserna i 33 § om skyldighet att lämna upplysningar ska enligt lagförslag nr 1 träda i kraft så snart som möjligt och ska gälla en bestämd tid, dvs. till och med den 31 december 2019. Därefter ska 33 § i enlighet med lagförslag nr 2 tillämpas också på landskapen och enheter som de har bestämmande inflytande över.

För landskapens del har vid ikraftträdandet beaktas ikraftträdandet av den föreslagna landskapslagen. När det gäller kommuner och samkommuner har i fråga om ikraftträdandet beaktats samtidigtheten med de bestämmelser om separat redovisning som ska fogas till kommunallagen.

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

3.1 Inspektioner

Grundlagsutskottet har tagit ställning till Konkurrens- och konsumentverkets inspektionsbefogenheter.

Den första bestämmelsen om genomsökning av bostäder (20 a § i lagen om konkurrensbegränsningar) utfärdades år 2004 genom grundlagsutskottets medverkan. Utskottet ansåg då att 20 a § i lagförslaget är relevant med tanke på hemfridsskyddet i 10 § i grundlagen. Utskottet

konstaterade att det i sin tidigare praxis hade ansett att proportionalitetskravet beträffande en begränsning av en grundläggande fri- och rättighet inte uppfylls när inspektion förrättas i affärslokaler som omfattas av hemfridsskyddet vid misstanke om ett sådant brott som högst kan leda till böter (GrUU 40/2002 rd, s. 2). När det å andra sidan gäller inspektioner för kontroll av hur stöd och bidrag som beviljats av offentliga medel används hade utskottet vid bedömningen av inspektionernas tillåtlighet ansett att inspektioner kan tillåtas om det finns grundad anledning att misstänka sådana straffbara förseelser som allra högst ger ett bötesstraff (GrUU 69/2002 rd, s. 2—3). I ljuset av denna praxis ansåg grundlagsutskottet det vara helt klart att det måste föreligga grundad anledning att misstänka att lagen överträtts eller kommer att överträdas på ett straffbart sätt för att inspektion ska vara tillåtlig i konstitutionellt hänseende.

Utskottet ansåg att rätten till genomsökning av bostäder som skyddas av hemfrid i förordningen om tillämpning av EG:s konkurrensregler kopplas samman med en allvarlig överträdelse av artikel 81 eller 82 i EG-fördraget (numera artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget). Gärningen kan vara ett brott och följaktligen straffbar. Men det behöver inte nödvändigtvis alltid vara så. För den som bryter mot bestämmelserna i de nämnda artiklarna ska bestämmas en påföljdsavgift (konkurrensbrottsavgift). Utskottet kom fram till att det inte strider mot utskottets nya tolkningspraxis att inspektionsrätten är sammankopplad med ett förfarande som är sanktionerat med en straffavgift och att lagförslaget således kunde behandlas i vanlig lagstiftningsordning (GrUU 7/2004 rd, s.2/II och GrUU 40/2010 rd, s. 3—4).

Eftersom lagens bestämmelser om genomsökning av bostäder i 36 § i konkurrenslagen har utfärdats genom grundlagsutskottets medverkan och inga ändringar föreslås i genomsökning av bostäder, är de föreslagna bestämmelserna inte problematiska. Den enda ändring som berör genomsökningen av bostäder är att det efter inspektionen skulle vara möjligt att i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler göra sökningar i de tillfälliga kopior som tagits i samband med genomsökningen av bostäder. Förfarandet skulle förkorta den tid som tjänstemän behöver vistas i utrymmen som används för boende av permanent natur.

Det föreslås en ändring också i bestämmelserna om inspektioner av affärslokaler. Enligt den skulle det vara möjligt att i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler göra sökningar i de tillfälliga kopior som tagits i samband med inspektioner. Dessutom görs det en precisering att inspektionsrätten ska vara oberoende av lagringsmedia.

I propositionen föreslås inte någon ändring i bestämmelserna om överklagande eller i bestämmelsen om skyddet för utomstående juridisk rådgivning. Rättsskyddsmedlen i samband med inspektioner och skyddet för utomstående juridisk rådgivning samt de aspekter som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i anslutning därtill har dock behandlats på sidorna 27—39 i arbetsgruppsbetänkandet.

3.2 Informationsutbyte

Grundlagsutskottet har bedömt bestämmelserna om myndigheternas rätt att få och skyldighet att lämna ut information trots sekretess med avseende på skyddet för privatliv och personuppgifter i 10 § 1 mom. i grundlagen.

Enligt grundlagsutskottets etablerade ståndpunkt bör myndigheternas möjligheter att få uppgifter genom en teknisk anslutning nämnas i lag, om de uppgifter som myndigheten erhåller kan innehålla personuppgifter (bl.a. GrUU12/2002 vp). Eftersom det är möjligt att de uppgifter som Konkurrens- och konsumentverket erhåller på basis av 33 och 39 § i konkurrenslagen innehåller också personuppgifter, har det i båda paragraferna tagits in en bestämmelse om att uppgifterna kan lämnas till Konkurrens- och konsumentverket genom en teknisk anslutning eller på annat sätt i elektronisk form.

Enligt grundlagsutskottets ståndpunkt är sådan lagstiftning om informationsutbyte som innehåller ingen definition eller begränsning av vilka de eventuella mottagarna av informationen är eller i vilka syften informationen får utlämnas alltför vag och ska preciseras, för att lagen ska kunna stiftas i vanlig lagstiftningsordning (GrUU46/2016 rd, GrUU49/2016 vp). I det föreslagna 39 § 1 mom. anges namnen på de myndigheter, dvs. mottagarna av information, till vilka Konkurrens- och konsumentverket trots sekretessbestämmelserna skulle kunna lämna ut en handling eller uppgift som verket upprättat eller fått vid skötseln av uppgifter enligt konkurrenslagen och som myndigheten i fråga behöver för att den uppgift som uttryckligen nämns i paragrafen ska kunna utföras. I bestämmelsen uppräknas således de ändamål för vilka Konkurrens- och konsumentverket har rätt att lämna ut sekretessbelagda uppgifter eller handlingar. Således kan 39 § 1 mom. i konkurrenslagen stiftas i vanlig lagstiftningsordning då man i momentet räknar upp mottagarna av informationen, och bestämmelserna om ändamålet som förutsättning för utlämnande av uppgifter följer grundlagsutskottets praxis i fråga om skyddet för de intressen som ska skyddas genom sekretessbestämmelserna (GrUU49/2016 rd).

Lagförslagen innehåller inte några sådana inskränkningar av de grundläggande fri- och rättigheterna eller andra författningsrättsliga aspekter som skulle vara problematiska ur grundlagens synpunkt. Därför är det motiverat att anse att de lagförslag som ingår i propositionen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring och temporär ändring av konkurrenslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i konkurrenslagen (948/2011) 30 d §, sådan den lyder i lag 595/2013, och
ändras temporärt 33 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 662/2012, som följer:

33 §

Skyldighet att lämna upplysningar

En näringsidkare, en sammanslutning av näringsidkare, en upphandlande enhet, en kommun, en samkommun och staten samt enheter som de har bestämmande inflytande över ska på uppmaning av Konkurrens- och konsumentverket oberoende av sekretessbestämmelserna ge verket alla de uppgifter och handlingar som behövs för utredning av en konkurrensbegränsnings innehåll, ändamål och verkningar samt för utredning av konkurrensförhållandena och för bedömning av ett företagsförvärv som avses i 4 kap. och ett förfarande, en verksamhetsstruktur och deras verkningar som avses i 4 a kap.

På uppmaning ska uppgifterna ges skriftligen. Uppgifterna kan lämnas med hjälp av en teknisk anslutning eller på annat sätt i elektronisk form.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 33 § gäller till och med den 31 december 2019.

2.

Lag

om ändring av konkurrenslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i konkurrenslagen (948/2011) 2 § 2 mom., 17 §, 26 § 1 och 2 mom., 30 a § 1 mom., 30 c §, 32 § 2 mom., 33 §, 37 § 1 mom., 39 § och 45 § 2 mom.,
av dem 17 § sådan den lyder i lag 1078/2016, 26 § 1 och 2 mom. samt 45 § 2 mom. sådana de lyder i lag 662/2012, 30 a § 1 mom. och 30 c § sådana de lyder i lag 595/2013, 32 § 2 mom. sådant det lyder i lagarna 662/2012 och 595/2013, 33 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 662/2012, 37 § 1 mom. sådant det lyder i lag 78/2015 och 39 § sådan den lyder i lag 1496/2016, samt

fogas till lagen en ny 30 d § i stället för den 30 d § som upphävts genom lag / , till 35 §, sådan den lyder i lag 662/2012, nya 3 och 4 mom. samt till 36 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 662/2012, nya 4 och 5 mom. som följer:

2 §

Begränsningar av tillämpningsområdet

Vad som föreskrivs i 5 § tillämpas inte på arrangemang som lantbruksproducenter, sammanslutningar av lantbruksproducenter, branschsammanlutningar eller sammanslutningar som bildas av sådana sammanslutningar har vidtagit, om arrangemanget uppfyller de innehållsmässiga förutsättningar som fastställts enligt artikel 42 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på basis av vilka konkurrensreglerna i artiklarna 101 och 102 i det fördraget inte ska tillämpas.

17 §

Förfarandet vid befrielse från påföljdsavgift och nedsättning av påföljdsavgiften i kartellfall

Ansökan om befrielse från påföljdsavgift enligt 14 § och nedsättning av påföljdsavgiften enligt 15 § ska göras hos Konkurrens- och konsumentverket. Konkurrens- och konsumentverket kan fastställa en frist inom vilken sökanden ska lämna Konkurrens- och konsumentverket den företagsförklaring, de uppgifter och de bevis som avses i 14 §.

Konkurrens- och konsumentverket beviljar näringsidkaren villkorlig befrielse från påföljdsavgift efter det att näringsidkaren har lämnat företagsförklaringen, uppgifterna och bevisen enligt 14 § till Konkurrens- och konsumentverket. Konkurrens- och konsumentverket tar inte ställning till andra ansökningar enligt 14 § i samma ärende innan verket har avgjort huruvida en villkorlig befrielse från påföljdsavgiften ska beviljas den näringsidkare som först inlämnat en ansökan.

Om näringsidkaren har lämnat in eller har för avsikt att lämna in en ansökan om befrielse från påföljd eller nedsättning av påföljden till Europeiska kommissionen eller den behöriga myndigheten i en annan av Europeiska unionens medlemsstater, får näringsidkaren i samma ärende hos Konkurrens- och konsumentverket med en förkortad ansökan ansöka om befrielse från påföljdsavgift enligt 14 § eller nedsättning av påföljdsavgiften enligt 15 §. Företrädesrätten för näringsidkarens ansökan vid Konkurrens- och konsumentverket bestäms enligt tidpunkten för inlämnande av den förkortade ansökningen.

Förfarandet avslutas med att Konkurrens- och konsumentverket meddelar ett skriftligt beslut om huruvida näringsidkaren uppfyller samtliga förutsättningar enligt 14 eller 15 samt 16 §.

Den företagsförklaring, de uppgifter och de bevis som har lämnats till Konkurrens- och konsumentverket för erhållande av befrielse enligt 14 § eller nedsättning av påföljdsavgiften enligt 15 § får inte användas till annat ändamål än för behandlingen vid Konkurrens- och konsumentverket, i marknadsdomstolen eller i högsta förvaltningsdomstolen av ett ärende som gäller ett föreläggande om att upphöra med en konkurrensbegränsning eller en skyldighet att leverera en nytting enligt 9 §, ett beslut om åtagande enligt 10 §, återkallande av gruppundantagsförmån enligt 11 § eller en framställning om påföljdsavgift enligt 12 §.

De uppgifter och bevis som avses i 5 mom. får dock användas också vid behandlingen av skadeståndstalan som väckts med stöd av lagen om konkurrensrättsligt skadestånd (1077/2016).

26 §

Behandlingsfrister

Konkurrens- och konsumentverket ska pröva en anmälan om företagsförvärv omedelbart. Initialt ska Konkurrens- och konsumentverket avgöra om fortsatt utredning ska företas i saken. Om Konkurrens- och konsumentverket inte meddelar beslut om fortsatt utredning inom 23 arbetsdagar från det att anmälan togs emot, anses företagsförvärvet ha blivit godkänt. Fristen börjar inte löpa om anmälan har väsentliga brister.

Om Konkurrens- och konsumentverket inte uppställer några villkor för eller gör någon framställning om förbud mot företagsförvärvet inom 69 arbetsdagar från det att verket fattade beslut om fortsatt utredning, anses företagsförvärvet ha blivit godkänt. Marknadsdomstolen kan förlänga fristen med högst 46 arbetsdagar.

30 a §

Konkurrens- och konsumentverkets behörighet

Konkurrens- och konsumentverket ska i första hand förhandlingsvägen försöka undanröja ett förfarande eller en verksamhetsstruktur som tillämpas i den ekonomiska verksamhet vilken bedrivs av en kommun, en samkommun, ett landskap, staten eller en enhet som de har bestämmande inflytande över och som när varor eller tjänster erbjuds

1) snedvrider eller kan bidra till att snedvrida förutsättningarna för en sund och fungerande konkurrens på marknaden,

2) hindrar eller kan bidra till att hindra att en sund och fungerande ekonomisk konkurrens uppstår eller utvecklas, eller

3) står i strid med kravet på marknadsmässig prissättning i 128 § i kommunallagen (410/2015).

30 c §

Meddelande av förbud, föreläggande eller åläggande

Om de förhandlingar som avses i 30 a § inte leder till resultat, ska Konkurrens- och konsumentverket förbjuda kommunen, samkommunen, landskapet eller staten att använda förfarandet eller verksamhetsstrukturen eller som villkor för förfarandet eller den fortsatta verksamheten meddela ålägganden som säkerställer jämlika verksamhetsförutsättningar på marknaden. Konkurrens- och konsumentverket får dock inte förordna att verksamheten i sin helhet ska upphöra, om utförandet av uppgiften baserar sig på lagstiftning.

30 d §

Separat redovisning

Om i 30 a § avsedda kommuner, samkommuner, landskap eller staten eller enheter som de har bestämmande inflytande över bedriver ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden, ska de ha separat redovisning för denna verksamhet så att de

1) verksamhetsvis korrekt konterar och fördelar inkomsterna och utgifterna på grundval av konsekvent tillämpade och sakligt motiverade principer för kostnadsredovisning, samt

2) som tilläggsuppgift ger en klar beskrivning av de i 1 punkten avsedda principerna för kostnadsredovisning.

Intäkterna från och kostnaderna för verksamheten ska presenteras i form av en resultaträkning som upprättas för varje räkenskapsperiod och som ska kunna härledas från den i 1 mom. avsedda aktörens bokföring och som ska upprättas enligt bestämmelserna i bokföringslagen eller enligt andra redovisningsbestämmelser som tillämpas på aktören i fråga.

Resultaträkningarna och tilläggsuppgifterna är offentliga och de ska presenteras som en not till bokslutet.

Konkurrens- och konsumentverket utövar tillsyn över fullgörandet av skyldigheterna enligt 1 och 2 mom. Om en kommun, samkommun, ett landskap eller staten eller en enhet som de har bestämmande inflytande över försummar att fullgöra skyldigheterna enligt 1 eller 2 mom., kan Konkurrens- och konsumentverket ålägga kommunen, samkommunen, landskapet eller staten att vid vite lämna särredovisningen, resultaträkningen och bokslutet samt beskrivningen av principerna för kostnadsredovisningen inom den tid som verket bestämmer. På föreläggande och utdömande av vite tillämpas 46 §.

Bestämmelserna i 1—4 mom. tillämpas inte, om omsättningen inom den ekonomiska verksamhet som kommunen, samkommunen, landskapet, staten eller de enheter som de har bestämmande inflytande över bedriver i ett konkurrensläge på marknaden understiger 40 000 euro per år.

Bestämmelserna i 1—4 mom. tillämpas inte på verksamhet som avses i 30 b §.

32 §

Ärendenas angelägenhetsordning och lämnande av ett ärende utan prövning

Konkurrens- och konsumentverket kan lämna ett ärende utan prövning, om

1) det inte kan anses sannolikt att det är fråga om en förbjuden konkurrensbegränsning enligt 5 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt,

2) konkurrensen på marknaden i fråga totalt sett kan anses fungera trots den misstänkta konkurrensbegränsningen,

3) den begäran om åtgärd som lämnats in är uppenbart ogrundad,

4) det inte är sannolikt att det förfarande eller den verksamhetsstruktur som avses i 30 a § har betydande konsekvenser med tanke på förutsättningarna för en sund och fungerande konkurrens, eller

5) det inte kan anses sannolikt att den misstänkta konkurrensbegränsningen på ett betydande sätt påverkar förutsättningarna för en sund och fungerande konkurrens.

33 §

Skyldighet att lämna upplysningar

En näringsidkare, en sammanslutning av näringsidkare, en upphandlande enhet, en kommun, en samkommun, ett landskap och staten samt enheter som de har bestämmande inflytande över ska på uppmaning av Konkurrens- och konsumentverket oberoende av sekretessbestämmelserna ge verket alla de uppgifter och handlingar som behövs för utredning av en konkurrensbegränsnings innehåll, ändamål och verkningar samt för utredning av konkurrensförhållandena och för bedömning av ett företagsförvärv som avses i 4 kap. och ett förfarande, en verksamhetsstruktur och deras verkningar som avses i 4 a kap.

På uppmaning ska uppgifterna ges skriftligen. Uppgifterna kan lämnas med hjälp av en teknisk anslutning eller på annat sätt i elektronisk form.

35 §

Inspektioner i näringsidkares affärslokaler

Vid en inspektion enligt 1—2 mom. får Konkurrens- och konsumentverket företa granskning av tillfälliga kopior av data i sina egna lokaler. När inspektionen är slutförd ska Konkurrens- och konsumentverket förstöra de tillfälliga kopiorna av data.

På inspektioner som avses i denna paragraf tillämpas dessutom 39 § i förvaltningslagen.

36 §

Inspektioner i andra lokaler

Vid en inspektion enligt 1—3 mom. får Konkurrens- och konsumentverket företa granskning av tillfälliga kopior av data i sina egna lokaler. När inspektionen är slutförd ska Konkurrens- och konsumentverket förstöra de tillfälliga kopiorna av data.

På inspektioner som avses i denna paragraf tillämpas dessutom 39 § i förvaltningslagen.

37 §

Förfarandet vid inspektioner

Näringsidkare och sammanslutningar av näringsidkare ska för inspektioner ge Konkurrens- och konsumentverkets, regionförvaltningsverkets och Europeiska kommissionens tjänstemän eller personer som dessa bemyndigat tillträde till affärs- och lagerlokaler, markområden och fordon som de har i sin besittning. De tjänstemän som förrättar inspektion har rätt att oberoende av lagringsmediet granska och ta kopior av näringsidkarnas och sammanslutningarnas affärskorrespondens, bokföring, dataregistreringar och andra handlingar och data som kan ha betydelse för tillsynen över att denna lag samt de bestämmelser som utfärdats med stöd av den följs.

39 §

Informationsutbytet mellan myndigheter

Konkurrens- och konsumentverket kan på eget initiativ, trots bestämmelserna om sekretess, om det behövs lämna ut en uppgift eller handling som verket har fått eller upprättat i samband med skötseln av uppgifter enligt denna lag,

1) till Finansinspektionen för utförande av tillsynsuppgifter i samband med affärstransaktioner som hänför sig till leverans- och derivatavtal för el eller naturgas,

2) till Energimyndigheten för den tillsyn över el- och naturgasmarknaden som avses i 1 § 1 mom. i lagen om Energimyndigheten (870/2013),

3) till Patent- och registerstyrelsen för tillsynsuppgifter som avses i 54 § 1 mom. 1 punkten i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt (1494/2016) och i 14 kap. i stiftelselagen (487/2015),

4) till förundersökningsmyndigheter för att förebygga, avslöja och utreda brott och föra brott till åtalsprövning samt för andra uppgifter i enlighet med förundersökningsmyndigheternas syften med avseende på insamling och lagring av information,

5) till åklagare för uppgifter enligt 6 § i lagen om åklagarväsendet (439/2011),

6) till centralen för utredning av penningtvätt för uppgifter enligt 2 § i lagen om centralen för utredning av penningtvätt (445/2017),

7) till statens revisionsverk för skötseln av de revisionsuppgifter som föreskrivs i lagen om statens revisionsverk (676/2000),

8) till Skatteförvaltningen för uppgifter som gäller verkställande av beskattning, utövande av skattekontroll samt uppbörd och indrivning av skatter och avgifter,

9) till Kommunikationsverket för uppgifter enligt lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014), postlagen (415/2011), lagen om stöd för byggande av bredband i glesbygdsområden (1186/2009), lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster (617/2009) och lagen om sambyggnad och samutnyttjande av nätinфраstruktur (276/2016).

Konkurrens- och konsumentverket har trots sekretessbestämmelserna rätt att av en i 4 § 1 mom. 1 och 3–8 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet avsedd myndighet samt av en i 4 § 2 mom. i den lagen avsedd part som sköter offentlig uppgift få en sådan handling eller uppgift som är nödvändig för att konkurrensbegränsningar enligt 2 kap. och 4 a kap. i denna lag ska kunna utredas och tillsyn över företagsförvärv enligt 4 kap. ska kunna utövas.

Konkurrens- och konsumentverkets rätt enligt 1 mom. omfattar inte sådana handlingar och uppgifter som näringsidkaren lämnat in till Konkurrens- och konsumentverket för att ansöka om befrielse från påföljdsavgift enligt 14 § eller nedsättning av påföljdsavgiften enligt 15 § i kartellfall.

Informationsutbytet enligt 1 och 2 mom. kan genomföras genom en teknisk anslutning eller på annat sätt i elektronisk form. Konkurrens- och konsumentverket har rätt att få informationen utan avgift.

45 §

Temporära bestämmelser

Konkurrens- och konsumentverket ska fatta beslut i huvudsaken och göra en framställning till marknadsdomstolen enligt 12 § 3 mom. om bestämmande av påföljdsavgift inom 90 dagar från det att ett temporärt beslut har meddelats. På ansökan av Konkurrens- och konsumentverket inom ovan nämnda tid kan marknadsdomstolen förlänga tidsfristen. Om Konkurrens- och konsumentverket inte inom föreskriven tid fattar beslut i huvudsaken eller gör framställning till marknadsdomstolen, förfaller förbudet eller åläggandet.

Denna lag träder i kraft den 20 . Bestämmelserna i 30 a § 1 mom. och i 30 c, 30 d och 33 § träder dock i kraft först den 1 januari 2020.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi (1207/2010) 6 § 1 mom. 22 punkten, sådan den lyder i lag 923/2017, samt
fogas till 6 § 1 mom., sådant det lyder i lagarna 308/2016, 858/2016, 1159/2016, 1413/2016, 1419/2016, 324/2017, 454/2017, 923/2017 och 1112/2017, en ny 23 punkt som följer:

6 §

Syftet med fullgöranderapporter

Fullgöranderapporter utarbetas till stöd för

-
- 22) skötsel av de uppgifter som avses i 14, 17 och 18 § i lagen om leverantörer av kombinerade resetjänster (921/2017),
23) Konkurrens- och konsumentverkets uppgifter vid tillsynen över iakttagandet av i 2 kap. i konkurrenslagen (948/2011) föreskrivna förbud mot konkurrensbegränsningar.
-

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 18 § i lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter (1346/1999) 18 § 1 mom. 13 punkten, sådan den lyder i lag 22/2018, samt
fogas till 18 § 1 mom., sådant det lyder i lagarna 1108/2006, 504/2008, 525/2009, 1500/2011, 988/2012, 499/2015, 1146/2015, 529/2017, 1128/2017 och 22/2018, en ny 14 punkt som följer:

18 §

Skatteförvaltningens rätt att på eget initiativ lämna ut uppgifter

Skatteförvaltningen kan trots bestämmelserna om sekretess på eget initiativ lämna ut beskattningsuppgifter jämte identifieringsuppgifter om den skattskyldige

13) till en förundersökningsmyndighet om omständigheter som har konstaterats under skattekontroll och som det kan misstänkas att har samband med tjänstebrott eller mutbrott enligt 14 kap. 2 §, 16 kap. 13, 14, 14 a eller 14 b §, 30 kap. 7, 7 a, 8 eller 8 a § eller 40 kap. 1—5 eller 7—10 § i strafflagen eller med missbruk av förtroendeställning enligt 36 kap. 5 § i den lagen,

14) till Konkurrens- och konsumentverket sådana uppgifter om förbjudna konkurrensbegränsningar mellan näringsidkare och om missbruk av dominerande marknadsställning som kan ha betydelse vid tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna i 2 kap. 5 och 7 § i konkurrenslagen samt av artiklarna 101 och 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionsätt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 24 maj 2018

Statsminister

Juha Sipilä

Arbetsminister Jari Lindström

1.

Lag

om ändring och temporär ändring av konkurrenslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i konkurrenslagen (948/2011) 30 d §, sådan den lyder i lag 595/2013,
ändras temporärt 33 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 662/2012, som följer:

Gällande lydelse

30 d §

Upplysningsskyldighet

Vid tillsyn som avses i detta kapitel ska i fråga om upplysningsskyldighet för kommunerna, samkommunerna och staten, samt för de enheter som de har bestämmande inflytande över, tillämpas vad som i 33 § föreskrivs om näringsidkarnas skyldighet att lämna upplysningar.

33 §

Näringsidkarnas skyldighet att lämna upplysningar

En näringsidkare och en sammanslutning av näringsidkare ska på uppmaning av Konkurrens- och konsumentverket ge verket alla de uppgifter och handlingar som behövs för utredning av en konkurrensbegränsnings innehåll, ändamål och verkningar samt för utredning av konkurrensförhållandena och för bedömning av ett företagsförvärv som avses i 4 kap.

En näringsidkare och en sammanslutning av näringsidkare ska på uppmaning av Konkurrens- och konsumentverket också lämna uppgifter och handlingar för utredning av om näringsidkaren eller sammanslutningen av näringsidkare innehar en dominerande

Föreslagen lydelse

(upphävs)

33 §

Skyldighet att lämna upplysningar

En näringsidkare, en sammanslutning av näringsidkare, en upphandlande enhet, en kommun, en samkommun och staten samt enheter som de har bestämmande inflytande över ska på uppmaning av Konkurrens- och konsumentverket oberoende av sekretessbestämmelserna ge verket alla de uppgifter och handlingar som behövs för utredning av en konkurrensbegränsnings innehåll, ändamål och verkningar samt för utredning av konkurrensförhållandena och för bedömning av ett företagsförvärv som avses i 4 kap. och ett förfarande, en verksamhetsstruktur och deras verkningar som avses i 4 a kap.

Gällande lydelse

marknadsställning.

Motsvarande uppgifter och handlingar ska ges regionförvaltningsverket när det reder ut konkurrensbegränsningar eller klarlägger konkurrensförhållandena.

På uppmaning ska uppgifterna ges skriftligen.

Föreslagen lydelse

På uppmaning ska uppgifterna ges skriftligen. Uppgifterna kan lämnas med hjälp av en teknisk anslutning eller på annat sätt i elektronisk form.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 33 § är i kraft till och med den 31 december 2019.

2.

Lag

om ändring av konkurrenslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i konkurrenslagen (948/2011) 2 § 2 mom., 17 §, 26 § 1 och 2 mom., 30 a § 1 mom., 30 c §, 32 § 2 mom., 33 §, 37 § 1 mom., 39 § samt 45 § 2 mom.,

av dem 17 § sådan den lyder i lag 1078/2016, 26 § 1 och 2 mom. samt 45 § 2 mom. sådana de lyder i lag 662/2012, 30 a § 1 mom. och 30 c § sådana de lyder i lag 595/2013, 32 § 2 mom. sådant det lyder i lagarna 662/2012 och 595/2013, 33 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 662/2012, 37 § 1 mom. sådant det lyder i lag 78/2015 och 39 § sådan den lyder i lag 1496/2016, samt

fogas till lagen en ny 30 d § i stället för den 30 d § som upphävts genom lag / , till 35 §, sådan den lyder i lag 662/2012, nya 3 och 4 mom. samt till 36 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 662/2012, nya 4 och 5 mom. som följer:

Gällande lydelse

2 §

Begränsningar av tillämpningsområdet

Föreslagen lydelse

2 §

Begränsningar av tillämpningsområdet

Lagens 5 § tillämpas inte på arrangemang

Lagens 5 § tillämpas inte på arrangemang

Gällande lydelse

som lantbruksproducenter, sammanslutningar av lantbruksproducenter, branschsammanlutningar och sammanslutningar som bildas av sådana sammanslutningar har vidtagit, och som gäller produktion eller försäljning av jordbruksprodukter eller utnyttjande av gemensamma anläggningar för lagring, behandling eller förädling av jordbruksprodukter, om arrangemanget uppfyller de innehållsmässiga förutsättningar som fastställts enligt artikel 42 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på basis av vilka konkurrensreglerna i artiklarna 101 och 102 i det fördraget inte ska tillämpas.

17 §

Förfarandet vid befrielse från påföljdsavgift och nedsättning av påföljdsavgiften i kartellfall

Ansökan om befrielse från påföljdsavgift enligt 14 § och nedsättning av påföljdsavgiften enligt 15 § ska göras hos Konkurrens- och konsumentverket. Konkurrens- och konsumentverket kan fastställa en frist inom vilken sökanden ska lämna Konkurrensverket den företagsförklaring, de uppgifter och bevis som avses i 14 §.

Konkurrens- och konsumentverket beviljar näringsidkaren villkorlig befrielse från påföljdsavgift efter det att näringsidkaren har lämnat företagsförklaringen, uppgifterna och bevisen enligt 14 § till Konkurrens- och konsumentverket. Konkurrens- och konsumentverket tar inte ställning till andra ansökningar enligt 14 § i samma ärende innan verket har avgjort huruvida en villkorlig befrielse från påföljdsavgiften ska beviljas den näringsidkare som först inlämnat en ansökan. *Om näringsidkaren har inlämnat eller har för avsikt att inlämna en ansökan om befrielse från påföljd i samma ärende enligt 14 § 1 mom. 1 punkten till Europeiska kommissionen eller den behöriga myndigheten i en annan av Europeiska unionens medlemsstater, kan villkorlig befrielse beviljas på basis av en förkortad ansökan.*

Föreslagen lydelse

som lantbruksproducenter, sammanslutningar av lantbruksproducenter, branschsammanlutningar eller sammanslutningar som bildas av sådana sammanslutningar har vidtagit, om arrangemanget uppfyller de innehållsmässiga förutsättningar som fastställts enligt artikel 42 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på basis av vilka konkurrensreglerna i artiklarna 101 och 102 i nämnda fördrag inte äger tillämpning.

17 §

Förfarandet vid befrielse från påföljdsavgift och nedsättning av påföljdsavgiften i kartellfall

Ansökan om befrielse från påföljdsavgift enligt 14 § och nedsättning av påföljdsavgiften enligt 15 § ska göras hos Konkurrens- och konsumentverket. Konkurrens- och konsumentverket kan fastställa en frist inom vilken sökanden ska lämna Konkurrensverket den företagsförklaring, de uppgifter och bevis som avses i 14 §.

Konkurrens- och konsumentverket beviljar näringsidkaren villkorlig befrielse från påföljdsavgift efter det att näringsidkaren har lämnat företagsförklaringen, uppgifterna och bevisen enligt 14 § till Konkurrens- och konsumentverket. Konkurrens- och konsumentverket tar inte ställning till andra ansökningar enligt 14 § i samma ärende innan verket har avgjort huruvida en villkorlig befrielse från påföljdsavgiften ska beviljas den näringsidkare som först inlämnat en ansökan.

Om näringsidkaren har inlämnat eller har för avsikt att inlämna en ansökan om befrielse från påföljd eller nedsättning av påföljden till Europeiska kommissionen eller den behöriga myndigheten i en annan av Europeiska unionens medlemsstater, får näringsidkaren i samma ärende hos Konkurrens- och konsumentverket med en förkortad ansökan ansöka om befrielse från påföljdsavgift enligt 14 § eller nedsättning av på-

Gällande lydelse

Förfarandet avslutas med att Konkurrens- och konsumentverket meddelar ett skriftligt beslut om huruvida näringsidkaren uppfyller samtliga förutsättningar enligt 14 eller 15 och 16 §.

Den företagsförklaring, de uppgifter och de bevis som har lämnats till Konkurrens- och konsumentverket för erhållande av befrielse enligt 14 § eller nedsättning av påföljdsavgiften enligt 15 § får inte användas till annat ändamål än för behandlingen vid Konkurrens- och konsumentverket, i marknadsdomstolen eller i högsta förvaltningsdomstolen av ett ärende som gäller ett föreläggande om att upphöra med en konkurrensbegränsning eller en skyldighet att leverera en nytting enligt 9 §, ett beslut om åtagande enligt 10 §, återkallande av gruppundantagsförmån enligt 11 § eller en framställning om påföljdsavgift enligt 12 §.

De uppgifter och bevis som avses i 4 mom. får dock användas också vid behandlingen av skadeståndstalan som väckts med stöd av lagen om konkurrensrättsligt skadestånd (1077/2016).

26 §

Behandlingsfrister

Konkurrens- och konsumentverket ska pröva en anmälan om företagsförvärv omedelbart. Initialt ska Konkurrens- och konsumentverket avgöra om fortsatt utredning ska företas i saken. Om Konkurrens- och konsumentverket inte meddelar beslut om fortsatt utredning inom en månad från det att anmälan togs emot, anses företagsförvärvet ha blivit godkänt. Fristen börjar inte löpa om anmälan har väsentliga brister.

Om Konkurrens- och konsumentverket inte uppställer några villkor för eller gör någon framställning om förbud mot företagsförvärvet inom tre månader från det att ver-

Föreslagen lydelse

följdsavgiften enligt 15 §. Företrädesrätten för näringsidkarens ansökan vid Konkurrens- och konsumentverket bestäms enligt tidpunkten för inlämnande av den förkortade ansökningen.

Förfarandet avslutas med att Konkurrens- och konsumentverket meddelar ett skriftligt beslut om huruvida näringsidkaren uppfyller samtliga förutsättningar enligt 14 eller 15 och 16 §.

Den företagsförklaring, de uppgifter och de bevis som har lämnats till Konkurrens- och konsumentverket för erhållande av befrielse enligt 14 § eller nedsättning av påföljdsavgiften enligt 15 § får inte användas till annat ändamål än för behandlingen vid Konkurrens- och konsumentverket, i marknadsdomstolen eller i högsta förvaltningsdomstolen av ett ärende som gäller ett föreläggande om att upphöra med en konkurrensbegränsning eller en skyldighet att leverera en nytting enligt 9 §, ett beslut om åtagande enligt 10 §, återkallande av gruppundantagsförmån enligt 11 § eller en framställning om påföljdsavgift enligt 12 §.

De uppgifter och bevis som avses i 5 mom. får dock användas också vid behandlingen av skadeståndstalan som väckts med stöd av lagen om konkurrensrättsligt skadestånd (1077/2016).

26 §

Behandlingsfrister

Konkurrens- och konsumentverket ska pröva en anmälan om företagsförvärv omedelbart. Initialt ska Konkurrens- och konsumentverket avgöra om fortsatt utredning ska företas i saken. Om Konkurrens- och konsumentverket inte meddelar beslut om fortsatt utredning inom 23 arbetsdagar från det att anmälan togs emot, anses företagsförvärvet ha blivit godkänt. Fristen börjar inte löpa om anmälan har väsentliga brister.

Om Konkurrens- och konsumentverket inte uppställer några villkor för eller gör någon framställning om förbud mot företagsförvärvet inom 69 arbetsdagar från det att

Gällande lydelse

ket fattade beslut om fortsatt utredning, anses företagsförvärvet ha blivit godkänt. Marknadsdomstolen kan förlänga fristen med högst två månader.

30 a §

Konkurrens- och konsumentverkets behörighet

Om man i den ekonomiska verksamhet som bedrivs av en kommun, en samkommun, staten eller en enhet som de har bestämmande inflytande över tillämpar ett sådant förfarande eller en sådan verksamhetsstruktur som när varor eller tjänster erbjuds

1) snedvrider eller kan bidra till att snedvrider förutsättningarna för en sund och fungerande konkurrens på marknaden,

2) hindrar eller kan bidra till att hindra att en sund och fungerande ekonomisk konkurrens uppstår eller utvecklas, eller

3) står i strid med kravet på marknadsmissig prissättning i 66 a § i kommunallagen (365/1995),

ska Konkurrens- och konsumentverket i första hand förhandlingsvägen försöka undanröja förfarandet eller verksamhetsstrukturen.

30 c §

Meddelande av förbud, föreläggande eller åläggande

Om de förhandlingar som avses i 30 a § inte leder till resultat, ska Konkurrens- och konsumentverket förbjuda kommunen, samkommunen eller staten att använda förfarandet eller verksamhetsstrukturen eller som villkor för förfarandet eller verksamhetsstrukturen meddela ålägganden som säkerställer jämlika verksamhetsförutsättningar på marknaden. Konkurrens- och konsumentverket kan dock inte förordna att verksamheten i sin helhet ska upphöra, om utfö-

Föreslagen lydelse

verket fattade beslut om fortsatt utredning, anses företagsförvärvet ha blivit godkänt. Marknadsdomstolen kan förlänga fristen med högst 46 arbetsdagar.

30 a §

Konkurrens- och konsumentverkets behörighet

Konkurrens- och konsumentverket ska i första hand förhandlingsvägen försöka undanröja ett förfarande eller en verksamhetsstruktur som tillämpas i den ekonomiska verksamhet vilken bedrivs av en kommun, en samkommun, ett landskap, staten eller en enhet som de har bestämmande inflytande över och som när varor eller tjänster erbjuds

1) snedvrider eller kan bidra till att snedvrider förutsättningarna för en sund och fungerande konkurrens på marknaden,

2) hindrar eller kan bidra till att hindra att en sund och fungerande ekonomisk konkurrens uppstår eller utvecklas, eller

3) står i strid med kravet på marknadsmissig prissättning i 128 § i kommunallagen (410/2015).

30 c §

Meddelande av förbud, föreläggande eller åläggande

Om de förhandlingar som avses i 30 a § inte leder till resultat, ska Konkurrens- och konsumentverket förbjuda kommunen, samkommunen, *landskapet* eller staten att använda förfarandet eller verksamhetsstrukturen eller som villkor för förfarandet eller den fortsatta verksamheten meddela ålägganden som säkerställer jämlika verksamhetsförutsättningar på marknaden. Konkurrens- och konsumentverket får dock inte förordna att verksamheten i sin helhet ska

Gällande lydelse

randet av uppgiften baserar sig på lagstiftning.

Föreslagen lydelse

upphöra, om utförandet av uppgiften baserar sig på lagstiftning.

30 d §

Separat redovisning

Om i 30 a § avsedda kommuner, samkommuner, landskap eller staten eller enheter som de har bestämmande inflytande över bedriver ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden, ska de ha separat redovisning för denna verksamhet så att de

1) verksamhetsvis korrekt konterar och fördelar inkomsterna och utgifterna på grundval av konsekvent tillämpade och sakligt motiverade principer för kostnadsredovisning, samt

2) som tilläggsuppgift ger en klar beskrivning av de ovan nämnda principerna för kostnadsredovisning.

Intäkterna från och kostnaderna för verksamheten ska presenteras i form av en resultaträkning som upprättas för varje räkenskapsperiod och som ska kunna härledas från den i 1 mom. avsedda aktörens bokföring och som ska upprättas enligt bestämmelserna i bokföringslagen eller enligt andra redovisningsbestämmelser som tillämpas på aktören i fråga.

Resultaträkningarna och tilläggsuppgifterna är offentliga och de ska presenteras som en not till bokslutet.

Konkurrens- och konsumentverket utövar tillsyn över fullgörandet av skyldigheterna enligt 1 och 2 mom. Om en kommun, samkommun, ett landskap eller staten eller en enhet som de har bestämmande inflytande över försummar att fullgöra skyldigheterna enligt 1 eller 2 mom., kan Konkurrens- och konsumentverket ålägga kommunen, samkommunen, landskapet eller staten att vid vite lämna särredovisningen, resultaträkningen och bokslutet samt beskrivningen av principerna för kostnadsredovisningen inom den tid som verket bestämmer. På föreläggande och utdömande av vite tillämpas 46 §.

Bestämmelserna i 1—4 mom. tillämpas inte, om omsättningen inom den ekonomiska verksamhet som kommunen, samkommunen,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

landskapet, staten eller de enheter som de har bestämmande inflytande över bedriver i ett konkurrensläge på marknaden understiger 40 000 euro per år.

Bestämmelserna i 1—4 mom. tillämpas inte på verksamhet som avses i 30 b §.

32 §

32 §

Ärendenas angelägenhetsordning och lämnande av ett ärende utan prövning

Ärendenas angelägenhetsordning och lämnande av ett ärende utan prövning

Konkurrens- och konsumentverket lämnar ett ärende utan prövning, om

1) det inte kan anses sannolikt att det är fråga om en förbjuden konkurrensbegränsning enligt 5 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt,

2) konkurrensen på marknaden i fråga totalt sett kan anses fungera trots den misstänkta konkurrensbegränsningen,

3) den begäran om åtgärd som lämnats in är uppenbart ogrundad, *eller*

4) det inte är sannolikt att det förfarande eller den verksamhetsstruktur som avses i 30 a § har betydande konsekvenser med tanke på förutsättningarna för en sund och fungerande konkurrens.

Konkurrens- och konsumentverket *kan* lämna ett ärende utan prövning, om

1) det inte kan anses sannolikt att det är fråga om en förbjuden konkurrensbegränsning enligt 5 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt,

2) konkurrensen på marknaden i fråga totalt sett kan anses fungera trots den misstänkta konkurrensbegränsningen,

3) den begäran om åtgärd som lämnats in är uppenbart ogrundad,

4) det inte är sannolikt att det förfarande eller den verksamhetsstruktur som avses i 30 a § har betydande konsekvenser med tanke på förutsättningarna för en sund och fungerande konkurrens, *eller*

5) *det inte kan anses sannolikt att den misstänkta konkurrensbegränsningen på ett betydande sätt påverkar förutsättningarna för en sund och fungerande konkurrens.*

33 §

33 §

Näringsidkarnas skyldighet att lämna uppgifter

Skyldighet att lämna uppgifter

En näringsidkare och en sammanslutning av näringsidkare ska på uppmaning av Konkurrens- och konsumentverket ge verket alla de uppgifter och handlingar som behövs för utredning av en konkurrensbegränsnings innehåll, ändamål och verkningar samt för utredning av konkurrensförhållandena och för bedömning av ett företagsförvärv som avses i 4 kap.

En näringsidkare, en sammanslutning av näringsidkare, *en upphandlande enhet, en kommun, en samkommun, ett landskap och staten samt enheter som de har bestämmande inflytande över* ska på uppmaning av Konkurrens- och konsumentverket *trots sekretessbestämmelserna* ge verket alla de uppgifter och handlingar som behövs för utredning av en konkurrensbegränsnings innehåll, ändamål och verkningar samt för utredning

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

En näringsidkare och en sammanslutning av näringsidkare ska på uppmaning av Konkurrens- och konsumentverket också lämna uppgifter och handlingar för utredning av om näringsidkaren eller sammanslutningen av näringsidkare innehar en dominerande marknadsställning.

Motsvarande uppgifter och handlingar ska ges regionförvaltningsverket när det reder ut konkurrensbegränsningar eller klarlägger konkurrensförhållandena.

På uppmaning ska uppgifterna ges skriftligen.

35 §

Inspektioner i näringsidkares affärslokaler

av konkurrensförhållandena och för bedömning av ett företagsförvärv som avses i 4 kap. och ett förfarande, en verksamhetsstruktur och deras verkningar som avses i 4 a kap.

På uppmaning ska uppgifterna ges skriftligen. Uppgifterna kan lämnas med hjälp av en teknisk anslutning eller på annat sätt i elektronisk form.

35 §

Inspektioner i näringsidkares affärslokaler

Vid en inspektion enligt 1—2 mom. får Konkurrens- och konsumentverket företa granskningen av de tillfälliga kopiorna av data i sina egna lokaler. När granskningen är slutförd ska Konkurrens- och konsumentverket förstöra de tillfälliga kopiorna av data.

På inspektioner som avses i denna paragraf tillämpas dessutom 39 § i förvaltningslagen.

36 §

Inspektioner i andra lokaler

36 §

Inspektioner i andra lokaler

Vid en inspektion enligt 1—3 mom. får Konkurrens- och konsumentverket företa granskningen av de tillfälliga kopiorna av data i sina egna lokaler. När granskningen är slutförd ska Konkurrens- och konsumentverket förstöra de tillfälliga kopiorna av data.

Gällande lydelse

37 §

Förfarandet vid inspektioner

Näringsidkare och sammanslutningar av näringsidkare ska för inspektioner ge Konkurrens- och konsumentverkets, regionförvaltningsverkets eller Europeiska kommissionens tjänstemän eller personer som dessa bemyndigat tillträde till affärs- och lagerlokaler, markområden och fordon som de har i sin besittning. De tjänstemän som förrättar inspektion har rätt att granska och ta kopior av näringsidkarnas och sammanslutningarnas affärskorrespondens, bokföring, dataregistreringar och andra handlingar och data som kan ha betydelse för tillsynen över att denna lag samt de bestämmelser som utfärdats med stöd av den följs.

39 §

Utlämnande av sekretessbelagda handlingar till vissa myndigheter

Utöver vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet har Konkurrens- och konsumentverket rätt att lämna ut en sådan sekretessbelagd handling som avses i 24 § i den lagen och som verket fått eller upprättat i samband med skötseln av sina uppgifter enligt denna lag till Finansinspektionen, Energimarknadsverket, Kommunikationsverket och Patent- och registerstyrelsen, om det är nödvändigt för skötseln av deras uppgifter.

Föreslagen lydelse

På inspektioner som avses i denna paragraf tillämpas dessutom 39 § i förvaltningslagen.

37 §

Förfarandet vid inspektioner

Näringsidkare och sammanslutningar av näringsidkare ska för inspektioner ge Konkurrens- och konsumentverkets, regionförvaltningsverkets eller Europeiska kommissionens tjänstemän eller personer som dessa bemyndigat tillträde till affärs- och lagerlokaler, markområden och fordon som de har i sin besittning. De tjänstemän som förrättar inspektion har rätt att *oberoende av lagringsmedia* granska och ta kopior av näringsidkarnas och sammanslutningarnas affärskorrespondens, bokföring, dataregistreringar och andra handlingar och data som kan ha betydelse för tillsynen över att denna lag samt de bestämmelser som utfärdats med stöd av den följs.

39 §

Informationsutbytet mellan myndigheter

Konkurrens- och konsumentverket kan trots bestämmelserna om sekretess på eget initiativ lämna ut en uppgift eller handling som det har fått eller upprättat i samband med skötseln av uppgifter enligt denna lag, om det behövs

1) till Finansinspektionen för utförande av tillsynsuppgifter i samband med affärstransaktioner som hänför sig till leverans- och derivatavtal för el eller naturgas,

2) till Energimyndigheten för den tillsyn över el- och naturgasmarknaden som avses i 1 § 1 mom. i lagen om Energimyndigheten (870/2013),

3) till Patent- och registerstyrelsen för tillsynsuppgifter som avses i 54 § 1 mom. 1 punkten i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt (1494/2016) och i 14 kap. i stiftelselagen (487/2015),

4) till förundersökningsmyndigheter för att

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

förebygga, avslöja och utreda brott och föra brott till åtalsprövning samt för andra uppgifter i enlighet med förundersökningsmyndigheternas syften med avseende på insamling och lagring av information,

5) till åklagare för uppgifter enligt 6 § i lagen om åklagarväsendet (439/2011),

6) till Centralen för utredning av penningtvätt med tanke på uppgifter som föreskrivs i 2 § i lagen om centralen för utredning av penningtvätt (445/2017),

7) till statens revisionsverk för skötseln av de revisionsuppgifter som föreskrivs i lagen om statens revisionsverk (676/2000),

8) till Skatteförvaltningen för skötseln av uppgifter i anslutning till verkställandet av beskattningen, utövandet av skattekontroll och skötseln av uppgifter i samband med uppbörd och indrivning av skatter och avgifter, eller

9) till Kommunikationsverket för skötseln av de uppgifter som föreskrivs i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014), postlagen (415/2011), lagen om stöd för byggande av bredband i glesbygdsområden (1186/2009), lagen om stark autentisering och elektroniska signaturer (617/2009) och i lagen om sambyggnad och samutnyttjande av nätinфраstruktur (276/2016).

Konkurrens- och konsumentverket har trots sekretessbestämmelserna rätt att av en i 4 § 1 mom. 1 och 3–8 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet avsedd myndighet samt av en i 4 § 2 mom. i den lagen avsedd part som sköter offentlig uppgift få en sådan handling eller uppgift som är nödvändig för att konkurrensbegränsningar enligt 2 och 4 a kap. i denna lag ska kunna utredas och tillsyn över företagsförvärv enligt 4 kap. ska kunna utövas.

Konkurrens- och konsumentverkets rätt enligt 1 mom. omfattar inte sådana handlingar och uppgifter som näringsidkaren lämnat in till Konkurrens- och konsumentverket i samband med ansökan om befrielse från påföljdsavgift enligt 14 § eller nedsättning av påföljdsavgiften enligt 15 § i kartellfall.

Informationsutbytet enligt 1 och 2 mom. kan genomföras genom en teknisk anslut-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

45 §

45 §

Temporära bestämmelser

Temporära bestämmelser

Konkurrens- och konsumentverket ska fatta beslut i huvudsaken och göra en framställning till marknadsdomstolen enligt 12 § 3 mom. om bestämmande av påföljdsavgift inom 60 dagar från det att ett temporärt beslut har meddelats. På ansökan av Konkurrens- och konsumentverket inom ovan nämnda tid kan marknadsdomstolen förlänga tidsfristen. Om Konkurrens- och konsumentverket inte inom föreskriven tid fattar beslut i huvudsaken eller gör framställning till marknadsdomstolen, förfaller förbudet eller åläggandet.

Konkurrens- och konsumentverket ska fatta beslut i huvudsaken och göra en framställning till marknadsdomstolen enligt 12 § 3 mom. om bestämmande av påföljdsavgift inom 90 dagar från det att ett temporärt beslut har meddelats. På ansökan av Konkurrens- och konsumentverket inom ovan nämnda tid kan marknadsdomstolen förlänga tidsfristen. Om Konkurrens- och konsumentverket inte inom föreskriven tid fattar beslut i huvudsaken eller gör framställning till marknadsdomstolen, förfaller förbudet eller åläggandet.

Denna lag träder i kraft den 20 . Bestämmelserna i 30 a § 1 mom., 30 c, 30 d och 33 § träder dock i kraft först den 1 januari 2020.

3.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi (1207/2010) 6 § 1 mom. 22 punkten, sådan den lyder i lag 923/2017, samt
fogas till 6 § 1 mom., sådant det lyder i lagarna 308/2016, 858/2016, 1159/2016, 1413/2016, 1419/2016, 324/2017, 454/2017, 923/2017 och 1112/2017, en ny 23 punkt som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

RP 68/2018 rd

Gällande lydelse

6 §

Syftet med fullgöranderapporter

Fullgöranderapporter utarbetas till stöd för

22) skötsel av de uppgifter som avses i 14, 17 och 18 § i lagen om leverantörer av kombinerade resetjänster (921/2017),

Föreslagen lydelse

6 §

Syftet med fullgöranderapporter

Fullgöranderapporter utarbetas till stöd för

22) skötsel av de uppgifter som avses i 14, 17 och 18 § i lagen om leverantörer av kombinerade resetjänster (921/2017),

23) *Konkurrens- och konsumentverkets uppgifter vid tillsynen över iakttagandet av i 2 kap. i konkurrenslagen (948/2011) föreskrivna förbud mot konkurrensbegränsningar.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 18 § i lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter (1346/1999)
18 § 1 mom. 13 punkten, sådan den lyder i lag 22/2018, samt
fogas till 18 § 1 mom., sådant det lyder i lagarna 1108/2006, 504/2008, 525/2009,
1500/2011, 988/2012, 499/2015, 1146/2015, 529/2017, 1128/2017 och 22/2018, en ny 14
punkt som följer:

Gällande lydelse

18 §

Skatteförvaltningens rätt att lämna uppgifter på eget initiativ

Skatteförvaltningen kan trots bestämmelserna om sekretess på eget initiativ lämna ut beskattningsuppgifter jämte identifieringsuppgifter om den skattskyldige

13) till en förundersökningsmyndighet om omständigheter som har konstaterats under skattekontroll och som det kan misstänkas att har samband med tjänstebrott eller mutbrott enligt 14 kap. 2 §, 16 kap. 13, 14, 14 a eller 14 b §, 30 kap. 7, 7 a, 8 eller 8 a § eller 40 kap. 1—5 eller 7—10 § i strafflagen eller med missbruk av förtroendeställning enligt 36 kap. 5 § i den lagen.

Föreslagen lydelse

18 §

Skatteförvaltningens rätt att lämna uppgifter på eget initiativ

Skatteförvaltningen kan trots bestämmelserna om sekretess på eget initiativ lämna ut beskattningsuppgifter jämte identifieringsuppgifter om den skattskyldige

13) till en förundersökningsmyndighet om omständigheter som har konstaterats under skattekontroll och som det kan misstänkas att har samband med tjänstebrott eller mutbrott enligt 14 kap. 2 §, 16 kap. 13, 14, 14 a eller 14 b §, 30 kap. 7, 7 a, 8 eller 8 a § eller 40 kap. 1—5 eller 7—10 § i strafflagen eller med missbruk av förtroendeställning enligt 36 kap. 5 § i den lagen,

14) till Konkurrens- och konsumentverket sådana uppgifter om förbjudna konkurrensbegränsningar mellan näringsidkare och om missbruk av dominerande marknadsställning som kan ha betydelse för tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna i 2 kap. 5 och 7 § i konkurrenslagen samt av artiklarna 101 och 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Denna lag träder i kraft den 20 .